ZECU MJESECU

I DRUGE ISTOČNJAČKE PRIČE

SABRAO: EVGENIJE DABAC

J. SMOJVER 34

Nedostaju stranice 103-106

ZEC U MJESECU

I DRUGE

ISTOČNJAČKE PRIČE

PRIREDIO:

EVGENIJE DABAC

SA ORIGINALNIM SLIKAMA IVANA SMOJVERA

NAKLADA
JUGOSLAVENSKOG NAKLADNOG D. D., „OBNOVA"
ZAGREB

TISAK JUGOSLOVENSKE ŠTAMPE D. D. U ZAGREBU

O ZECU U MJESECU

(Kitajska priča)

Da se u mjesecu može vidjeti zec, znade svaki Kinez, ali kako je njegova slika u mjesec dospjela, to hoću da vam pričam.

Jednom se dogovore zec i lisica, da zajednički prirede veliku svečanost. Na tu slavu imale su biti pozvane sve šumske životinje, pa je trebalo mnogo vremena da obojica obavijeste svoje rođake i prijatelje koji su stanovali na daleko i široko da toj svečanosti prisustvuju. Da li se imala slaviti svadba ili čiji rođendan, o tom se nije ništa točno znalo, ali jedno je bilo sigurno, da je to imala biti neka velika veselica, i sve su životinje obećale da će svakako doći na urečeni dan.

Trebalo se dakle valjano spremiti, a najprače je bilo da se prikupi što više raznih jela, jer kod životinja je upravo tako kao i kod ljudi — kod svake slave glavno je — gozba. Svako zna kako je lisica lukava. Ona je noću obilazila sela, doskitala se dapače i do obližnjega grada, hvatala sve što je samo mogla. I tako je za kratko vrijeme sakupila toliko pilića, gusaka, pataka i raznih drugih sličnih poslastica, da se veselje ostalih životinja koje su to vidjele nije moglo opisati.

Bilo je dogovoreno da oba gostoprimca u jednakoj mjeri slavi doprinesu. Iako se siromašni zec mnogo trudio, nije mogao isto toliko prikupiti kao lisica. Jedva je smogao da doprinese neznatan dio, što ga je onda lukava lija spremila u svoju jamu.

Siromaški zec nije znao krasti i nije bio onako lukav kao lisica. Ono malo što je sakupio bilo je poštenim načinom stečeno. Uskoro se imala svečanost obdr-

žavati, pa je siromašni zec bio iz dana u dan žalosniji, jer su njegovi darovi bili još uvijek vrlo maleni.

Naskoro zazeleni šuma u svoj proljetnoj krasoti. Na svim granama zacvrkuću ptičice, i nadaleko rasprostirao se njihov veseli krik i ljupki pjev kojim su navještale početak svečanosti. Sa svih strana stanu pridolaziti stanovnici šume. Naprijed skakutahu djeca, a za njima pridolažahu njihovi stariji. Među prvima pojavi se porodica debelih hrčaka koji su se osobito veselili da su uzvanici na toj bogatoj gozbi. Tek što se mjesec iza drveća pomolio, trebala je da započne svečanost, — jer životinje nisu htjele da im zlobni ljudi smetaju.

Siromašni zec odluči se međutim na velik i samoprijegoran čin. — Preko dana zabavljao se s gostima upravo sjajno. Plesalo se, igralo lovke, sakrivača te skakalo po šumi i obližnjoj livadi, — pa potcikivanju i veselju nije bilo ni kraja, ni konca. Posebno se veselila mlada hrčkovica koja, gledajući zeca kako pleše i poskakuje, umalo što se ne raspuknu od silnog smijeha.

Jedva što se počelo mračiti, i znatiželjni mjesec pomolio kroz drveće svoje okruglo lice te bacio svoj pogled na sakupljene goste, pristupi zec skromno lisici i požali, što nije za gozbu mogao više toga darovati. Da ne zaostane u doprinosu, ponudi gostima dar kojim će daleko nadvisiti lisicu. Sakupljeni gosti pomno saslušaju zeca, pa kad je svršio, pitahu se, što bi to zapravo moglo biti što im zec obećaje?

Tada se zec ponudi gostima sam kao žrtva. Nastane silno veselje, i prijedlog bude burno primljen. Takove pečenke nije još nitko od svega sakupljenog društva jeo, a osobito se veselila mlada hrčkovica toj finoj poslastici.

Od te zgode prošlo je mnogo, mnogo godina. Za trajnu spomen na njegov požrtvovni čin prenese neka viša sila zeca na mjesec, pa još i danas možete vidjeti njegovu sliku u punom mjesecu gdje sjedi uzdignutih ušiju i ponosi se stečenom časti.

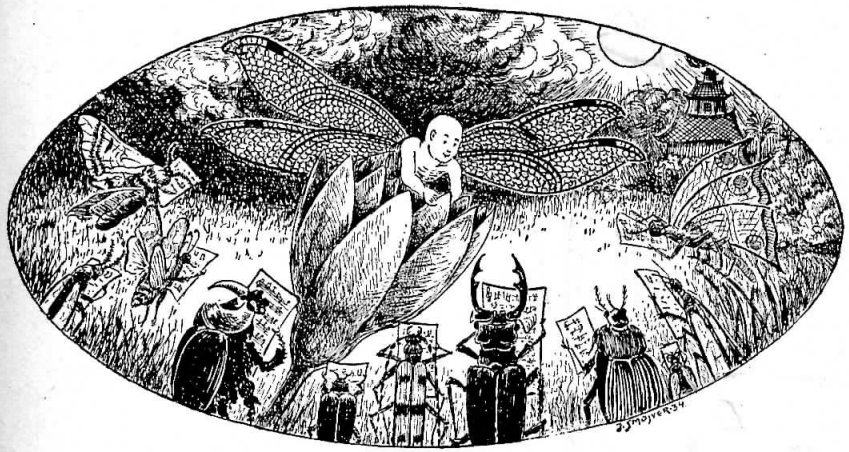

LIBELICA

(Japan)

U pupoljku lotosovog cvijeta, u širokoj močvari, živjela mala libelica. Bila mala i neznatna kao sitni crvić. — Nitko je nije zapazio, i tako je ona živjela u potpunoj osami. — Ali ona si nije zbog toga mnogo razbijala svoju malu glavicu, jer je znala, kad jednom odraste, i njena će se sudbina promijeniti, a društva i zabave biće onda dosta.

I doista, njeni sni se ispuniše. — Jednog predvečerja zabliješti njezino malo tijelo u čarobnom zelenom svijetlu, da je sve oko nje bilo upravo očarano. — I sam mlađak, koji se upravo pojavio na nebu, sakrio se od zavidnosti za oblak. Privučeni čarobnim svijetlom dođoše kukci do libelice, da joj izraze svoje udivljenje. Tamno noćno paunče oblijetalo je neprestano lotosovu čašku u kojoj je libelica stanovala. Veliki

i mali kukci i leptiri letjeli su okolo i sjedali do nogu libelici i njoj u čast udesili koncerat koji se čuo na daleko. — Sve te počasti primala je zlatna i sjajna libelica s najvećim prezirom. Ona se jedva ogledala iz svoje mirisne cvijetne postelje i pravila se kao da ništa ne zapaža.

Kad se taj prizor opetovao iz dana u dan, izađe u jedno predvečerje ljepotica iz svog stana.

»Pustite me na miru«, reče ona. »Nijedan od vas mi se ne sviđa i uslišaću samo onoga koji bude tako sjajan kao što sam i ja!«

Svi se obožavaoci prestraše; jedva to čuše, poletješe na sve strane da donesu svijetlo, da ispune želju libelice. — Tašta nado!

Svi ti teptiri i kukci poletješe hrabro i bez promišljanja do svake svjetiljke do svake svijeće na koju su slučajno naišli, pa ipak nijedna svijetla traka nije ostala na njihovim kriocima ni na njihovom tijelu, ne, svi su životom plaćali svoju hrabrost. Ponosna princeza ostala bi sigurno zauvijek osamljena i dugo bi čekala prosca sa zlatnim kriocima, da se nije najednom pojavila krijesnica. — Ona se svijetlila baš kao i libelica, i kad se ugledaše, bili su tako očarani jedno od drugoga, te odmah odlučiše da se uzmu. —

Bijedni leptiri i kukci koje je okrutna princeza onim teškim riječima otjerala muče se i dandanas uzaludno, čim ugledaju svijetlo, da nešto od njega uhvate. Spaljuju svoja krioca, nožice, a i tijelo i tako tužno pogibaju.

MAĆEHA

(Ruska priča)

Živjeli tako djed i baba. Umrije baba, i djed se oženi drugom ženom, a od prve mu ostane ćerka. Maćeha bila zla i nije je voljela, mislila je samo kako da je se oslobodi. Jednom ode otac nekuda, a maćeha reče djevojci: »Idi k tetki i traži iglu i konac da ti sašijem košulju«. A tetka je bila Baba-Jaga, kostonoga. No djevojka nije bila glupa, otišla je najprije do svoje rođene tetke.

»Pomozi Bog, teto!«

»Bog ti pomogo, mila!... Što si ti došla?«

»Majka me poslala do njene sestre da tražim iglu i konac — hoće košulju da mi sašije«.

Ova je pouči:

»Tamo će te, ćeri, breza po očima šibati — ti joj vrpcu priveži; tamo će tebi vrata škripati i zaklopiti se — ti podmaži šarke uljem; tamo će te psi napasti — ti im hljeba baci; tamo će ti mačak oči grepsti — ti mu daj šunke«.

Djevojka pođe. Išla je ona tako, išla i na kraju i stigla.

Stoji kuća, a u njoj sjedi Baba-Jaga, kostonoga, i tka.

»Pomozi Bog, tetko!«

»Zdravo, mila!«

»Poslala me mama da mi daš iglu i konac — hoće košulju da mi sašije«.

»Dobro, sjedi ovdje i malko tkaj«.

Čim djevojka sjede za razboj, Baba-Jaga izađe i doviknu svojoj sluškinji: »Hajde, podloži kupatilo da okupamo ovu djevojku. Samo pazi dobro, ja hoću da je pojedem za doručak«.

Djevojka sjedila ni živa ni mrtva. Sva preplašena zamoli sluškinju: »Draga moja, ne podstiči vatru toliko koliko ćeš je vodom zalijevati, a vodu rešetom donosi«. I dade joj rubac... Baba-Jaga očekivaše; priđe prozoru i upita:

»Tkaš li, golubice, tkaš li, mila moja?«

»Tkam, tetice, tkam, mila!« — odgovori djevojka. Baba-Jaga ode dalje, a djevojka dade mačku šunke i upita: »Je li moguće ma kako izaći odavle?«

»Eto na stolu leži ručnik i češalj« — reče mačak — uzmi to i bježi čim prije. Za tobom će pojuriti Baba-Jaga, ti nasloni uho na zemlju i, kad čuješ da je blizu, baci prvo ručnik — postaće široka rijeka. Ako Baba-Jaga prepliva tu rijeku i počne te opet goniti, ti baci češalj, i stvoriće se neprohodna šuma, kroz koju ona ne može prodrijeti«. Djevojka uze ručnik i češalj i pobježe. Psi je htjedoše razderati, ali im ona baci hljeb, i oni je propustiše; vrata se htjedoše zatvoriti, ali ih ona podmaže uljem, i propustiše je, breza joj htjede oči iskopati, ali ona joj priveza vrpcu, i — propusti je... A — mačak sjede za razboj da tka; Baba-Jaga priđe prozoru i upita:

»Tkaš li, nećako, tkaš li, mila?«

»Tkam, tetka, tkam!« odgovori grubo mačak. Baba-Jaga pojuri u kuću, vidi da je djevojka pobjegla, i poče tući i grditi mačka:

»Ah, ti stari lopove, što si pustio djevojku?... Što joj nisi oči iskopao i lice izgrebao?«

»Koliko te ja služim« — reče mačak — »ti mi ni košćicu nisi bacila, a ona mi je šunku dala«.

Baba-Jaga, ljuta na pse, na vrata, na brezu i sluškinju, poče sve grditi i tući. Psi joj rekoše:

»Mi te toliko služimo, ti nam ni koricu hljeba nisi bacila, a ona nam je hljeb dala«.

Vrata rekoše:

»Mi ti toliko služimo, ti ni vodom nisi šarke polila, a ona ni ulja nije žalila!«

Breza reče:

»Ja te toliko služim, ti ni končić nisi poklonila, a ona mi vrpcu privezala!«

A sluškinja odgovori:

»Ja te toliko služim, ti mi ni prnju nisi poklonila, a ona mi maramu dala!«

Baba-Jaga, kostonoga, brže sjede u stupu, tučkom potjera, metlom trag uništavaše i pusti se za djevojkom u potjeru. Ali djevojka nasloni uho na zemlju i ču da je Baba-Jaga goni i da je već blizu. Ona uze ručnik i baci ga; postade rijeka tako široka kao more. — Baba-Jaga dođe do rijeke i od muke škrinu zubima, vrati se kući, skupi svoje bikove i dotjera ih do rijeke. Bikovi popiše svu rijeku do dna. Baba-Jaga se pusti opet u potjeru. Djevojka prisloni uho na zemlju i ču da je Baba-Jaga blizu. Baci češalj, i stvori se tako gusta šuma, da se kroz nju nije moglo provući. Baba-Jaga poče zubima da grize, no ma koliko se trudila, nije mogla ništa učiniti i vrati se natrag.

Djed se bijaše vratio kući i upita: »Gdje je moja kći?«

»Otišla je tetki!« reče maćeha.

Nije mnogo prošlo, a djevojka dojuri.

»Gdje si ti bila?« upita otac.

»Ah, oče!« — reče ona — tako i tako... »majka me poslala do tetke da tražim iglu i konac — košulju da mi sašije, a tetka, Baba-Jaga, htjela je da me pojede«.

»Kako si pobjegla, ćeri?«

»Tako i tako«, — djevojka ispriča sve.

Djed, kad doznade sve to, naljuti se na ženu i otjera je iz kuće, a sam je s ćerkom počeo živjeti i uživati...

KAKO JE MALI HITO-NO SPASIO SVOGA OCA I POSTAO BOGAT ČOVJEK

(Kitajska priča)

Tko je taj mali dječak koji nosi teret što je mnogo veći i mnogo teži no što je on sam?

To je mali Hito-No, sin siromašnog kineskog seljaka iz nekog malog seoceta u blizini Pekinga. Njegova je majka umrla davno — kada je njemu bilo istom godinu dana. On se više nije sjećao svoje majčice... A njegov otac? Njegov otac radio je po danu na polju, obrađivao je u znoju lica zemlju, sadio je rižu, a po noći je izrađivao ćilime koje je od vremena do vremena nosio u grad, u prijestolnicu Peking, da ih proda bogatim mandarinima.* Tako je prehranjivao teškom mukom sebe i svog malog Hito-Noa; jer bogati mandarini bili su škrti i plaćali su male svote za njegove ćilime.

Otac je obolio od prenapornog rada, a mali Hito-No kojemu je bilo jedva šest godina morao je sada da se brine za svog bolesnog oca. I dijete je sve ćilime što ih je našlo gotove u kući strpalo u veliku od slame spletenu vreću i pošlo je pješice u grad. Sunce je peklo na užareni žuti pijesak, a mali Hito-No hodao je pješice. Jedva se pomicao pod svojim teškim teretom. Noge su mu počele krvariti, a niz upale obraze protekle su mu suze boli.

Hodao je deset sati po vrućem pijesku. Gotovo je od umora klonuo, ali misao na bolesnog oca dala mu je opet snage da nastavi svoj put. »Moram stići u grad, mislio je u sebi, da kupim hrane za svog oca!«

* Kitajski plemić.

Pred večer je napokon stigao u Peking.

U gradu je bilo sve živo i veselo. Jer Peking je velik grad, a u njemu ima i mnogo automobila i električnog svijetla, i sve je već kao kod nas u Evropi.

Posljednjom snagom išao je mali Hito-No do one gostione čiji je krčmar često dolazio u njegovo selo da od oca kupi riže, a pokatkad i po koji ćilim. Taj krčmar je bio dobar čovjek, a zvao se Vang-Pi. Silno se začudio kada je pred svojim vratima ugledao maloga dječaka s golemim teretom.

— Hito-No, što ti tu radiš? — pitao ga je začuđeno krčmar, — tako kasno u noći?

— Otac je obolio, pa nije mogao sam da dođe. Uzeo sam njegove ćilime pa sam došao k tebi da mi otkupiš koji komad. Otac je bolestan, ne može da radi; a u kući ponestalo nam je svega.

— Mali moj, Hito-No, — odvrati krčmar Vang-Pi, — i sam nemam novaca. Nastala su teška vremena! Nego ostavi lijepo ćilime u onoj staji — i on pokaza rukom na malu drvenu kućicu. — A onda dođi unutra da nešto pojedeš i da kod mene prospavaš ovu noć.

Mali ga posluša i dovuče se do one staje i tamo ostavi svoje ćilime.

Zatim se vrati u krčmu gdje mu je dobri Vang-Pi dao da jede, jer Hito-No čitavog dana nije okusio nijednog zalogaja. Krčmar je onda malog dječaka odveo u svoju sobu i tu ga pustio da prespava noć.

— — — — — — — — —

Iste te noći buknuo je požar u Vang-Piovoj krčmi. Jak vjetar duvao je s istoka; ubrzo su veliki crveni plamenovi zahvatili čitavu kuću, a u svijetlu tog požara izdizali se gusti oblaci u krvavo rasvijetljeno nebo. Strah i metež zavladao je čitavim dijelom grada.

Vang-Pi je još jedva dospio da spasi svoju ženu koju je u dubokoj nesvijesti gušeći se od dima sada držao u svome naručju i iznio iz kuće što je gorjela.

Položio je svoju ženu na zemlju i jadikujući gledao na požar koji će mu uništiti sav njegov imetak. Sada se istom sjetio da je pod posteljom zaboravio malu škrinju u kojoj je čuvao sav svoj ušteđeni novac. I

Vang-Pi je vikao i plakao i zaklinjao prisutne da uđu u kuću, pa ako mu spase njegov novac, da će ga s njima podijeliti. Ali nitko nije imao toliko odvažnosti da prodre u kuću koja je već čitava stajala u plamenu.

U tom času istrči iz goruće kuće mali Hito-No koji je sve dosad spavao, i koga je istom vika ljudi s ulice probudila. Još nije mogao pravo da shvati što se dogodilo. — Gori! — Gori i staja u kojoj sam spremio svoje ćilime!... A tamo u selu leži otac i čeka... čeka već čitavu noć da se vratim s novcem... možda već i umire!... — Moji ćilimi! Moji ćilimi! — vikalo je dijete očajno

Htio je do staje da izvuče svoje ćilime, ali ljudi mu nisu dali, jer i staja je već gorjela!...

Hito-No je bespomoćno stajao pred gorućom zgradom, a krupne suze potekle su mu niz blijedo zaprepašteno lice. — Moji će ćilimi izgorjeti!... — pomisli on —... Gdje ću onda naći novaca?! Otac leži bolestan i slab kod kuće, a ja mu neću moći pomoći!...

I dječak se otrgne od ljudi koji su ga držali i još jedamput potrča prema staji čiji je krov gorio. Ali na pola puta začuje očajno zapomaganje krčmara Vang-Pia koji je jadikovao za svojim novcem što će mu propasti u plamenu. Dječak je stao i nije znao što da radi. Ali u isti čas uz silan prasak sruši se krov staje... Njegovi su ćilimi propali! Dječak je očajno vrisnuo, a onda je napola mrtav pao na zemlju. Kao kroz san čuo je očajni glas Vang-Pia. I sada je mali dječak stvorio junačku i plemenitu odluku. Svoje više nije mogao spasiti, a možda još nije prekasno da spasi novac svoga dobročinitelja koji ga je primio pod svoj krov i ugostio.

I prije no što su ga drugi mogli u tom srpiječiti, mali Hito-No uleti u Vang-Piovu kuću.

Ljudi su zanijemili od straha. — Dječaku nema spasa! — Sad će se i taj krov srušiti. Žene su prekrile oči rukama da ne vide taj grozni prizor.

Vang-Pi stajao je nijem od čuda. Svi su se ukočili od ledene strave pomišljajući kako je junački dječak stavio svoj život na kocku. Prođe minuta za minutom. Vatra je praskala... Svaki čas mogao bi se krov srušiti i u plamenu zakopati malog Hito-Noa!...

Najedamput se na vratima pokaže Hito-No, a u ruci nosio je škrinju sa Vang-Piovim blagom! Pocrnio

je od dima, a rukama je jedva držao malu, ali tešku škrinju punu zlata...

Ljudi sù mu potrčali ususret i odnijeli ga na sigurno mjesto. — Vang-Piovo blago bilo je spašeno!

— — — — — — — — —

Kada je mali Hito-No opet došao k sebi, ležao je na mekoj postelji, a stàri Vang-Pi zabrinuto je sjedio pokraj njega.

— Hvala ti, mali moj junače! — rekao je tronutim glasom. To ti neću nikada zaboraviti! Bogato ću te nagraditi!

Još istog dana dao mu je polovicu svoga zlata i u kolima ga odvezao natrag u selo.

Ocu je bilo bolje. — Za nekoliko dana sasvim se oporavio. — Više se nisu morali mučiti. Jer sada su oni bili najbogatiji ljudi u selu.

NESTAŠLUK SAN-YEMONA

(Japanska bajka)

Davno, davno, u pokrajini Noto, u selu Hi-Kis-Na, živio je neki veseli mališan koji se zvao San-Yemon.

Jednom izlazeći kasno uveče iz sela, uđe on u jednu šumicu i ču nekakvu graju na vrhovima drveća.

»Kakva je to graja?« — pomisli San-Yemon; »Ko se to tako kasno mogao popeti na drveće?« Stao je da razgleda, i vidio da se na vrhovima drveća vesele »tengu« — nečisti duhovi; ali Yemon nije bio kukavica; videći tengu, nije se nimalo uplašio, nego, kao da ga ništa to ne zanima, zavukao je ruku u džep, izvadio otuda dogled, stao da gleda kroz njega na sve strane i da govori:

»To je dogled! Pogledaš u njega i odmah vidiš najveće gradove, i Osaku i Jedo«.

Tengu su čuli ove riječi San-Yemona.

»Ej, San-Yemone!« — obratili se oni njemu.

»Šta želite?« — pitao je San-Yemon.

»Daj nam da pogledamo tvoj dogled!« — zamolili su tengu.

»To ne mogu!«

»Zašto? Daj nam da pogledamo makar za trenutak!«

»Ako baš tako hoćete, molim lijepo; pristajem da vam ga dam; ali zabadava, bez ikakve nagrade, ne dam!«

»A šta ti hoćeš?« — upitao je jedan tengu. — »Želiš li, ja ću ti dati haljinu nevidimku i istu takvu kapu«.

»To je malo!« — odgovorio je San-Yemon.

»Onda ću ti još kao pridu dati moju čudotvornu školjku«.

»Dobro. Za kapu, haljinu i školjku pristajem da dam svoj dogled!«

Pogodba je izvršena. San-Yemon je dao tengu svoj dogled i dobio u zamjenu kapu i haljinu nevidimku i čudotvornu školjku.

Zadovoljan tom izmjenom, vratio se kući.

Školjka koju je dobio imala je čudotvornu moć: ako se u nju kaže: »Neka tom i tom čovjeku poraste nos«, — onda u istom času tome čovjeku počinje da raste nos, i postaje veliki — preveliki; a ako se kaže u školjku: »Neka nos tog i tog čovjeka opet bude što je i bio«, — onda se nos nesrećnikov počinje odmah da smanjuje i postaje kao što je i bio.

A i dragocjena kapa i haljina radovale su San-Yemona; bilo je dovoljno da stavi na sebe tu haljinu s kapom, — pa da postane za sve nevidljiv.

Kada je stigao kući, San-Yemon uzeo je školjku i glasno je rekao u nju:

»Neka nos moga bogatog susjeda naraste i postane kao velika bundeva«.

A susjed San-Yemonov bio je bogati trgovac Muhači koji je pokojnome ocu San-Yemona dao malo novaca na zajam, pa mu poslije zbog lihvarskih kamata prodao na bubanj sve do posljednje zdjele. On se mirno, ne sluteći ništa, odmarao kod kuće i uživao. Odjednom njegov nos, bez ikakvog razloga, stao je da raste. Muhači u užasu obuhvatio ga je obim rukama, stao je da ga steže, gnjavi, davi, — ali ništa nije pomagalo: nos je sve više rastao i rastao, — i ubrzo mjesto nosa na licu bogatog trgovca bila je ogromna bundeva crvene boje.

Bogataš nije znao šta da radi. Gdje će s takvim nosom da se pokaže!

Nazvao je Muhači liječnika.

Pogledao je liječnik njegov nos, pa kaže: »Izvinite, — ali takvu bolest kao što je vaša ja u svom životu nisam vidio, pa zato neznam kako da je liječim!«

Na taj način, liječnik je otkazao da liječi bogataša i otišao je odakle je i došao.

Čim je liječnik otišao od bogataša, sa ulice se čuli uzvici:

»Liječim bolesti nosa! Popravljam stare nosove!« Pravim od starih mlade i od velikih male!«

»Pozovi mi toga junačinu!« — naredio je Muhači svome sluzi.

Izašao je sluga na ulicu i doveo San-Yemona.

»Dragi mladiću! « — obratio mu se Muhači. — »Izbavi ti mene ove napasti: — izliječi mi nos! Neka bude opet kao što je bio«.

»Dobro«, — odgovori San-Yemon. — »Ja ću te izliječiti, ali znaj unapred: badava ne liječim«.

»Platiću kolikogod hoćeš«, — stao je da moli bogataš, — »samo molim te, izliječi me!«

San-Yemon je jednom rukom uzeo kraj nosa, a drugom je brižljivo pokupio mrve i prašinu iz svog džepa i polako je time protrljao bogatašev nos.

»No sve je gotovo!« — rekao je on. »Sutra će tvoja bolest biti kao rukom odnesena!«

Muhači se napravio kao da vjeruje u brzo ozdravljenje, iako je u duši, naravno, veoma sumnjao da će se ispuniti riječi njegova susjeda.

A San-Yemon došao kući i progovorio u školjku:

»E, sada, Muhačijev nose, napravi se onakav kakav si bio i prije!«

Tek što je on to kazao, lihvarev nos postao je opet kao i prije!

Kada je drugog dana Sen-Yemon došao Muhačiju, ovaj ga je dočekao s poštovanjem i rekao:

»San-Yemone! Ti si veliki čovjek! Niko nije mogao da izliječi moju bolest, a ti si me izliječio!«

Bogataš je obilno nagradio San-Yemona. Vratio mu je još više nego što je uzeo od njegovog oca.

Ali taj događaj nije opametio lihvara; kao i prije, on je pljačkao sirotinju odnoseći joj i ono malo što ima. To se nije dopalo San-Yemonu. »Pričekaj ti, golube«, — mislio je on. — »Poigraću se ja s tobom!«

San-Yemon je sada oblačio svoju kapu i haljinu, i nevidljivo se pojavljivao u Muhačijevoj kući baš u ono vrijeme kada bogataš sjeda za ručak, pa je uspjevao da pojede njegova jela i da popije njegovo vino, tako da Muhači nije mogao da shvati šta se zbiva s njegovim ručkom i ustajao je od stola gladan. Čuo je najposlije glas nevidljivog bića da je to kazna za njegove bezdušne kamate, pa se uplašio da ne umre od gladi i postao sasvim drugi čovjek. Mjesto da lihvari, ovaj gulikoža pretvori se iznenada u dobrotvora sirotinje. Činio je sve da popravi zlo koje je u prošlosti nanio tolikim ljudima. Tek tada mu nevidljiv San-Yemon dopusti da jede i pije. A Muhači se dobro čuvao, da se u buduće ni u koga više ne ogriješi.

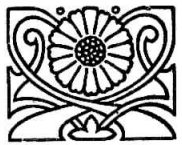

BOG ŠIHEMUN

(Japan)

Jakuti, poganski narod koji nastava na sjeveru Sibirije, između svih svojih bogova ponajviše poštiva i obožava boga Šihemuna. On je njihov branilac i osvetnik, pa se o njemu u narodu pričaju različne priče.

Jednom, kako se pripovijeda između ostaloga, uputi se neko pet stotina ljudi do boga Šihemuna. Vođ im bijaše najmudriji među njima — učitelj.

Putovali su i putovali, dani su prolazili, a mnoge su opasnosti proživjeli na svom putovanju. Zli dusi koji nijesu nikako htjeli da ljudi stignu bogu Šihemuni pravili su im na putu mnoge neprilike. Poubijaše im sve životinje kako bi ih glađu prisilili da se vrate svojim kućama. I mnoge im druge neprilike činjahu putem, pa tako najposlije od pet stotina putnika osta jedva jedna stotina. Svi ostali od napora, gladi, besanice, gromova i straha pomriješe.

Oni što ostadoše u životu imali su jedva još dan hoda do obitavališta boga Šihemune. Odjedared stane im sred puta zao duh pretvorivši se u grdnu neman od devet glava, a svaka je iz čeljusti rigala grdan plamen kao da će sve što joj na put stane sažgati u prah. No hrabri putnici ne uzmakoše.

— Zar vas i takva čudovišta ne plaše? — upitao je zao duh.

— Ne, jer među nama, ljudima, imade još većih i užasnijih nemani od ove.

— Koje su to?

— Svi oni što zavide, lažu, mrze i preziru; oni poslije smrti postaju daleko gori i strašniji od tebe.

I duh zao čuvši to nestane da se čas poslije opet preobrazi u čovjeka. Suh, sama kost i koža, zađe među ljude.

— Imade li jedan ovakav među vama, upita.

— Oho, pače i daleko ružnijih! — uzvratiše mu. — Ima ih koji ljube samo sebe i od tog sebeljublja omršaviše kao treščica.

Duh je čuvši to ponovno nestao da se za čas opet nađe među ljudima kao prekrasan mladić.

— A imade li i ovakovih? — upita.

— Kako ne! — odgovoriše mu... Imade ih pače daleko ljepših. To su svi oni koji razborito i trijezno živu i u svome životu sav svoj rad i sve svoje misli posvećuju bogu. Svi oni koji živo vjeruju, da je samo pravednik bogu drag.

Zao duh čuvši to razljuti se pa zahvativši u dlan vode upita:

— Recite, imade li više vode na mome dlanu ili u moru?

— U tvome dlanu! — odgovoriše mu.

— Dokažite!

— O, to i nije teško dokazati! — uzvratiše mu ljudi. Po objamu bezuvjetno imade u moru više vode negoli u tvome dlanu, no kad nastane sudnji dan, svi će potoci i sve rijeke pa sva mora presušiti, tek onome koji je vodom sa svojega dlana okrijepio žedna ili oprao ranu bolesnomu dlan ne će presušiti vodom.

— Od koga se naučiste toj mudrosti? — zapita začuđeno duh.

— Tome nas nauči naš svemogući gospodar, bog Šihemun! — odgovoriše mu ljudi. — On pomaže svima koji u nj vjeruju; on čuva i brani svakoga tko s tobom zapodjene borbu. I njegovom pomoći lako je savladati tebe!

A duh zao čuvši to sakri se i ne pokuša više da sprječava ljudima puteve do pravednika svemogućega, do boga Šihemuna.

RAZMAŽENA MAČKA

Nekad živio seljak sa ženom i četvero djece. Imao je komad zemlje, šume i hambare, krave, konje, pse i vrlo lijepu bijelu mačkicu sa zlatnim pjegama. Zvali su je Zlatka. Djeca su mnogo voljela mačkicu i po cijeli dan se s njom igrala. Osim toga oni su je tako pažljivo hranili, a ponajviše mesom i hljebom, da se jako ugojila i postala vrlo lijena. Prestala je da hvata miševe, jer nije ni osjećala potrebu. A nije ni kadra sada da uhvati miša, jer je on mnogo okretniji od debele Zlatke koja se sad već jedva kretala. Dok su djeca bila u školi, obično je ležala u kuhinji iza peći i spavala. A kad su djeca dolazila kući, dopuštala im je da je hrane, nose i voze u lutkinim kolicima. Međutim, u domu, u dvorištu, u stajama i hambarima namnožilo se mnogo miševa. Seljak se tužio da mu izgrizoše neovršenu pšenicu, pojedoše hranu iz jasala, a usred bijela dana u dvorištu skakali su po nogama. Njihova drskost nije imala granica, a bili su tako pametni, da se nikad nisu hvatali u mišolovke. Pokušavali su preko noći Zlatku da zatvore u staju gdje je bilo najviše miševa, a kad su ujutro tamo dolazili, ona je uvijek ležala na slami i čvrsto spavala. Kad se jednom seljak došuljao, vidje kako je nekoliko malih, odvažnih miševa vuče u snu za brkove. Tada najzad i njegovom strpljenju dođe kraj, i on ošine mačku kandžijom, a ona se probudi pa pobježe sa jakim krikom i sakrije se u kuhinju iza peći.

Za ručkom seljak reče svojoj ženi: »Večeras ću ja ubiti mačku. Ona samo badava jede hljeb. Skoro će miševi meni igrati po nosu, a Zlatka će sjediti iza peći dok se oni ne dočepaju i njene kože«. Kad su to djeca čula, gorko zaplaču, jer su Zlatku jako voljela. Ali otac je bio nepokolebiv i reče: »Budući da ona sebi neće da zarađuje hljeb lovećí miševe, ne treba ni da živi. To je odlučeno!« Kad Zlatka to začu, jako se uplaši. Šta će sad? Odluči da bježi. Kad je seljak poslije ručka

otišao u polje, ona se tiho izvuče iz kuće. Prikradajući se pokraj staje i šupe i dalje pored raženog polja, nenaviknuta na hodanje, ona se brzo umori i morade da odahne. Sjede kraj puta i poče prolijevati gorke suze. Tu je opazi sova, daljnja mačkina rođakinja, i zapita je zašto tuguje. Mačka joj onda ispriča čime joj se gazda zaprijetio, a ona joj posavjetova da bježi u šumu. Prevalivši jedan dio puta, ona se ispruži po zemlji od velikog umora i žalosti. Tek sada je potpuno jasno shvatila svoju nesreću. Gdje da nađe sebi utočište? Sova joj nije sve razjasnila kako treba. A glavno, gdje da nađe hranu ona koja se već odavna odvikla da sama traži hljeb? I glad je već jako počela da je mori. Od ovih je misli uhvatio takav strah, da je počela plakati i mijaukati. Njeno riđanje i jecanje tako je daleko prodiralo u šumu, da su zečevi i ptice uplašeno podigli glave i počeli osluškivati.

U to je vrijeme putem išao gospodin Lisac, u lovačkoj kapi, sa puškom i torbom. On se zaustavi pred Zlatkom i reče: »Zašto ti tako vičeš u mojoj državi, da čak i zečevi bježe za nekoliko kilometara?« Mačka ispriča njemu svoju bijedu, iako je od jecanja jedva mogla da govori. Kad ona prestade, gospodin Lisac malo razmislivši reče: »Da, s tobom je rđavo, mila moja, ali ja ću pokušati da ti pomognem. Moja žena traži sebi služavku. Ako bi ti htjela da se primiš, onda se možeš kod mene nastaniti, i mi ćemo te hraniti. Naravno, ti ćeš morati paziti u našoj kući na red i čistoću i lijepo postupati sa našom djecom na koju također moraš da paziš«. Mačka se obradova, što je našla makar kakvo utočište i sa zahvalnošću pristade na ponudu gospodina Lisca. Onda je on povede u svoj stan koji se nalazio duboko pod zemljom, a budući da je ulaz bio vrlo uzan, debela mačka se jedva provukla. Gospođa lija se vrlo obraduje Zlatkinom dolasku i ljubazno je dočeka: »Sad ja mogu da s tobom odlazim u lov!« radosno poviče svojem mužu. Ona je tek okupala svoje najmanje dijete, a Zlatka se odmah morala da prihvati posla: uspavljivati bebu i u isto vrijeme operušati pijetlića kojega je gospodin Lisac donio sa sobom u torbi. Na štednjaku se pekao zec, i ukusni miris prijatno je golicao nos si-

rote gladne Zlatke. Nestrpljivo je očekivala ručak i starala se da što prije prostre sto i raznim uslugama nastojala je da zadobije naklonost gospođe Lije da dođe o što većega komada pečenja. Uskoro dotrčaše i troje starijih lijića koji su se zabavljali u dvorištu. Počeli su veselo skakati, prevrtati se, popeli se ocu na koljena i počeli ga čupkati za bradu. Spazivši Zlatku, oni uskliknuše: »Ah, nova sluškinja!« A stariji zapita: »Hoćeš li mi dobro čistiti čizmice?« Drugi: »Hoćeš li mi dobro očistiti kaputić?« A treći: »Hoćeš li mi dobro spremati posteljicu?« Najzad su svi počeli sjedati za sto, a Zlatka se obradova. Ali uzalud! Zec nije bio spremljen za nju. Nju nisu ni posadili za porodični sto, nego je ona morala da sjedne na klupu, iza peći, gdje joj je gospođa Lija poslije ručka donijela oglodane kosti. Zatim je porodica legla da se malo odmori. Sirota razmažena mačka gorko zaplače od gladi i uvrede. S teškom mukom je našla nekoliko komadića mesa na kostima i počela prati sudove. Ovo joj je strogo naredila gospođa Lija prije nego što je pošla na spavanje.

Svršivši svoj posao, morala je skuhati kavu, iz kolijevke uzeti probuđenu bebu i s njom se zabavljati. Malo poslije probudili se i svi ostali, popili kavu, poslije čega su gospodin i gospođa Lija otišli u lov odredivši Zlatki za vrijeme njihova otsustva mnogo svakog posla. Morala je raditi dugo uveče dok nije sav posao posvršavala, a osim toga je morala još da pazi na nestašne lijiće. Ovo je za nju bilo vrlo teško, jer nije bila naučila da radi. Osjećala se sasvim iznemogla i željela je da što prije ode da se naspava, da se odmori. Tek u pola noći kad su se gospodin i gospođa Lija vratili sa bogatim plijenom, ona je mogla da se pruži po podu. Bez obzira što je postelja bila tako tvrda, proplakavši još malo, Zlatka zaspa tvrdim snom. Tako je prolazio dan za danom. Često je dobijala i batina, jer nije uvijek dobro svršavala za nju neobičan posao, i gospodin Lisac koji je u početku prema njoj bio ljubezan sad je postao vrlo strog. I kad je Zlatka jednom brišući prašinu razbila njegovu najdragocjeniju lulu, on ju je povukao za uši i hranio samo kruhom i vodom. Njoj je najmilije bilo ići sa djecom u šetnju. Radovala se kad je iz tije-

snog podzemnog obitavališta izlazila u zelenu šumu i katkad je sasvim zaboravljala na svoju bijedu i veselo trčala za lijićima. Sad joj ovo nije bilo teško, jer je tako omršavila od gladi i batina. Zapravo, ona se sada mnogo bolje osjećala nego prije kad je bila tako debela; i to ju je malo tješilo u njenoj žalosnoj sudbini. Sad je naučila i miševe loviti. Gospodin Lisac je ponekad donosio lijićima žive miševe da ih izvježba u lovačkoj vještini. Svi su morali da stanu u red, a on je ispustio miša, i svi lijići su ga morali da hvataju. Zlatka je uvijek prisustvovala kod ove vježbe i slušala očeve pouke. Uskoro je postigla ovu vještinu. Jednom, kad je opet bila vježba u hvatanju, Zlatka je sasvim bila zaboravila da ona ne spada u učenike, pa kad su miša pustili, skoči na njega i prva ga uhvati. Kad ga je osjetila u zubima, nije se mogla uzdržati i pojede ga. Kako je to bilo slatko! Prvo toplo meso poslije tako dugog gladovanja! Zlatka se još oblizavala, a na njezinu glavu se spustila oluja. Gospodin Lisac se tako razljutio na Zlatku zbog tolike drskosti, što je ispred nosa njegove djece ugrabila miša, da nije znao na koji bi je način kaznio. Zato on pozove u pomoć svoju ženu. »Ženo«, poviče on, »dođi ovamo!« I kada je gospođa Lija došla, on joj sve isrpiča. »Znaš šta! Treba da otjeramo ovu nevaljalicu, da ne kvarimo badava svoju krv«, reče gospođa Lija; a gospodin muž se s njom potpuno složio. »Ti imaš pravo! Nama više i ne treba služavka. Djeca su naša već odrasla, djevojčice ti pomažu u kućanstvu, a dječake ću ja sa sobom voditi u lov. Osim toga, skoro će nastati zima; i suvišna usta bit će nam samo na teret«. I oni mačku otjeraše.

Ipak se Zlatka nije rastužila. Naprotiv, udaljivši se malo od obitavališta gospođe Lije, ona stade skakati i pjevati. Znala je, da sada vrlo dobro može sebi zarađivati hljeb i tome se radovala. Dođe do sredine šume i opet sjede na ono mjesto gdje je prije pola godine tako gorko plakala i vikala i gdje ju je gospodin Lisac našao. Ovdje počne da razmišlja šta da čini dalje. Malo poslije toga skoči, pljesne šapama i usklikne: »Smislila sam, smislila sam!« Zatim otrči što je brže mogla do kuće bivšeg gazde i brzo se zavuče u staju. Ovdje uhvati za

večeru nekoliko masnih miševa pa zatim legne u toplo sijeno i čvrsto prospava svu noć. Ujutro ustade vrlo rano i otrča u sušu. Ovdje uhvati sedam miševa i stade čekati seljaka. Najzad on iziđe na gumno da pripremi pšenicu za vršidbu. Tada Zlatka iskoči i položi do njegovih nogu najprije jednog miša, zatim drugog, trećeg i tako redom svih sedam. Zatim se uvije i počne se trljati o seljakove čizme. Seljak se zapanjio od časa. Nije vjerovao svojim očima! Zar je ova mršava mačkica njegova Zlatka? Ova marljiva životinja, a ne pređašnja lijenčina koju je on htio da ubije? »Zlatka!« usklikne on. Jednim skokom mačkica se popne na njegovo rame i poče glavom trljati o njegovo uho. I tako se on sasvim uvjeri da je to njegova Zlatka koja je tako uvijek činila dok se nije bila ugojila. Tada je radosno odnese kući. Dječjem veselju nije bilo kraja. Uzeli su je u krevet, tepali joj, milovali je i sve je pitali gdje je bila; a kako je ona samo na to mijaukala, oni nisu mogli ništa razabrati. Tada se majka dosjeti šta da čini. Donese Zlatki tanjirić sa mlijekom čemu se mačka tako obradova, da s jednim skokom skoči s kreveta i odmah sve popije.

Otada je Zlatka od domaćina dobivala samo mlijeko, a pečenje je sama hvatala. U seljakovu dvorištu uskoro je miševa sasvim nestalo, pa je Zlatka morala da ide u lov kod susjeda, a ovi su je zato mazili i častili mlijekom. Svoga gazdu ipak nije iznevjerila.

Živjela je u kuhinji, igrala se sa djecom, pomagala domaćici da prede i veselila domaćina svojim marljivim lovom na miševe.

OTKUDA NEPRIJATELJSTVO PSA I MAČKE

(Kitajska priča)

Življahu muž i žena, i u njih bijaše zlatan prsten. Bijaše to prsten sreće, i onaj tko je imao taj prsten uvijek je imao svega izobilja u životu. To međutim njih dvoje nije znalo, pa prodadoše prsten za male novce. Prodavši prsten, siromaštvo se ugnijezdi u njihov dom, pa najposlije toliko osirotješe, da nijesu ni sami imali što da jedu, a kuda da hrane još dvije životinje: psa i mačku. Izgladnjele životinje počeše se najposlije međusobno savjetovati što da učine i kako da pored sebi pomognu i svojim gospodarima.

— Prsten treba da im povratimo! — najposlije rekne pas.

— Prsten je dobro spremljen u škrinji u svojega novog vlasnika, — doda mačka.

— Uhvati miša, — savjetova pas, pokloni mu život samo pod tim uvjetom, da u škrinji učini rupu, da se kroz rupu uvuče u škrinju i tako domogne prstena.

— Dobro! — pristade mačka, uhvati miša, i sve se troje zaputi prema psećem savjetu u kradbu. Dvorac u kome je bila pohranjena škrinja s prstenom sreće dizao se s druge strane široke rijeke preko koje nije bio izgrađen most.

— Šta sad? — upita mačka noseći u gubici miša.

— Sjedni na moja leđa, pa ću te prenijeti na drugu stranu, — odgovori joj pas. Mačka s mišem sjedne psu na leđa, i zamalo nađe se njih troje na protivnoj obali i upravo ispred dvorca. Miš učini sve kako mu je mačka savjetovala, spasi svoj jadni život, a mačka i pas krenuše kući s prestenom sreće. Međutim putem na povratku kući naiđoše na mnoge zapreke. I dok je pas

nevješt penjanju morao zapreke obilazita, mačka, koja je nosila prsten, preskakivala je i prelazila ravno prepo zapreka, pa ne čekajući psa stigla i prva kući. Razumije se da je odmah svojim gospodarima predala prsten, pa si tako i svu njihovu hvalu prisvojila.

— Mačka je valjana životinja, nahrani je i napoji mlijekom, a otsad ćemo je paziti kao dijete rođeno! — rekne muž ženi. No kad je stigao kući pas, stadoše ga muž i žena da biju, jer tobože nije nikoliko mački bio u pomoći. Mačka je mudro sjedjela uz ognjište, dremuckala, prela i pri tome se pričinjala kao da tobože ništa i ne čuje. To ljuto uvrijedi psa, i on se grdno naljuti na podlu mačku, zamrzi je, pa od toga dana i zavede krvno neprijateljstvo u rod pasa i mačaka.

LAKOMA BABA

(Rusija)

Živio starac sa staricom. Starac otiđe u šumu po drva. Izabere neko staro drvo, podiže sjekiru i stade ga sjeći, a drvo progovori: »Nemoj me sjeći, starče! Što god poželiš, sve ću ti učiniti! — »Hajde učini da ja postanem bogat«. — »Dobri, idi kući, svega ćeš imati u izobilju.« Vrati se starac kući, i gle čuda! Kuća nova, svega puna, para ko blata, žita za deset godina dosta, a krava, konja i ovaca, — tri dana ne bi izbrojio! »Oh, stari, otkuda sve to?« — »Moja ženo, našao sam takvo drvo, i što god zaželiš, sve će učiniti.« Tako su proživjeli mjesec dana. Zasitila se starica takvog života, pa reče starcu: »Iako živimo u bogatstvu, ništa nam to ne vrijedi kad nas ljudi ne poštuju! Kad hoće knez, hajde na rabotu i ja i ti, i ako je još kivan, onda može i štapom po glavi! Idi drvetu pa zamoli da ti postaneš knez«. Starac uzme sjekiru, otide drvetu i hoće da ga pod sam korijen siječe. — »Šta hoćeš?« pita drvo. — »Učini da ja postanem knez«. — »Dobro, idi zbogom!« Vrati se kući, i njega već odavno čekaju vojnici: — »Gdje si?« povikaše, »kuda lutaš stari druže? Pobrini nam se za konak, ali da bude što bolji! Hajde, hajde, miči se!« Pa udri moga kneza kundacima po leđima. Vidi starica da i knez ne uživa uvijek čast, pa reče starcu: »Šta mi vrijedi biti žena kneževa! Eto, vidiš kako te vojnici isprebijaše! Idi drvetu zamoli da ti postaneš gospodin, a ja gospođa.« Uzeo starac sjekiru, ode drvetu i opet htjede da ga posiječe. Drvo upita: »Šta hoćeš, starče?« — »Učini mene gospodinom, a staricu gospođom.« — »Dobro, idi, zbogom!« Nauživala se stara i gospodstva, poželjela nešto više, pa reče starom: »Što mi vrijedi što sam ja gospođa! E, kad bi ti bio pukovnik, a ja pukovnikovica, to bi bilo nešto drugo. Svi bi nam zavidjeli.« I potjera starog opet k drvetu. On uze sjekiru, priđe drvetu i htjeda da ga posiječe. Upita ga drvo: »Šta hoćeš?!« — »Učini me pukovnikom, a staru pukovnikovicom.« — »Dobro, idi, zbogom!« Vrati se starac kući, a njega postavili za pukovnika. Poslije nekog vremena reče mu starica: »Velika je čast biti pukovnik! Kad god general hoće, može te zatvoriti. Idi drvetu i zamoli ga da ti postaneš general, a ja generalica.« Ode starac drvetu i htjede ga sjekirom posjeći. »Šta hoćeš?« upita drvo. »Učini mene generalom, a staricu generalicom.« — »Dobro, idi zbogom!« Vrati se starac kući, a njega postavili za generala. Opet je prošlo neko vrijeme, pa dodijalo starici biti generalicom, i reče starcu: »Velika li čast biti general! Kad god car hoće, može ovu čast oduzeti. Idi drvetu i zamoli ga da ti postaneš car, a ja carica.« Ode starac drvetu i htjede ga sjekirom potsjeći. »Šta hoćeš?« upita drvo. »Učini mene carem, a staru caricom.« »Dobro, idi, zbogom!« Vrati se starac kući, a pred njega izišli vijesnici: »Car je umro, a tebe izabraše za cara.« Starac sa staricom nije dugo carevao. Starici se učinilo malo biti caricom, pa pozva starca i reče mu: »Nije veliko biti car! Kad Bog hoće, pošalje smrt, i zatrpaju te u crnu zemlju. Idi drvetu i zamoli ga da mi postanemo bogovi.« Pošao starac drvetu. Kad je ono čulo te bezumne riječi, zašuštalo lišćem i odgovorilo: »Budi ti medvjed, a tvoja žena medvjedica!« U isti čas starac se pretvori u medvjeda, a starica u medvjedicu, pa pobjegoše u šumu.

ARAPIN I ZMIJA

(Istočnjačka priča)

Jašio Arapin pješčanom pustinjom. U ruci mu dugačko koplje. Nedaleko puta opazi gorući grm. Dogorijevao je. Na žeravici previjala se i siktala zmija. Opazivši Arapina, stade mu se moliti:

— Slugo božja, pomozi mi, spasi me od smrti!

Arapin spusti u grm svoje dugačko koplje, pa zmija s pomoću koplja dogamiže Arapinu ravno na ruku, omota mu se oko vrata i stade ga gušiti.

— Što radiš? — mukom upita Arapin.

— Zar ne osjećaš što radim? — odgovori zmija. — Hoću da te ugušim!

— Zar je to hvala, sveti Bože! Zar te nisam grozne smrti izbavio?

— Jest, a tko na zemlji dobro ne vraća zlim? Eto i ja to radim!

— Ne, zmijo, ne rade svi tako! To ti samo živiš tako nepravednim životom! — odgovori Arapin.

— Ne, nisam ja jedina, već svi tako žive! — zasikće zmija i stane još jače gušiti Arapina.

— Oslobodi mi grlo pa me saslušaj što ću ti reći!

Zmija nešto popusti.

— Da upitamo nekoga trećeg, govoriš li istinu. Ako i on potvrdi tvoje riječi, onda učini sa mnom što ti je volja! — reče Arapin.

— Pa dobro! Pokušajmo! — zasikće zmija. I pođoše. Zmija se tako čvrsto omotala Arapinu oko vrata, da je jedva disao, pa tako stigoše do vrela.

— Čuj, bistra vodo! — reče Arapin. — Spasio sam zmiju, jer je izvukoh iz ognja, a ona mjesto da mi zahvali, hoće da me zaguši. Tvrdi da na zemlji svi plaćaju dobro zlim! Reci, govori li istinu?

— Govori! — uzvrati vrelo. — Čuj! Moja je voda svijetla, čista. Dolaze mi ljudi s konjima i devama, sve

napajam svježom i čistom vodom. Da nema mene, umriješe žedni u toj pustoši užarenoj. A što rade oni? Kad odlaze, zablate mi vodu različitom nečisti.

Kad to čuje zmija, još se snažnije ovije Arapinu oko vrata. I odoše dalje. Stigoše visokome drvu, paomi. Stadoše. Arapin ispriča paomi svoju nevolju, a ona mu odgovori:

— Zmija govori istinu! Eto, uzrasla sam u pustinji! Nitko osim mene ne može da dade putniku hladovine; pod menom se odmore, mojim se plodovima hrane, pa kako mi to naplaćuju? Kradu mi lišće, deru koru, poda mnom lože vatru. Nezahvalnici jednoga će dana potsjeći mene kako potsjekoše i moje sestrice! Eto, kako mi naplaćuju dobro!

Zmija još snažnije stisne Arapina. Nije više mogao ni da govori; samo je hripao! Opazi ujedared Arapin gdje u daljini bježi čagalj. Upozori na nj zmiju. Ona nešto popusti grlo Arapinovo, pa je Arapin viknuo čagalju:

— Stani, treba da se s tobom porazgovorim!

— Dobro, govori, tek ne dolazi mi nablizu! — uzvratio je kukavični čagalj i zaustavi se.

Ponešto se Arapin sa zmijom približio čagalju i ispričao mu o čemu je stvar.

— Dakle, ti si zmiju izbavio iz ognja? — upita čagalj. — Teško je tome vjerovati!

I Arapin stade pripovijedate kako se sve dogodilo.

— Ne, ne! — prekine ga čagalj. — Ne pripovijedaj, već pokaži radije kako je to bilo! Bolje ću razumjeti!

Arapin spusti koplje prema zemlji, zmija se odmota s vrata njegova i odgamiže u pijesak.

— No, što imaš da mi savjetuješ? — upita Arapin.

— Neprijatelj ti je do nogu, — odgovori čagalj, — a ti još pitaš što bi! Zakolji je!

— Ne, — odgovori čagalju Arapin, — to čine životinje, a ljudi žive po drugim zakonima. Oprosti, zmijo, živi i upamti, da imade na zemlji pravde božje. Ljudi je znadu!

Arapin podbode konja i nestade u pustinji.

MIŠ SE UVIJEK VRAĆA U SVOJU RUPU

(Rusija)

Jednom živio na svijetu mišić. Bio je tako dovitljiv i pametan, da su ga svi miševi jednoglasno priznali za najpametnijeg mišića u njihovoj golemoj rupi. A njihova je rupa zauzimala nekoliko hodnika, koji su bili izriveni usred korijenja velikoga hrasta, koji je mnogo stotina godina stajao u prostranoj šumi. Kad je mišić porastao i postao veliki momak, on naumi da se ženi. U njihovoj rupi bilo je mnogo — mnogo udavača, ali je on htio na nađe tako pametnu i lijepu djevojku kojoj na cijelom svijetu ne bi bilo ravne. A gdje da nađe takvu djevojku? I on stade o ovome misliti i poslije zaključi da na zemlji takve djevojke ne može biti. Sjeti se naš mišić kako se izlazeći iz rupe često naslađivao jarkim suncem kad je plovilo po plavom nebu, nad njihovom šumom, i zaključi da sunčeva kćerka mora biti najbolja djevojka u čitavome svijetu,

On prikupi dosta hrane pa se spremi na put. Dođe do samog sunca pa mu izrazi svoju davnu želju i kaže, da bi htio da se ženi njegovom kćerkom. »Vidim ja«, kaže mišić, »da tebi ravnog nema u čitavom svijetu. Lijepo i neobično ti siješ i veličanstveno obilaziš daleki ocean. Zato, evo, ja sam došao k tebi da uzmem za ženu tvoju kćerku«. — »Sve je to dobro, i ja tebi vjerujem,« sa osmjehom odgovori sunce, »ali zlo je u tome, što ja ni izdaleka nisam najjači na svijetu, nego ima netko koji je jači i važniji od mene.« — »A tko je to?« sa čudjenjem upita mišić začuđeno. — »Zar ti ne znaš? Od mene je jači svaki oblak. Čim on zaželi, stane preda me i sakrije od mene svu zemlju i sve ljude. I onda ljudi vide da ja nisam najjači na svijetu. Ako se ti zbilja hoćeš da ženiš sa kćerkom najmoćnijeg na

svijetu, onda ti treba da znaš, mili moj, da je oblak mnogo jači od mene. Hajde, brate, njemu u prosidbu. Ja se sam bojim oblaka!«

Pođe mišić i k oblaku, a on upita: »Zašto si ti, mali, k meni došao?« — »Došao sam ja«, odgovori mišić, »da uzmem tvoju kćerku za ženu, jer ja hoću djevojku samo najjačeg i najmoćnijeg cara na svijetu. Bio sam već kod sunca, jer mi se činilo najjače na čitavom svijetu, ali me sunce, kako vidiš, poslalo k tebi. Da li je istina kako sunce o tebi kaže da ti, ako hoćeš, možeš da od njega sakriješ cijelu zemlju?: — »Što je istina, istina je, ali nije stvar u tome, nego moraš znati da ni ja nisam najsnažniji na svijetu. Bolje, idi do vjetra, jer je vjetar mnogo jači od mene. Čim vjetar dune, počne mene nositi na sve strane. Kad ja hoću da plovim na zapad, a on mene nosi na istok. Onda ja sam ne znam kud plovim i šta radim. Da brate, vjetar je jači od mene!«

Tada mišić podje do vjetra. Vjetar se naduo, i raznijela se po zraku njegova sijeda brada i kosa, i zapita on mišića zašto je k njemu došao »Hoću da se ženim!« odgovori on. »Bio sam kod sunca, jer sam mislio da je najjače na svijetu, a sunce je mene poslalo do oblaka. Otidem ja onda k njemu, a on mene šalje k tebi. Ja mislim sada da me ti nećeš više nikuda slati!« sa osmijehom dodade mišić. Mišiću se dopao vjetar koji je tako moćan i lijep i kuda hoće tamo piri, pa valjda mu je i kćerka neopisiva ljepotica. »Ti se varaš, druže!« mirno kaže njemu vjetar. »Ako ti tražiš najmoćnijeg cara na svijetu, onda moraš da znaš da su svi tvoji pokušaji bili uzaludni, jer ja ni izdaleka nisam jedan od najmoćnijih. Gledaj, ovdje u šumi nalazi se moćni stoljetni hrast. Mnogo bura je prohujalo nad njegovom glavom, i nije malo njegovih drugova oko njega poleglo i odavno se već pretvorilo u trule klade. Evo, i ja duvam u njega iz sve snage neprekidno već pedeset godina i sve hoću da ga svalim na zemlju, ali kako vidiš što ne bi nikad ni pomislio, sve je uzalud, jer u nevrijeme on samo škripi. Ali u njegovom korijenu ugnijezdiše se miševi. Ne znam da li su oni već odavno počeli da ruju svoje hodnike, ali mi se čini, može biti dvije do tri go-

dine, nije više. I evo, sada se hrast jedva drži i sigurno će se uskoro svaliti na zemlju. Eto, kuda bi trebalo da odeš, moj druže! Idi miševima, zato što su oni, kako vidiš, jači od mene!«

Pođe mišić staromu hrastu i misli da će tamo naći neko čudovište koje je jače od silnog vjetra. Pa što ugleda? Miševe i samo najobičnije miševe koji su glodali korijen stoljetnog hrasta i tamo gdje su vjeverice sebi za zimu spremile lješnjake oni su načinili gnijezda. Mišić zastade pred ulazom u svoju rupu koju je nedavno ostavio i glasno reče: »Zar smo mi zaista jači od sviju? A zašto je to tako?« I malo razmislivši doda: »Nije li to zato, što je nas mnogo; što živimo bliže zemlji i što smo mi sila. I ako mi sav svoj trud uložimo složno u nešto, onda — čuvaj se i ti, sunce.«

I tako se mišić koji je htio da nađe najjačeg na svijetu vratio u svoju rupu.

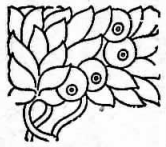

JACU-MAMA

(Peruanska priča)

U svojoj kući na obali rijeke Ulayali opazio je sa strahom Jenario Baldivian da se njegova zaliha živeža i municije gotovo iscrpla. Njegov vjerni pomoćnik, neki Conico, Indijanac, koji je strijelom skidao s drveća tuste majmune da ih poslije pretvori u tečnu pečenku, nalazio se na jednom od svojih tajanstvenih putovanja kroz divlju prašumu. S tih putovanja obično se vraćao pretrpan crvenim poput krvi orhidejama i prekrasnim leptirima za dijete svoga gospodara. Na licu mu je titrao vazdan dobroćudan smiješak. Jenariu je bilo posve nemoguće da svoga sedmogodišnjeg mališana, koji je odrastao među Indijancima i već pokazivao sve instinkte divljaka, ostavi samoga. Jenario Baldivian otišao je k obali rijeke i dugo žviždao, ali uzalud. Udav kojega je dozivao nije se pojavljivao. Valjda je negdje ležao i probavljao jutros uhvaćeni plijen. Konačno se je vratio kući, uzeo dug i oštar nož i karabinku, zatvorio malog Jenarita u kolibu opomenuvši ga vrlo ozbiljno: »Budi dobar, uskoro ću se vratiti!«

Za utjehu dao mu je šaku jeftinih slatkiša i pregršt prženih mrava (običajno jelo u Peruu!). Pun nemira dao se na put. Činilo mu se da je prošlog dana, kod obaranja nekog drveta, opazio tigra koji se šuljao guštarom. Vrlo je dobro poznavao podlu lukavštinu ovih životinja koje dnevno slijede svoj plijen da ga u povoljnom momentu zaskoče. Kad je opet iste noći, sjedeći pred svojom kolibom, pušio lulu, opazio je gdje ga iz tame promatraju dva sjajna oka koja su nestala čim je opalio hitac.

Jenario, čiji je čamac rijeka brzo nosila, odluči da se ne udaljuje previše od svoje kolibe. Iza drugog za-

* Jacu-mama (majka rijeka) zovu Indijanci na rijeci Amazonki udava.

vijutka rijeke stajao je misteriozni telegraf Witoto-Indijanaca: Manquare, orijaško stablo, izdubeno s velikom pažnjom koje je ozvanjalo na četiri milje u okrugu, ako bi čovjek po njemu udarao. Njegov sluga povjerio mu je tajnu telegrafiranja. Sigurno će koji njemu naklonjeni Indijanac čuti vijesti, a moguće i Gutierez, bogati trgovac kaučukom, i oni će mu sigurno poslati živeža i municije. Sve do čamca dopirao je teški miris prašume koji je Baldiviana uvijek opajao. Gusto granje drveća, u kojem su vrštali majmuni i arare u tri boje, zrcalilo se u vodi. Kao vjetrom otrgnuto lišće prolijetalo je jato malih zelenih papiga. Lagano se njišući išao je čamac brzo naprijed.

»Povratak će biti težak«, reče Jenario tiho sam sebi i zaroni duboko oba vesla u vodu samo da zadrži smjer.

U osamljenoj kolibici izjeo je mališ za četvrt sata sve slatkiše i pržene mrave koje mu je otac dao. On osjeti žeđ. Pođe prema vratima da se na rijeci napije i okupa. No uzalud je lupao svojim ručicama po čvrstim vratima. Osim toga otac mu za svaku sigurnost podupro vrata velikom ljušturom kornjače, tako da mališan nikako nije mogao da otvori vrata.

»Jacu-mama! Jacu-mama!« — zvalo je dijete iz sveg glasa. I iz vode izroni golema glava udava, lizne jezikom još jednom hladne vode, polagano izvali iz vode svoje pet metara dugo tijelo i počne puzati prema kućici. Mališ je pljeskao ručicama od radosti, što se udav tako brzo odazvao njegovu pozivu. Nije li udav zaista najbolji čuvar i suigrač djece koja su odrasla u prašumi? Tko je ikad živio u području Amazonke, znade kako nježno i obzirno postupa on s djecom kad ga glade njihove male ručice. Nikome se nije pokoravao taj prekrasni udav tako kao tom malom tiraninu koji je bez opasnosti mogao turiti svoju ručicu u njegovo ždrijelo. — Jedan udarac repom i ljuštura kornjače koja je bila naslonjena na vrata odleti na stranu.

»Upa!« — poviče Jenarito veselim smiješkom. Udav priđe k njemu, obavije ga krajem svoga repa i podigne visoko do stropa pa ga opet polagano spusti na zemlju. Nenadano, posve nenadano okrene on glavu k šumi i ukoči se poput drveta. Repom je počeo tako bijesno tući, da je plavozeleni guacamayo, koji se je baš veselo njihao na jednoj grani, stao strahovito kreštati. Ukočen sa sjajnim očima činilo se da iz mnoštva glasova hvata samo jedan jedini glas. Majmuni u prašumi vrištali su uzbuđeno. Zar se stropoštalo na zemlju kakovo golemo prašumsko stablo kad su cijela jata ptica odletjela preko rijeke kao da si negdje drugdje žele sagraditi nova gnijezda?

Samo fini sluh udava mogao je između tisuću glasova prašume razabrati tapat tigra. S jednim skokom bio je tigar u kolibi i počeo nestrpljivo mahati repom. Kao brižna majka postavi udav najprije dijete u jedan siguran kut kolibe, a onda započne borba. Bezglasna i tvrdokorna kao borba Indijanaca. Poput munje zaskoči se tigar prema vratu udava, no ovaj ga u isti čas obavije svojim tijelom. Tigrove kosti pucale su pod nečuvenim pritiskom. Vještim udarcem šape istrgne udavu jezik iz ralja; zbog strašne boli popusti za trenutak pritisak, no samo za trenutak. Još čvršće stao je udav stiskati tigra. Još jedan trzaj, a zatim smrtni hropac obiju životinja. Dijete je bilo sasvim mirno; najprije se na smrt prestrašilo, a zatim je grozničavo promatralo borbu.

Kad se nekoliko sati kasnije povratio Jenario Baldivian, shvatio je jednim pogledom što se dogodilo. Duboko potresen pritisnuo je svoje spašeno dijete na srce. Tada se sagnuo mrtvomu udavu, pogladio njegovu glavu i uzdahnuo s izražajem rijetke nježnosti: »Jacu-mama! siromašna, draga Jacu-mama!«

ČAROBNA SVIRALA

(Ruska priča)

Nakraj sela bijaše kuća nekoga drvosječe. Životarili su siromaški. Mnogo puta nisu imali ni zalogaja kruha, ali ovom prilikom je drvosječa zaradio dosta, i zato je veselo gorjela vatra na ognjištu, a domaćica je kuhala i pekla dobru večeru. Baš htjedoše sjesti za sto, kad ali netko zakuca na vratima. Domaćica otključa vrata, i sad uđe neki strani čovjek. Haljine su mu bile poderane, a o ramenu mu je visjela prazna torba.

»Što hoćeš, prijatelju?« zapita ga domaćin.

»Ja sam zalutali putnik«, — odgovori stranac, »tumarao sam po šumi, pa sad ne mogu dalje da idem. Molim vas da me primite noćas na konak.«

»Možemo«, — reče drvosječa. »Istina, i mi smo siromasi, ali zato ćemo vam naći kakav kutić, gdje ćete se moći odmoriti. I večeru možemo podijeliti, uđite unutra, sjedite za stol i budite zadovoljni s mojom sirotinjom.«

Stranac je ušao i večerao zajedno s porodicom drvosječinom. Poslije večere se još razgovarali, a zatim legnuo spavati. Ujutro se stranac zahvali na usrdnom dočeku i na rastanku pruži domaćinu običnu sviralu i reče:

»Primite ovaj maleni dar, dobro će biti za djecu da se igraju njome. Ako bi pali u kakovu bijedu ili zaželjeli što, samo dunite u sviralu, i onda će vam se ispuniti svaka želja.«

Tek što je izgovorio ove posljednje riječi, a njega nestane kao da ga nije ni bilo. Drvosječini ga nisu mogli ni vidjeti, jer je nestao za trenutak.

»No, to je čudnovato« — reče dobri drvosječa — »tako je nestao kao dim, nema ga nigdje.«

»Gle, ta tu mi je u ruci svirala što mi je poklonio. Šta je samo rekao? Ha! Dobro će biti djeci da se igraju njome, i kad god nam štogod ustreba, da dunemo u nju, i svaka će nam se želja ispuniti! Hej,« — reče drvosječa, — »kad bi ta svirala mogla to uraditi, ne bih je ja dao djeci.«

Žena reče mužu da se lako može uvjeriti, da li je to istina. Neka zamisli kakovu želju pa onda neka dune u sviralu te će tada lako doznati, je li dobar duh bio u njoj.

»No, ženo — reče drvosječa — »kad bih već štogod i želio, ne bih samo štogod nego to: da se na mjestu ove kolibe stvori kakav dvorac, ljepši nego vlastelinov!«

I zatim jako dune u sviralu.

I gle šta se zbilo? Čudnovata ružičasta magla ih obuzme, i cio svijet se okretaše s njima. I dok se oni osvijestiše, nađoše se pred velikom kamenom zgradom na kojoj su velika vrata primamljivo stajala otvorena.

»No, čovječe«, — reče žena — »čudo se zbilo s nama. Dobri nam je duh došao i učinio nas sretnima za cio život.«

Uđoše u dvorac i čudeći se opaziše da ih svi drže za gospodare; svi su im se klanjali i čekali njihovu zapovijed.

»Bez sumnje« — reče čovjek — »da smo mi ovdje gospodari; ovo je sve naše, i zato budimo kao kod svoje kuće.«

»Samo nemojmo zaboraviti kome imamo da zahvalimo za sav ovaj sjaj. Sjećajmo se uvijek dobrotvora duha.«

I tako počnu novi život. Pređašnji drvosječa nije ništa drugo radio nego je neprestano duvao u sviralu, sve je nove želje želio, naposljetku se veoma obogatio toliko da već nije imao šta željeti. U sjaju i raskoši su živjeli, a djecu odgajali vrlo pomno.

U kući se mnogo veselili, a u šumi gdje je nekad velikom mukom sjekao drva, sad je priređivao lov.

Tako su prolazile godine, kad jednom poslije dugog vremena, neke burne noći stranac zakuca na dvorska vrata. Vratar zlovoljno otvori vrata i zapita ga srdito, što traži tu po ovakvom vremenu.

»Molim konačište za noćas i nešto malo pripomoći da mogu dalje putovati.«

»Tako! Konaka, pripomići i šta još ne ćete iskati? Idite odmah odavle, jer i tako ne ćete ništa dobiti.«

»Ali bar javite gospodaru da ovdje čeka siromah čovjek.«

»Nije potrebno! Izdata je naredba da se kojekakove skitnice otjeraju odavle. Idite, prijatelju odavle dok niste još gore prošli!«

Stranac se udalji, ali nije daleko otišao, nego obiđe dvorac pa na drugoj strani uđe tako, da se ujedamput stvorio pred gospodarem, ženom i djecom koji su svi zajedno bili kao i one burne noći u sirotinjskoj kolibi.

Samo što je onda naišao na prijateljski doček, a sad na hladnoću, prezir i oholost.

»Siromah sam putnik«, — reče stranac, — »iznemogao sam i jedva mogoh dovle doći. Molim vas da me primite noćas i da mi pomognete malo da mogu dalje putovati.«

Gospodar mu nije dao ni svršiti, nego srdito viknu na njega:

»Šta hoćete? Vi mislite da je moja kuća gostionica? Ili zar je moja kuća takav zavod, da cijelom svijetu mogu davati milostinju? Tko ne može sam sebi pomoći, neka se prijavi vlasti. Odmah idite odavle!«

Gospodar se baš htjede okrenuti do ostavi molitelja, ali ovaj brzo skoči i zgrabi sviralu što mu je visjela na zlatnom lancu o vratu, vanrednom snagom otkine mu je s vrata i dune u nju, da su se prozori polupali od užasnoga glasa. Izgledalo je kao da će nebo pasti na zemlju. I nepoznata prilika progovori sada ne molećivim i poniznim glasom nego strahovito, da je sve grmjelo:

»Neka bude svemu kraj, ponosni i oholi čovječe; uzeću ti opet sve što sam ti dao, jer vidim, da ti je srce rđavo, a duša zla; ponio si se u dobru, prezireš sirotinju, i zato sad budi onakav siromašak kakav si i prije bio!«

I tek što je šumski duh svršio ove gromovite riječi — jer šumski duh bijaše ta čudna prilika —, nestade ga, i odmah obuzme ružičasta magla gospodara, ženu mu i djecu.

Kad se magla razišla, nestalo je bilo i dvorca i sjaja i slave i nesretni se ljudi opet nađoše u svojoj pređašnjoj sirotinjskoj kolibi.

KAKO JE MALABARSKI BIVOLČIĆ POBJEDIO JAVANSKOG BIKA

(Javanska priča)

Javanski kralj imao velikog bivola, komu su crni rogovi bili pola metra dugački. Bivol je bio velik i jak, da mu nije para u cijeloj zemlji. Jednom odluči kralj, da priredi veliku borbu bivola i sazvao zato vijeće svojih velikaša. Izjavio je, da namjerava poći u druga kraljevstva, da nađe drugog bivola, koji bi mogao s njegovim zaći u borbu. Poslije vijećanja dao je dovesti svog bivola, ukrcao ga u lađu i pošao s njim u sijamsko

carstvo. Dođe on u prijestolni grad, posjeti cara i reče mu:

»Imate li tako jakog bika, koji bi mogao s mojim u borbu?«

»Ne, takovog bika nemam; ali imam nešto drugo, što vi nemate?«

»A što bi to bilo?«

»Imam morskog raka, koji je tako velik, da većeg nitko na svijetu nije vidio«.

»Vrlo bi ga rado vidio«, reče javanski kralj, »da pri svom povratku uzmognem pričati mandarinima, da sam u sijamskom carstvu vidio ogromnog morskog raka«.

»Žalim, da vam ga nemogu pokazati, — uvukao se u špilju i sakrio u nju. Mogu vam ali reći, da je tako velik, da kad rastvori svoja kliješta, može ptica letjeti čitav dan, da doleti od jednoga kraja do drugoga«.

To je javanskog kralja začudilo, ali pošto nije našao bika za borbu oprostio se od sijamskog cara i pošao u Kitaj. Stigavši u kitajsko carstvo, došao je pred kitajskog cara i zapitao ga imali takovog bivola, koji bi se mogao boriti s njegovim.

»Nažalost nemam, ali imam lonac za kuhanje, da bi trebalo šezdeset volova, da ga maknu s mjesta«.

Pošto javanski vladar nije našao ni u Kitaju bivola koji bi se borio s njegovim, oprostio se od cara i otputuje u druge zemlje.

Prošao on tako mnogim carevinama, ali nije našao nigdje takovog bivola, koji bi se borio s njegovim.

Već je bio upravo zdvojan bojeći se, da neće naći bivola kakovog je tražio, kadno već na povratku dođe među Malabare, koji su živjeli u kraljevstvu Takon-Bapresku.

»Imate li vi tako velikog bivola, koji bi se mogao boriti s mojim?« upita on malabarskog kralja.

»Tako velikog bivola nemam, »odgovori malabarski kralj, gledajući velikog bivola s Jave, »ali imam malog tromjesečnog bivolčića, koji je tako srčan, da bi se ufao boriti s vašim«.

»Doista?« začudi se javanski kralj.

»Da«, odgovori malabarski vladar, »moj će se bivolčić boriti s vašim, ali još nema rogova, dozvolite mi, da mu ih dadem pričvrstiti na glavu«.

»Imate posve pravo«, potvrdi javanski kralj, »morate doista dati vašem bivolčiću pričvrstiti rogove, da se može s mojim boriti«.

Malabarski kralj zatraži sedam dana vremena, da se bivolčiću načine rogovi. Javanski kralj je na to pristao.

Tada malabarski kralj sazove veliko vijeće, da se s njime dogovori, kako da se uredi, da mali bivolčić pobjedi velikog bivola. Dugo su oni vijećali i donijeli tajni zaključak i vijeće je bilo zaključeno.

Malabarski kralj dao je napraviti vrlo oštre rogove za svoga tri mjeseca staroga bivola i čvrstim mu ih je remenjem dao pričvrstiti na glavu. Onda je par dana odijelio bivolčića od bivolice, da ne bi mogao sisati, i dao ga zatvoriti na osamljeno mjesto.

Treći dan imala je biti borba između bivola i bivolića.

»Što ću dobiti od vas, ako moj bivol nadvlada vašeg bivolića?« zapita javanski kralj.

»Ako vaš bivol nadvlada mog bivolića, da ću vam pola svog kraljevstva«.

»A ja vama neću dati ništa«, odgovori javanski kralj, »ali ako vaš bivolić svlada moga bivola, obvezujem se, da ću se obući u ženske haljine i da ću u njima uvijek ići!...«

»U redu«, rekao je malabarski kralj.

Čim je mladi bivol opazio velikog bivola javanskog kralja, potrčao je k njemu, a jer je bio gladan, turio mu je glavu pod trbuh tražeći vime. Pošto ga nije našao, udario je u bivolji trbuh, kao što rade životinje, kad žele sisati. No pri tom je oštrim rogovima, koji su mu bili pričvršćeni na glavi, rasparao velikom bivolu trbuh.

Tako je bio svladan veliki bivol javanskoga kralja, a on je i održao svoje obećanje, obukao se u ženske haljine i nikad ih nije skinuo.

Od tog vremena svi muškarci u javanskom kraljevstvu nose ženske haljine, a žene mušku odjeću.

VODENI ANĐEO

(Kitajska priča)

Neki bogati čovjek imao tri sina koji su ga za cijelog njegovog života veoma ljubili i požrtvovno ga njegovali. Njegova dobra žena davno je već počivala pod zelenim humkom u bašći, — a nadošao je čas kad se i njemu bilo dijeliti od ovoga svijeta.

»Dobri moji sinovi« — mislio je on, — »sigurno će dobro upravljati mojom ostavštinom, te mi neće biti nužno da je još posebice podijelim«. Tako utješen u svom srcu, — umre.

Tek što ga spremiše u lijes i položiše u hladni grob, nastane izmedju braće ljuta kavga radi ostavštine. Oba starija brata bila su još za života oca neiskreni i himbeni, te mu iskazivali naoko poštovanje i ljubav tek radi njegova blaga bojeći se pri tom uvijek da će mlađi brat dobiti više od ostavštine nego oni. Najmlađi od braće ljubio je i poštivao oca iskreno i nesebično. Kad je vidio da se braća ne mogu složiti i da u ljutoj svađi nastavljaju život, reče im: »Podijelite si sav očev imetak između sebe, a meni ostavite samo očev grob da ga čuvam i redim«. Podrugljivo mu odvrate braća: »Ova ti se želja može lako ispuniti, pa kad već želiš da čuvaš očev grob, neka ti je i ona livada kojoj se na rubu grob nalazi«.

Ta livada bijaše podvodna i muljasta i nije uopće bila ni za kakovu obradbu, jednom riječju, bila je bez vrijednosti. A dobri sin dobroga oca zadovoljio se i s time, načinio si kolibicu kraj očeva groba i živio teško i mučno. Uzalud se naprezao da poklonjenu livadu obradi i učini vrijednom i plodnom, — mulj je bio sve dublji, i tako se taj posao nije isplatio. Odluči se da kao nadničar zarađuje svagdanji kruh, u slobodnim časovima pak redio je grob oca svoga moleći za dušu njegovu.

Jednoga dana povrati se umoran s posla kući. Bilo je baš na dan godišnjice očeve smrti, i on se požuri da mu na grobu doprinese žrtvu. Kopajući po tlu da tu žrtvu od papira učvrsti zemljom, opazi pred sobom sjajnu smeđu lukovicu. Ovu vrstu nije još nikada vidio i,izvršivši obred na grobu, ponese lukovicu kući. Lukovicu skuha, zovne nekoliko prijatelja i ponudi ih da s njim podijele ovu rijetku jestvinu. Svi su bili razočarani, jer lukovica ne samo da nije bila tečna nego nasuprot gorka i bljutava. Prijatelji mišljahu da se mladić s njima našalio, izgrde ga i ostave, a on se ražali, što je svoj nalaz ovako pokvario.

Drugog jutra ode opet na livadu ne bi li u mulju štogod našao. I doista, čisto pri kraju, kraj lijesa, ležale u hrpi lukovice jedna kraj druge, a iz svake izbio zelen, sitan zametak. Pun veselja ostavi ih i dalje da leže, znatiželjan šta će iz toga biti. I gle, za par dana, kad se opet s posla vratio, bijelio se na istom mjestu bijeli cvijetak sa žutom zvjezdicom u sredini. Njegov tanki vratić sagibao se na zelenoj stapčici u dahu večernjeg povjetarca, i njegov miris napunjao je zrak oko sebe.

Ganut od čuda i velike radosti nagnu se mladić do neobičnog cvijetka i na svoju veliku radost opazi još nekoliko tih krasnika kako ispružiše svoje bijele glavice iz mulja. Brzo pokupi rascvalo cvijeće i ponese ga kući. Ponovno zovne prijatelje i pokaže im kakovo je čudo nastalo iz njegove lukovice. Susjedi, ne vjerujući u to čudo, pođu s njim do groba da na svoje rodjene oči vide tu biljku, jer nikad prije u cijeloj okolici nije vidio nitko ovako lijepa i mirisava cvijeta. Među susjedima bio je i neki bogataš koji mu odmah ponudi mnogo novaca da se domogne toga do sada neviđenog i krasnog cvijeta. On je rasađivao i uzgajao biljke sve više i više, a one uspijevahu u mulju livade upravo vanredno. Iz daleka dolazili bogatuni i vrtljari, da si za skup novac nabave taj lijepi i mirisavi cvijetak, a mladić postade bogat zauvijek.

Sanjajući prekrasna san, sazna mladić da mu se sam Budha smilovao u njegovoj nuždi i tim nagradio

vjernu sinovsku ljubav. Budha je poslao anđela s neba da tu skupocjenu biljku u mulj posadi. I tako se ta biljka zove »Vodeni anđeo«. U zapadnim zemljama, gdje se za njezin postanak ne zna, zove se ona narcisa ili sunovrat.

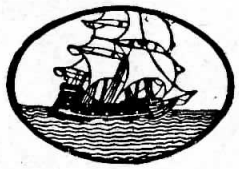

Narcissus poeticus ili Sunovrat bijeli lijepa je uresna biljka koja u alpinskim krajevima i kod nas na planinama dalmatinskim, gdjegdje na vlažnim livadama, katkad u velikoj množini raste i u svibnju cvate. Ima jajastu, izvana mrku lukovicu i prizemne, modro-zelene listove. Batvo je isto tako dugačko ili dulje nego li listovi i nosi na vrhu velik, previnut cvijet.

SLAVULJ GA UTJEŠIO

U nekom gradu tamnovao je siromah sužanj u tijesnoj čvrstoj kuli. Zli ga ljudi okovali u lance i zatvorili u tu kulu.

Tu bješe mračno i žalosno, jer mu jedini prozorčić bješe toliki, da ga je šakom poklopiti mogao. Sva mu je postelja bila malo trule slame. Tvrd, suh kruh i ustajana voda bješe mu sva hrana i pilo. Tako je ležao više godina, blijed, bolestan, žalostan. Sunce je rijetko dopiralo u njegovu samoću i to samo na nekoliko časaka, zato je tu bilo tako hladno, tako zagušljivo.

Jadni nevoljnik mislio je o svome rodu, o porodici svojoj, o dječici svojoj. Možda su ga već i zaboravili držeći da je već davno umro. Što li radi svijet tamo u njegovu zavičaju?

Priđe k prozorčicu. Bješe krasno, ljetno veče. Sunce je već zalazilo za goru obasjavajući svojom zlatnim tracima njene vrhove. Viđao je i po kojeg čovjeka, ali kula mu je bila na velikoj visini, pa su se ljudi dolje činili kao sitni mravi. On im je dovikivao, al ga oni ne čuše. Ptice su letjele ispod modroga neba. Opazi orla koji je mirno, dostojanstveno prolijetao pored njegova prozora.

»Orle, orle!« — povika patnik — »spusti se na moj prozorčić, kaži mi što se radi na zemlji. Ispjevaj mi pjesmu!«

»Ne mogu«, — odgovori mu orao — »prozor ti je tako malen; nemam gdje sjesti. Ne mogu ti ni kazati šta se radi na zemlji, jer se rijetko spuštam dolje. Mi gnijezda svoja vijemo na najvišim liticama ili na visokom hrašću, daleko od zlih ljudi da nam gnijezdo ne razore. Ne mogu ti ni pjesmu ispjevati; meni se samo onda pjeva kad sam u oblaku gdje me nitko ne čuje«.

Razmahnuvši svojim širokim krilima, podiže se orao nebu pod oblake i izgubi se sužnju iz očiju.

»Labude, labude, kaži mi što se radi na zemlji. Zapjevaj mi pjesmu!«

»Ne mogu,« — odgovori mu labud. — »Ne mogu ti kazati što se radi na zemlji. Ja plivam vazda po vodi, po čistoj, hladnoj vodi. I ovdje, na vrhu brijega, ima malo jezerce, pa sam samo na časak izišao iz vode kratke promjene radi. Pjesmu ti ne mogu pjevati. Zapjevat ću tek onda, kad mi kucne posljednji čas«.

Nestade i labuda, i sužanj se opet nađe sam.

No prolijetahu neki vrapci, a on se obrati k njima:

»Vrapci, vrapci, stanite mi na prozor! Kažite mi što se radi na zemlji, među ljudima. Zapjevajte mi pjesmu!«

»Živ, živ«, — odgovori jedan vrabac za sve. »Nemamo kada. Treba da pokupimo zrnje što je mlinar nehotice prosuo«.

Najedamput prhnu neka siva ptičica, okrene se pred prozorom i sjedne na željeznu rešetku.

»Zdravo, slavulju!« — povika obradovani sužanj. — »Hvala ti, mila ptičice, što si mi se približila. Kaži mi što se radi na zemlji. Zapjevaj pjesmicu, ti bar pjevati znadeš!«

»Kazat ću ti šta se radi na zemlji; ispjevat ću ti pjesmicu«, — obeća slavulj.

I razviše se miloglasni zvuci slavujevi. Siromah sužanj zaplaka od radosti, pade na koljena i plačući slušaše...

»Jučer u zoru, tek što se sunašce rodilo, doletim tvojoj kućici, sjednem na zelenu granu orahovu pred otvorenim prozorom i počeh pjevati. U kućici tvojoj tvoj mezimac otvorio svoje velike svijetle oči i zapita:

»Gdje je tata?« — On slušaše moje pjesme... Tvoji domaći spominju te suznim očima. Vole te, veoma te vole, i jedina im je želja, da im se vratiš. Utješi se, ne roni suza, Bog vidi nevinost tvoju. Opakim ljudima omekšaće srce, oni će te pustiti na slobodu, na svjetlost, na svježi uzduh. — Ti ćeš se vratiti svojima. — Djeca će te tvoja grliti i ljubiti. Biće tiho ljetno veče, pružaće se duge sjenke od drveća. Sunce će obasjavati

prozore, a ti ćeš pričati djeci o svojim sadanjim patnjama. Učićeš ih da budu braniči pravde i slobode, da ne dopuštaju opakim ljudima činiti zla djela. Svjetovat ćeš ih, da ne mrze ni opake ljude, samo griješna djela njihova, a grješnike da obraćaju na dobar put... I djeca će te poslušati. Kad odrastu, vidjećeš ih dobre i čestite, svakome mile i uslužne. Ti ćeš zadovoljan živjeti s njima još mnogo godina. Kosa će ti osijediti, ali će u tvojim grudima kucati veselo, Bogu zahvalno srce. A kad umreš, svi ćete oplakati. Sunce će sijati kad te ponesu u grob. Na grobu tvome zasadiće ruže, a ja ću u grmu njihovu pjevati misleći na tebe...«

OPĆI POTOP

(Kitajska priča)

Živjela jedna udovica, pa imala malog sina. Dijete je bilo vrlo dobro i svi su ga voljeli. Jednog dana kazalo je dijete svojoj majci:

»Sva djeca imaju baku, a ja nemam. Žao mi je veoma zbog toga«.

»Pa da potražimo jednu baku za tebe«, kazala je njegova mati.

Dođe jednom jedna stara prosjakinja pred njihovu kuću. Bila je slaba i sva u prnjama. Kada je dijete opazi, reče joj:

»Ti ćeš biti moja baka«.

Otišao je onda svojoj majci, pa kazao:

»Pred kućom stoji jedna prosjakinja. Hoću da ona bude moja baka«.

Mati pristade i pozva staricu u kuću. Ova baka bijaše vrlo prljava i puna gamadi.

Dijete je reklo svojoj majci:

»Hodi, treba da baku operemo«.

Oprali su i očistili staru prosjakinju, njene prljave i poderane haljine stavili u jedan lonac, a obukli je u nove i lijepe.

Nova baka reče djetetu:

»Ne bacaj ove prljave haljine nego ih u vrtu zakopaj. A iskopaćeš taj lonac tek onda, kada dođe velika voda«.

»A kada će doći velika voda?«, upitao je dječak.

»Kada dva kamena lava koja stoje pred tamnicom dobiju crvene oči, tada će doći velika voda«, odgovorila je baka.

Otrča dječak lavovima, ali njihove oči još nijesu bile crvene.

I ovo mu je rekla baka:

»Napravi malu lađu od drveta, pa je dobro čuvaj«.

Poslušao je dječak i napravio lađu. A svakoga dana otrčao bi do tamnice i gledao lavove.

Čudili su se zbog toga svi ljudi na ulici.

Jednoga dana, baš kada je prolazio pored mesara, upita ga ovaj zašto uvijek trči pred tamnicu i gleda lavove. Dječak mu je odgovorio:

»Kada lavovima pocrvene oči, doći će velika voda«.

Mesar se nasmije i ne odgovori ništa. A sutradan izjutra, u ranu zoru, uze mesar malo krvi pa kamenim lavovima namaza oči. Kada dječak dođe i opazi da lavovi imaju crvene oči, otrča brzo kući, pa priopći to svojoj majci i baki.

Baka je onda kazala:

»Iskopaj brzo lonac i donesi onu lađicu«.

Kada je lonac iskopao, opazi da je u njemu sve sam biser, a lađica je bivala sve veća i veća, dok postade prava lađa.

Baka je onda rekla:

»Uzmi lonac sa sobom i ukrcajte se na lađu. — Kada dođe velika voda, spasite sve životinje koje vam pomoći zatraže, ali ljude nemojte spasavati.«

Ukrcaše se oni na lađu, a baka odjednom nestade.

Poče tada da pada kiša, pa je padala sve jače i jače. Nisu to više bile kapi nego je bilo u debelim mlazevima. Voda je sve više rasla i prekrivala zemlju. — Dotrča tada jedan pas, pa ga uzeše na lađu. Stiže i jedan par miševa, sa svojom djecom. I njih primiše na brod. Voda se pope već do krovova. Na jednom krovu stojala je mačka, grbila se i tužno mijaukala. I nju uzeše na lađu. Ali voda je sve više rasla pa stigla i do najviših grana na drveću. Na jednom drvetu sjedio je gavran, lupao krilima i graktao. Primiše i njega. Doleti onda jedan roj pčela. Jadne pčele bile su sasvim mokre i nisu mogle više da lete. I pčele su pustili na lađu. Dopliva konačno jedan čovjek i poče vapiti da mu pomognu.

»Majko«, rekao je dječak, »da spasimo i ovog». — Majka je oklijevala ne znajući šta da radi. »Zar nam baka nije rekla da nesmijemo spasavati ljude?«

»Ipak ćemo spasiti ovog čovjeka,« kazao je dječak. »Nikad nije zlo uraditi dobro. Žao mi je i ne mogu gledati kako ovog čovjeka, ma ko on bio, nosi voda u propast.«

Tako su i ovoga čovjeka spasili.

Prošlo je nekoliko dana, pa je voda spala. Izađoše onda iz svoje lađe i oprostiše se od čovjeka i od životinja. A čim su iz lađe izašli, stala je ona da se smanjuje, bivala sve manja i manja, dok se konačno toliko smanjila da su je mogli staviti u torbu. — Ali onaj čovjek koga su bili spasili vidio je da imaju lonac pun bisera... Otišao je sudiji, pa tužio dječaka i njegovu majku, kao da su oni ukrali njegov biser. Sudija je vidio, da su ova žena i njen sin siromašni, pa je povjerovao tužiocu i oboje optuženih bacio u tamnicu.

Plakali su žena i njen sin u tamnici, strahujući šta će s njima biti. — Ali stigoše tada miševi, pa prokopaše rupu u zidu. Kroz rupu je ušao pas i donio mesa, a mačka donijela hljeba, tako da u tamnici nisu morali gladovati. A gavran je odletio daleko i vratio se brzo s jednim pismom za sudiju. Pismo je pisao jedan bog i u pismu je stojalo:

»U prosjakinju ja sam se pretvorio, kada sam obilazio svijet. Malo je ko htio da mi udijeli i da mi dobro učini, ali su me dječak i njegova majka primili u kuću. Dječak je postupao sa mnom kao sa svojom bakom i nije se gadio mojih prljavih haljina. Zato sam ih spasio od velike vode, koja je uništila griješni grad u kome su oni živjeli. A ti, sudijo, pusti ih na slobodu, jer ćeš nepravednom osudom veliku nesreću navući na svoju glavu.«

Sudija pozva odmah majku i njenog sina iz tamnice, pa ih upita šta su radili i kako su ploveći velikom vodom stigla dovde. Oni mu sve ispričaše i njihova priča u svemu se slagala sa onim što je stajalo u božjem pismu. Sudija je onda kaznio čovjeka koji je njih nevine optužio, a majku i sina pustio odmah na slobodu.

Kada je dječak porastao, putovao je po svijetu, pa stigao u jedan grad.

U gradu se okupilo veliko mnoštvo. Raspita se mladić otkuda toliki svijet. Rekoše mu da se kneginja udaje, a nezna za koga će. Da bi izabrala pravog muža, stavila je veo na lice, pa sjela u jednu nosiljku i naredila da je sa mnogim drugim nosiljkama iznesu na trg. U svima nosiljkama sjedile su žene pod velom, a kneginja je bila među njima. Ko pogodi pravu nosiljku, taj će kneginju dobiti za ženu.

I mladić je otišao na trg želeći da okuša svoju sreću. Ali kada stiže, opazi kako ispred njega leti roj pčela. Bile su to baš one pčele koje je spasio od velike vode, a koje mu se dotle još nisu bile odužile. Cio roj poleti upravo jednoj nosiljci i okruže je sa svih strana. On priđe i, zaista, sjedila je kneginja baš u toj nosiljci.

Proslavljena je divna svadba, pa su živjeli sretno i zadovoljno.

KASARIN

(Ruska priča)

Iz staroga grada Kolomne uputio se neki knez u svijet. Putovao je na svom lijepom konjiću kojega je dobro osedlao i zlatnim vrpcama okitio, na lijevoj strani imađaše oštar mač, a desnicom držaše strjelicu. Ovako nakićen i oboružan zaputio se knez u grad Kijev, do blagoga kneza Vladimira kojega će umoliti da mu dade službu.

Stigav u knežev dvor u Kijevu, priveže konjića o hrastovo stablo, stupi u dvoranu te se najprije pokloni slici Bogorodice, a zatim knezu Vladimiru. Ovaj ga upita kako mu je ime i odakle dolazi. Našto pridošli knez odgovori: »Svijetli kneže Vladimire! Moje se ime još ne zna, nu Kasarin iz grada Kolomne traži kod tebe službu da se uzmogne i on ubuduće, poput drugih tvojih junaka, tebi u slavu i čast nazvati tvojim junakom«.

Knez Vladimir poda mu ruku te zapovjedi da se donese rog koji sam napuni najboljim vinom te ponudi Kasarinu da pije. I reče: »Čuj me, Kasarine! U mojoj zemlji vlada mir, te ne ima potrebe ratu, nu nešto mi ipak možeš učiniti. Daleko odavle, gdje se Dnjepar izlijeva u more, živi neki stari siromašni ribar koji mi je nekoć dobavljao najfiniju ribu za moj stol. Nu od neko doba ne šalje mi starac ništa. Putuj dakle onamo te istraži da li još starac živi, ili mu možda neprijatelji priječe da lovi za moj kneževski stol više riba. Ovo, molim te, obavi, ne kao sluga nego kao moj prijatelj!«

Kad je Kasarin čuo knežev nalog, zajaši svoga konjića te se otputi k moru. Putovao je punih deset dana dok je došao do ušća velike rijeke Dnjepra. Marljivo propitkivaše o ribaru, ali uzalud. Doduše, našao je uz

obalu dosta ribara, no ovi nijesu lovili onako finih riba kakove je dobivao knez Vladimir za svoj stol.

Lagano jašio Kasarin obalom gledajući nevoljko u valove. Srdito odapne strjelicu u dubinu rijeke. Treba znati da strjelica koju odapinje junak kakav je bio Kasarin nikada cilja ne promaši. Kasarinova strjelica pogodi veliku štuku koja se podignula na površinu rijeke te progovorila čovječjim glasom: »Junače, ostavi me živu te izvuci strjelicu iz mojega tijela! Malo će i onako koristiti ako poginem, nu ostanem li živa, biću od koristi«.

Sav u čudu slušaše Kasarin što mu govori štuka. Stupi k njoj te joj izvuče strjelicu iz tijela. Štuka mu se zahvali ovako: »Hvala ti, dobri i plemeniti junače, hvala ti vječna za to tvoje milosrđe; pa znaj da ribara koji je ovdje lovio lijepe i fine ribe za kneževski stol uzalud na ovom mjestu tražiš. Neki Koščaj, turski razbojnik, odveo ga daleko odavle u svoju špilju. On je siromašnog starca upravo silom odvukao odavle preko devet država u desetu državu. Ondje taj ribar svomu gospodaru razbojniku mora hvatati ribe. A ti, plemeniti junače, putuj onamo, jer ćeš samo ti moći Koščaja svladati te ribara osloboditi«.

Dugo i dugo putovao je Kasarin dok je stigao onamo. Na putu susretne ga turski razbojnik Koščaj. Bijaše to velika ljudeskara, mršav i oduran. Uza sve to činilo se da je ipak jak, a iz očiju sijevaše mu vanredna lukavost. Sve to opazio je Kasarin odmah, te se mudro oboružao proti toj mršavoj nu jakoj ljudeskari. Junak Kasarin baci mu velikom brzinom vrpcu o vrat, povuče je naglo, te tako strovali razbojnika s njegova konja.

Svladani razbojnik stade prositi za milost, a Kasarin mu reče: »Čuj me, Koščaju! Ne ću da te ubijem, poklonit ću ti život, ako mi obećaš da mi nešto učiniš«. — I kad je to razbojnik obećao, nastavi Kasarin: »Ti si sa obale Dnjepra silom odvukao nekog ribara kojega držiš ko roba u svojoj špilji; ako ga oslobodiš, poklanjam ti život!«

Koščaj nije odmah privolio na to da pusti ribara na slobodu; nudio je Kasarinu mnogo novaca i dragulja, ako mu i nadalje ostavi ribara. Nu sve uzalud. Kasarin ne htjede razbojnika ni slušati, već odlučno i strogo zahtjevaše da mu ribara odmah pusti na slobodu, inače će ga smjesta ubiti. Videći Koščaj da se Kasarin ne da ni na šta drugo sklonuti, privoli na to da će ribara pustiti iz svoje špilje. I tako dođe stari, iznemogli ribar iz razbojničke špilje pred junaka Kasarina i ne znajući da ga je ovaj oslobodio. Kasarin uzme oslobođenog ribara k sebi na konja te odjaši najvećom brzinom u dvor plemenitog kneza Vladimira.

Iza toga dugo i dugo lovio je jošte taj ribar fine i dobre ribe za stol kneza Vladimira, ali otsad je te slasne ribe zajedno s knezom uživao i junak Kasarin.

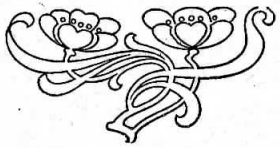

OKAMENJENI MAJMUN

(Kitajska priča)

Daleko, daleko u planini zvanoj »Cvijeće i voće«, na koju još nije stupila ljudska noga, ležalo je golemo kameno jaje. Tko je to jaje tamo postavio i kako ga tamo položio, nije znao niko reći, jer niko toga nije vidio. Jaje je ležalo visoko na najvišem vrhu, izloženo suncu, i jednog se dana raspuklo, a iz njega se izlegao kameni majmun. Bio je to divan majmun. Njegovo tijelo sjajilo je na suncu, a on je pun ponosa gledao ostale majmune. Oni su dolazili k njemu u čoporima, duboko mu se klanjali, a međusobom razgovarali o tom neobičnom slučaju. Konačno ga izabraše za kralja, jer nijedan od njih nije ima toliko vladalačkih sposobnosti kao on. Nakon izbora preuzme dostojanstvo za koje se osjećao pozvanim. Postavši kraljem, skoči s planine i spusti se k moru. Zaželi proputovati cijelu zemlju. Putujući svijetom sabere silno znanje, a na kraju putovanja otputi se nekom čarobnjaku da nauči još i neke osobite vještine. Njegovo znanje je bilo nedostiživo, i svi majmuni na zemlji klanjali se pred njim i divili mu se kao nekom višem biću. Na njegove čarobnjačke riječi otvarahu se tvrde pećine; zaronjivao je u dubine mora; uzvinuo se u nebeske visine, i ništa se nije moglo pred njim sakriti. Najveća vještina bio mu je zračni skok. U jednom času zaskočio bi se na veliku udaljenost, nestao, i već u istom času, na čudo gledalaca, bio na istom mjestu. Uslijed tolikog obožavanja koje mu iskazivahu njegovi drugovi, postao je ohol i samosvjestan. Htijući još više proširiti svoju moć, počini mnogo zla. »Ja sam moćniji od svih stvorova na zemlji« — govoraše on, »sit sam vladanja nad vama majmunima! Hoću da budem gospodarom nebesa!« Svi ga prestrašeno pogledaju: »Zmaj kralj« pošalje na nebo glasnika s molbom neka se Budha smiluje zemlji i ne dopusti kamenom majmunu u nebo, jer je već na zemlji počinio mnogo zla iz puste obijesti.

Još nije Budha do kraja ni saslušao glasnika, prohuji kameni majmun čarobnjačkim skokom kroz zrak. Gospodar neba pristupi mirno k njemu i zapita ga: »Što želi kameni majmun ovdje? — »Želim biti gospodarom neba!« — odvrati ovaj. »Ja mogu više nego sva tvoja stvorenja. Ti sam ne možeš da učiniš sve ono što ja mogu, jer te ja nadmašujem u svakoj vještini. Možeš li na primjer naučiti ovaj zračni skok, da za čas iščezneš kao ja? De pokušaj!« Budha se veselo nasmije i mirno odvrati:» Dobro, mi ćemo se okladiti. Ako ti, majmune, zaskočiš s moje ruke, koju ću pod tobom držati, prepustiću ti svoje mjesto, pa možeš postati gospodarom neba. Ne uzmogneš li to, ostavi smjesta nebo da te nikad više ne vidim«. Majmun se grohotom nasmije, — tako mu se laganom pričinila oklada, — pa odgovori: »No, pruži ruku, oče Budha, pa vidi što ja znam«. I Budha pruži ruku svoju blagosiljajući zemlju. Majmun skoči na ruku Budhi, prebaci se u zraku i poleti kroz nezmjerni prostor sve dalje i dalje dok nije došao do kraja svijeta. Tamo je opet bio neizmjeran prostor, a na kraju zemlje stajalo je pet crvenih stupova.

»Ha«, — ponosno plikne majmun, — »neka vidi Budha tko će biti gospodar neba! Za dokaz da sam bio do nakraj zemlje zarezaću u jedan od stupova znak da Gospodin vidi«. Okrene se, izgubi u neizmjernom prostoru vasione i za čas se nađe na ruci Budhinoj. Tada začuje glas Budhe koji mu je koreći govorio: »No, majmune, kad ćeš konačno s moje ruke skočiti?« — »Što, s tvoje ruke?« — zaviče majmun razljućen. »Ne znaš li da sam kroz vaseljenu proletio i bio na kraju svijeta? Tamo je stajalo pet stupova, pa sam u jedan od njih urezao znak, tebi za dokaz. Ako želiš vidjeti gdje sam bio, sjedni na moja leđa, pa ću te u času prenijeti onamo«. Ali mu Gospodar neba odgovori mirno: »Je li to onaj znak što si ga u moj prst zarezao? Vidi i znaj da je moja ruka za vrijeme tvog leta bila neprestano pod tobom. Pa kuda ti god letio i gdje god ti bio, ne možeš se udaljiti od mene, jer cijela zemlja leži u mojoj

ruci. Povrati se na zemlju i ostani čedno na mjestu, što sam ti ga odredio«. Nato on okrene svoju ruku, i majmun bi zatočen u kamenoj planini. Poslije mnogo, mnogo vjekova pusti ga Budha i dade mu slobodu. Dopustio je da prati isposnika Yang The Hianga u Indiju i da mu pomogne svojom lukavosti kad će ovaj stvarati temelje staroj indijskoj nauci.

DVIJE ŽABE

(Japan)

Živjele su jednom dvije žabe. Jedna je stanovala u nekom jarku posve blizu primorskog grada Osake, a druga je živjela u hladnu, bistru potoku, posve blizu glavnoga grada Kioto. Objema je bio život dosadan, i obadvije odluče da krenu na put.

Kako bi bilo kad bi jednom ugledala primorski grad Osaku! Možda bi u tom bilo malo promjene, pomisli ona iz Kiota.

Već davno želim da vidim carsku prijestlonicu Kioto, jer bi to ipak bilo nešto posve drugo! — pomisli ona iz Osake.

Istoga dana i tačno u isti sat krenu obadvije žabe na put. Nikad se prije nijesu vidjele i ništa nijesu jedna o drugoj čule, pa su si njihove porodice bile tuđe. Putovanje je bilo baš tegotno, pa je vrlo polako napredovalo s mjesta. Upravo u sredini između oba grada ležalo je visoko brdo, pa su ga morali žabji putnici prijeći da dođu u grad svojih želja. No uspinjanje na brijeg bilo je za žabe vrlo teško. Zasopljene i umorne prispiju na vrh.

Kod posljednjeg koraka nađu se iznenada jedna prema drugoj. Posve u čudu stanu pa počnu buljiti jedna u drugu velikim izbuljenim očima.

Isprva su se gledale neko vrijeme, a onda počnu govoriti:

»Odakle dolaziš i kamo ideš?« — počne žaba iz Osake.

»Dolazim iz carskog grada Kiota«, — odgovori žaba iz Kiota, — »pa idem u Osaku. No odakle ti dolaziš?«

»Ja sam iz Osake i idem u Kioto«, odgovori žaba iz Osake.

Tada obje prasnu u smijeh, pa bućnu od glasna smijeha u vodu. Tako su ležale neko vrijeme, a onda se dadu na čavrljanje.

»Samo da nismo tako malene«, reče jedna, »tada bi mogle odavle vidjeti gradova kamo idemo, pak bi odmah znale, da li se to dugo, teško putovanje isplati.«

»Meni je palo nešto na um«, reče druga. »Kako bi bilo da se jedna na drugu naslonimo i postavimo na stražnje noge. Možda bi smo onda mogle što vidjeti.«

»Dobro, pokušajmo«, reče prva.

I žabe se postave na stražnje noge i zakvače se prednjim nogama da ne padnu.

Tako su stajale uspravno, pa je svaka zurila znatiželjno u grad pred sobom. Od naprezanja im se ukočile glave i noge. No kad žabe stoje na stražnjim nogama, tada glupe žabe nijesu na to mislile.

Žaba iz Osake vidjela je mjesto stranoga grada svoje rodno mjesto, a ona iz Kiota svoje.

»Što to vidim«, poviče Osačanka, »carski grad je upravo takav kao moja domovina. Pa i potok tamo dolje je upravo kao naš. Ako se ništa više ne vidi, ne isplati se takav put. Ostat ću radije kod kuće«.

Kioćanka je bila istog mišljenja. »Ako grad nije drukčiji, posve je suvišno da se ide u tuđinu,« poviče.

One se rastave i opet bućnu u travu. Neko su još vrijeme čavrljale pa se napokon rastanu. Stisnu si prednje noge pa otskaču velikim skokovima niz brdo. Kako su opet čeznule za domom!

No one su pričale još svojoj praunučadi o svome velikom putu kako su gotovo zauvijek otišle u strani svijet, i kako su Osaka i Kioto slični jedan drugome kao jaje jajetu.

BIBON I SIGVAN *

(Indijanska priča)

Bila je zima. Svuda tišina i pustoš i jedino što se čulo, bio je hladni sjevernjak, koji je tresao vršcima drveća i donosio snijeg. Na obali neke zamrznute rijeke stajao je napola porušeni vigvam** iz koga se još malo dizao dim. Jer starac, koji je u njemu stanovao, bio je tako slab i iscrpen da nije mogao pričvrstiti ni cipela, a kamo li da bi mogao posjeći drvo i dovući ga kući.

Kad se na ognjištu gasio posljednji žar, a starac osjećao kako mu se koče udovi, otvorila su se naglo vrata kućice i u sobu uletio jedan mladić, laganim i živim korakom. Sa njegovih se obraza sjala mladost i snaga, oči su mu bile pune ljubavi, a oko usna titrao mu je nedužan smiješak. Čelo mu je resio vijenac svježih šumskih biljki, a u svakoj je ruci držao kiticu svježeg proljetnog cvijeća. Kretao se je kao da pleše.

»O, dobri, lijepi stranče!« — reče starac. »Sjedni malo k meni i pričaj mi o dalekoj zemlji iz koje dolazaš. Onda ću i ja tebi da pričam o svojim silama i svojim tajnama.«

Napuni mu svoju najbolju lulu i razgovor započne.

»Kad ja dahnem« reče starac, »zastanu potoci i rijeke, a njihova voda postane tvrda i čista kao kristal.«

»Moj dah pokriva zelenim plaštem i brda i doline«, odvrati mladić.

»Kad ja potresem svojim bijelim uvojcima, snijeg pokrije čitavu zemlju i sve lišće padne s drveća. Moj dah tjera ptice u strane zemlje, pred njim se skriva zvjerad, a zemlja biva tvrda kao kamen.«

---

* »Zima i proljeće«.

** vigvam je industrijska koliba.

»A kad ja potresem svojim uvojcima, djede, blaga se kiša spusti na zemlju. Biljke potjeraju svoje nježne glavice, žive kao dječje oči. Moj znoj doziva ptice natrag, a moj dah otapa ledenu koru potoka i rijeka. Kudagod pogledaš vidiš samu radost i sreću.«

Starac je šutio. Sunce se pomalo dizalo i grijalo svojim toplim zrakama. Crvendač i kos pjevali su, rijeke su se probudile od zimske ukočenosti, a cvijeće i biljke veselo su rasle iz razmekšane zemlje.

Dan je pokazao pravu narav starčevu. Jer kad ga je mladić promatrao vidio je pred sobom ledenu sliku Bibona. Oči su mu se otapale, postajao je sve manji i manji dok ga nije posvema nestalo. Na njegovom ognjištu rascvao se bijeli miskodid.***

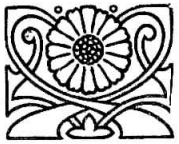

*** Miskodid znači »proljetna ljepota«. To je cvijet, koji raste na granici hladne zone.

IBRAHIM

(Istočna priča)

Tamerlan, slavni osvajač Azije i ujedno strah i trepet njezin, rođen u velikoj Mongoliji 1335, bijaše podložnik Huseina koji je u ono vrijeme bio gospodar Turkestana. Svojom hrabrošću uspe se Tamerlan na prijesto ovoga vladara, stavi se na čelo Tatara, zauze partsku zemlju Asiriju i bližnje pokrajine njene, Perziju i velik dio Indije. Što je više osvajao to mu je želja za osvajanjem bila veća.

Skupivši nanovo veliku vojsku, približi se pokrajini Širvan, koja pripadaše perzijskoj državi da i nju pokori. Do onoga vremena živjeli su stanovnici Širvana u nepomućenom miru pod vladom kneza Ibrahima kojega je staro i mlado ljubilo i poštivalo. Među istočnim vladarima jedva bi se mogao naći premac Ibrahimu. Sreća podanika bijaše glavni cilj njegova života. Mudrim zakonima unapređivaše on njihovo blagostanje te nastojaše očinskom brigom da se ti zakoni drže; strogom nepristranošću dijelio je nagrade i kazne tako da se njegov narod smatrao najsretnijim narodom onoga vremena. Kad se u Širvanu pročulo da se približava moćni Tamerlan, skupi Ibrahim sve svoje ministre da se s njima posavjetuje o mjerama koje bi trebalo poduzeti da se odbije strašna navala.

Vrhovni vojskovođa Ibrahimov, imenom Osman, hrabar vojnik, predloži smjesta rat tvrdeći da osjeća u sebi dosta snage da obori ohologa osvajača. Žarkim riječima zakle se da će za svoga vladara žrtvovati posljednju kap krvi i da voli umrijeti nego dopustiti da se Ibrahim podvrgne ropskom jarmu Tamerlanovu.

Kad je Osman svršio, uzme riječ Ozbak, ministar državne blagajne, izjavljujući da je on kao i Osman spreman krv i život dati za vladara i gospodara svoga, ako se Ibrahim odluči za rat te misli da može sebe i

narod svoj najsigurnije spasti silom oružja. Ali dodade: »Je li vjerojatno da će narod malobrojan i razmažen dugim mirom moći oprijeti se pobjedonosnoj vojsci? Ja stoga naš najsigurniji spas vidim u bijegu. Moje je mnijenje da ti svoje blago i samoga sebe što brže skloniš u drugi kraj, na sigurno mjesto, kamo ćemo te mi, tvoji vjerni podanici, slijediti. Ja naime ne vjerujem da će se Tamerlan dugo zadržavati u ovako dalekoj zemlji«.

Tako su mnijenja ministara bila podijeljena. Samo ih je nekoliko bilo za rat; većina je bila za mir ili za bijeg.

Ibrahim sasluša sve što su mu savjetovali najvećim mirom, zahvali im se na njihovoj privrženosti i najposlije reče:

»Istina, bijeg bi me spasio, ali moji bi podanici pri tom bez sumnje stradali. Teška ruka osvajača nemilo bi potresla mojom zemljom, da je sam lišim svih sredstava obrane. Zahvalan sam nebesima, da znam bolje sredstvo kojim ću spasti sve vas. Doskora ćete više čuti, a zasad molite se Bogu da moja nakana uspije.«

Kad se skupština razišla u najvećoj napetosti, i nitko od članova visokoga vijeća nije mogao pogoditi kakvo je to sredstvo spasenja knez izmudrio, dade Ibrahim spremiti bogate darove kako ih obično među sobom izmjenjuju istočni knezovi.

Tamerlan bješe izdao zapovijed da od svakoga dara što mu se donosi, bio on koje mu drago vrsti, imade biti na broj devet komada. Ibrahim dakle spremi devet lijepih konja, okićenih zlatom i biserjem, isto toliko leoparda sa zlatnim ovratnicima, devet svilenih šatora izvezenih zlatom i srebrom, isto toliko indijskih sagova i još drugih sličnih darova.

K ovome pridometne još osam robova te se u pratnji njihovoj i nekih sluga svojih otputi ravno u glavni stan Tamerlanov.

Pobjedonosni osvajač pogleda oholo sve darove te kad vidi samo osam robova, zapita gdje je deveti.

»Ovdje pred tvojim nogama!« — odgovori Ibrahim bacivši se pred Tamerlanom na koljena. »Ti ne ćeš

imati poslušnijeg roba od mene, a ja ću biti sretan, ako moj narod ostane slobodan. Moćni care! Pokloni mojemu narodu slobodu i pusti da ti budem rob. Nikad nećeš naći odanijega sluge od mene, ako uslišaš moju molbu.«

Krepost se cijeni posvuda i u svakom narodu, ona ima snagu koja sve pred sobom obara i kojoj samo divlji barbar može da se opre.

Ibrahimov je postupak Tamerlana toliko potresao i ganuo, da ga je milostivo i prijazno podigao sa zemlje.

»Ti ćeš« — reče mu — »otsada biti moj prijatelj, a ne moj rob. Takova krepost zaslužuje bolju sudbinu, nego li ropske lance. Da me nije udes odredio za veće stvari, ja bih sebi odabrao malu državu kakova je tvoja i nastojao bio da u njoj vladam prema tvomu uzoru. Ali ti si slobodan; vrati se svome narodu i usrećuj ga i dalje kako si dosad činio.«

S tihim udivljenjem otpusti Tamerlan novoga prijatelja; s glasnim ushitom primi sretni narod povraćenoga vladara svoga.

LOVAC NA LISICE

(Japanska priča)

Prije mnogo godina živio je lovac po imenu Jošio. Jednoga dana ustrijeli u šumi lisicu, oguli je i htjede da proda krzno u bližnjem gradu.

Uzme krzno pod kabanicu pa se dade na put. No stigne ga večer, a šuma bez kraja. Napokon dođe do male kućice i pokuca.

»Naprijed«, poviču dva glasa.

Lovac uđe i opazi starca i staricu.

»Mogu li ovdje da prenoćim, dragi ljudi?« upita lovac. »Već je kasno da stignem u grad, a i umoran sam«.

»Naravski da možeš, samo uđi«, odgovore oba starca.

Žena se odmah požuri u kuhinju da skuha što dobroga za gosta, a stari mu ispripovijeda kojekakove pripovijesti da pozabavi lovca.

Tada opazi stari najedamput pod lovčevom kabanicom kako visi lisičji rep. Pun straha otrči svojoj ženi u kuhinju i poviče:

»Pomisli, naš je gost lisac. Zar to nije strašno? Što da počnemo?«

»Ne budi s liscem neprijazan«, odgovori žena, »mogao bi nam naškoditi. Najbolje je da se pričinimo nevještima«.

Nato donese žena jelo, ali su njezine ruke drhtale od straha.

Lovac isprva nije znao zašto se oboje tako tjeskobno pogledava. Pogleda na sebe sumnjajući i opazi da viri lisičji rep. Sada znam uzrok, pomisli, misle da sam lisac.

Jošio se u sebi nasmije, a tada će velikim dostojanstvom:

»Moram vam istinu reći, dragi ljudi, ja nisam nikakav lovac, već lisac...«

»Ah, dragi gospodine lišče, poštedite nam život«, zavape muž i žena.

»Ne bojte se, dobri ljudi. Mene je ovamo poslao lisičji bog Juovi Sama. Moj gospodar i zapovjednik već vas dugo promatra, pa hoće da vas za vašu dobrotu naplati. Ako vi sutra noću metnete svoj novac na krov, naći ćete sjutradan dvostruko«.

Starci povjeruju lukavom lovcu i zahvale mu. Slijedećeg jutra ode Jošio dalje.

Oba starca učine kako im je savjetovao Jošio. Uveče metnu zlatnik na krov, a sjutradan nađu dva zlatnika. Druge noći metnu pet zlatnika, pa nađu slijedećeg jutra deset čistih zlatnika. Oba starca postanu pohlepni za novcem. Jedva su dočekali večer pa metnu sto zlatnika na krov. Rano ujutro ustanu da uzmu veliku svotu, no na njihovo veliko zaprepaštenje nestade svih zlatnika.

MOMOTARO ILI PRINC BRESKVICA

(Japanska bajka)

Prije mnogo, mnogo godina živjeli djed i baba. — Jednoga dana pođe starac nekud u brda, da nareže trave, a baka se otputi na obližnji potok, da pere rublje.

Kako je baka prala, opazi kako se nešto niz vodu prebacuje, da je voda na sve strane prskala.

Kad ona to opazi, razveseli se, uhvati bambusov štap, što se je kraj nje nalazio i pomoću njega izvuče to van. Uzme u ruke pregleda točno i ustanovi, da je to velika breskva. Odmah ostavi pranje i poteče kući, da ponudi tu predivnu breskvu svom mužu. — Kad je ona taj divni plod razrezala, iskoči iz njega malo djetence.

Kad su to supruzi opazili, bili su izvan sebe od radosti i dadoše djetetu ime Momotaro ili mali princ Breskvica, jer se je rodio iz breskve.

Kako su ga stari pomno i s mnogo brige odgajali, razvijao se dječak vrlo brzo i uskoro postao jak i smion.

Kad su starci vidjeli kako mladić divno napreduje radovali su se veoma i velike nade u nj ulagali; i još više nastojali oko njegovog uzgajanja.

Momotaro otkrije uskoro na svoju radost, da svojom snagom prelazi sve svoje vršnjake i u svojoj samosvijesti nepobjedive jakosti, odluči se da pođe preko rijeke na vražji otok, da porobi vražje blago i da taj plijen donese na dar svojim hraniteljima.

Ubrzo se sporazumi sa svojim starcima o toj namjeri i zamoli ih da mu skuhaju nekoliko prosenih valjušaka te ih spremi u putnu torbu. — Osim toga udesi

sve moguće pripreme za svoj polazak na vražji otok i dade se na put. — Dođe mu ususret pas i reče mu: »Momotaro, što ti visi za pojasom?«

On odgovori: »Imam u torbi nekoliko ponajboljih japanskih valjušaka od prosa!«

»Daj mi jedan, a ja ću poći s tobom« reče pas.

Momotaro uzme jedan valjušak iz torbe i dade ga psu.

Onda dođe majmun i on dobije jedan valjušak. Doleti do njega i jedan gnjetao, pa mu reče: »Daj i meni jedan valjušak, pa ću i ja poći s tobom.«

Tako pođoše svi zajedno.

U najkraće vrijeme prispješe do vražjeg otoka i s jednim jedinim udarcem razvali Momotaro gradska vrata. — I tako provale oni u tvrdi grad, naprijed Momotaro, a ostali za njim.

Tu im dođe ususret cijela četa vražjih slugu koji se s njim upustiše u borbu; ali oni ih pobiše i pojuriše naprijed.

Konačno se sukobiše i s vražjim poglavicom, koji se zvao Akandoji. —

Tada istom i započe pravi boj.

Akandoji baci se na Momotara s velikom željeznom ćulom, ali mu je Momotaro odbijao udarce začudnim upravo junaštvom i velikom lukavštinom.

Konačno se pograbiše u koštac i Momotaro savlada upravo lakoćom vražjeg poglavicu Akandoja i sveže ga čvrstim užetom tako, da se nije mogao ni maknuti.

Sav taj boj vodio se u najvećoj časti i poštenju.

Na to izjavi Akandoji, vražji knez, da će mu predati sve svoje blago.

»No, na sunce to silno blago!« reče smijući se Momotaro.

Momotaro skupi sve to blago na hrpu, napuni njim svoju torbu i otputi se kući. Bio je sav presretan, da je tako lako postigao svoju svrhu i sa zahvalnošću mislio i na svoja tri druga, koji su mu mnogo pomogli.

Radost njegovih hranitelja bila je veoma velika, kad im se Momotaro zdrav i živ povratio.

Pozove mnogo gosti i priredi im veliku čast, kojom im je zgodom pričao svoje zgode i nezgode i kako je došao do tog velikog blaga. — Poslije postade ugledan i mnogo poštovan čovjek u svom kraju.

UČENJAK I MRAVI

(Kitajska priča)

Bio jednom jedan učenjak, koji je putovao mnogo po svijetu i konačno se vratio u selo svojoj staroj kući. U kući odavna niko nije živio, bila u pola porušena i sva se crnila od nevremena. Neko drugi plašio bi se možda da u takvoj kući sam stanuje, ali učenjak je bio pametan i hrabar.

Jedne večeri sjedio sam sa svojom knjigom...

Odjednom, nekoliko stotina konjanika ujaha u njegovu sobu. Svi su bili sasvim mali i imali konje manje od muha. Nosili su sokolove za lov i vodili pse, male kao najmanje mušice.

Stigoše do postelje koja je bila u kutu, pa prirediše tu veliki lov. Imali su i strijele, i lukove, i mreže i zamke. Sve se to lijepo moglo vidjeti. Uspjeli su da ulove mnogo ptica i divljači. Ali sva ta divljač nije bila veća od zrna riže.

Kad je lov završen krenula je druga povorka sa zastavama i kopljima. Mahali su mačevima i jahali sve dok ne stigoše u sjeverozapadni ugao sobe. Za njima je išlo nekoliko stotina slugu. Te sluge donesoše brzo šatore, kotlove, tanjire, stolove i stolce. Nekoliko stotina drugih slugu dovuče opet raznih poslastica i pića. Nekoliko stotina trećih slugu pojurilo je na sve strane da čuva straža na drumovima i da donose vijesti.

Malo po malo, učenjak se priuči na ovu neobičnu sliku. Ma da su ljudi bili sićušni, mogao je jasno da ih razaznaje.

Nije dugo potrajalo, a pojavi se jedna šarena zastava. Iza nje je jahao konjanik s crvenim šeširom i crvenim haljinama. Oko njega išla je pratnja od ne-

koliko hiljada. Ispred njega trčali su vojnici s bičevima i kopljima te krčili put.

Jedan čovjek u željeznom šljemu i sa zlatnom sjekirom u ruci viknu iz svega glasa:

»Njegova visost je blagoizvoljela da opazi ribe u Crvenom jezeru.«

Onaj sa crvenim šeširom sjaha tada, pa praćen od nekoliko stotina malih ljudi priđe tintarnici u kojoj je učenjak držao crvenu tintu. Oko tintarnice razapeše šatore i prirediše gozbu. Sjedili su tu u velikom broju. Svirači i igrači bili su već spremni. Miješale su se crvene, crne i zelene haljine. Odjeknuše onda trube i flaute, lutnje i bubnjevi, a plesači zaplesaše. Glazba je bila, istina, sasvim tiha, ali se melodija mogla lijepo razaznati. A i sve što se govorilo, razgovori za stolom i naredbe, zdravice i uzvici, sve se moglo vrlo dobro čuti.

Pošto su tri jela bila poslužena, uzviknuo je onaj u crvenom šeširu:

»Naprijed, spremite sprave za ribolov!«

Istoga časa baciše mali ljudi mreže u tintarnicu i izvukoše nekoliko stotina malih, vrlo malih riba. I sam čovjek u crvenom šeširu prišao je sa udicom, pa lično uhvatio čitavo čudo crvenih malih šarana.

Naložio je onda kuharu da peče ribe. Najrazličitija jela priredio je kuhar od ovih riba. Riblji miris raširio se po cijeloj sobi.

U svojoj oholosti, onaj čovječuljak u crvenom šeširu dozvoli sebi da pravi šale. Pokazao je prstom na učenjaka i rekao:

»Ja, istina, ništa ne znam o mudrim knjigama i spisima, pa sam opet moćan i poštovan — kralj.. Ovaj učenjak muči se cijeloga života sa svojim knjižurinama, a ostaje siromašan i ni do čega ne dospijeva. Pristane li da mi služi kao vjeran sluga, pustit ću ga da ruča s nama.«

Naljuti se naš učenjak, pograbi knjigu koja je bila pred njim i zamahnu no ovoga čovječuljka i njegovu

pratnju. Omače se knjiga i pade sa stola sa lupom, a učenjak se probudi i protare oči.

Ničega u sobi više nije bilo.

Da je bio praznovjeran, uplašio bi se mravljega kralja i njegove vojske i vjerovao bi da je sve bilo na javi. Ali mi smo već rekli da je ovo bio i pametan i hrabar čovjek, te je znao da je cijelu mravlju vojsku samo sanjao, kad je zaspao nad svojom knjigom. —

PRIČA O GLUPOJ MEDUZI

(Starojapanska priča)

Živio na dnu mora u davnoj davnini strašni Zmaj, kralj svih morskih životinja. Bijaše neženja i on odluči da se ženi. I on nađe zaručnicu, divnu Zmajevicu, kojoj bijaše tek šesnaest godina, a po ljepoti i milini bila je i dostojna, da postane žena kralja svih morskih životinja.

I spremi se golema svadba; sve ribe, velike i male, ugledne i neugledne, krupne i sitne dođoše da uzveličaju svadbu, da čestitaju i donesu mladencima vjenčane darove.

I potraja veselje silno i veliko nekoliko dana i nekoliko noći. — Ali jao! Ni Zmajevi nemogu sreću užizati potpuno i savršeno!

Prije nego li je prošao jedan mjesec dana oboli teško mlada Zmajevica. Sletiše se liječnici sa sviju strana, prepisaše bolesnici lijekove, koje su oni znali, — ali sve uzalud, — ništa nije pomoglo!

Konačno stadoše klimati mudrim glavama i izjaviše, da pomoći nema, — bolest mora ići svojim tokom, a mlada Zmajevica će po svoj prilici umrijeti.

Tada reče Zmajevica svom kraljevskom suprugu: »Znam jednu stvar od koje ću ozdraviti. Priskrbi mi jetra živog majmuna, daj da nekoliko zalogaja založim i uvjeravam te da ću odmah ozdraviti!«

»Šta? Svježa majmunska jetra? Što misliš, draga moja, zar neznaš da mi živimo u vodi, a da kod nas nema majmuna, jer oni žive na drveću u gustim šumama tamo daleko na kopnu, — zaista ti neznaš šta govoriš!«

Na te riječi udari mlada Zmajevica u plač. I plakala je ona dugo i mnogo, dok ju nije izdao već sam glas i samo je još jecala.

Kralj Zmaj nije htio da mu se predbaci, da nije sve učinio za svoju lijepu ženu, što je mogao, pozove si morsku meduzu i reče joj:

»Imam za tebe jedan vrlo teški posao. Odmah imaš da pođeš na ostrvo i uhvatiš ondje mladog majmuna. Jetra ovog majmuna potrebna su mi, jer samo njima može se mlada Zmajevica izliječiti. Bogato ću te nagraditi, ako ovaj posao valjano izvršiš«.

Meduza je bila ganuta i dade se odmah na posao.

U ono vrijeme bila je meduza slična svakoj drugoj ribi; imala je oči, peraje i rep. Osim toga imala je mnogo malih nogu, koje su joj pomagale da brzo ide po kopnu, ali su joj bile od velike pomoći i kod plivanja.

Plovila je meduza tako prema ostrvu po površini morskoj ljuljajući se na uzburkanim talasima dok nije najzad doplivala do ostrva i počela razgledavati kopno tražeći očima majmuna. Ugodno je bila iznenađena kad ga spazi u krošnji drveća. Drvo je stajalo upravo na onom mjestu, gdje se je meduza iskrcala.

Tada reče meduza majmunu: »Dobar dan, dragi i lijepi moj majmune! Došla sam naročito do tebe, da ti pričam o jednoj nepoznatoj zemlji, gdje je ljepše nego kod tebe! Ta zemlja leži daleko iza mora i zove se: podmorsko kraljevstvo Zmaja. Ono što se može vidjeti na slikama, ne odgovara stvarnoj ljepoti toga kraljevstva. Voća imamo još raznoličnijeg nego vi ovdje, a nema tamo ni onih ružnih stvorova, koji se nazivlju »ljudi«. Ako želiš povesti ću te sobom, dragi majmune. Sjedni mi samo na leđa!«

Mislio majmun, mislio pa se sjeti, da bi bilo veoma zanimivo gledati nove zemlje i skoči na meduzina leđa, a ona zapliva morem.

Ali kad su bili na pola puta, počne se majmun pribojavati, da mu moguće ne prijeti kakovo zlo, — jer bilo je doista neobično, tako najednom na taj neobičan način otputiti se s nepoznatim u daleki svijet.

Tada reče majmun meduzi: »Kako si se ti sjetila, da me uzmeš sobom na put?«

Meduza mu odgovori: »Moj gospodar kralj Zmaj, treba te veoma nužno, da ti izvadi jetra i da ih dade kao lijek pojesti svojoj ženi mladoj Zmajevici, koja je teško bolesna«.

Majmun se silno prestraši na te riječi. »Ah, varkom me je uhvatila, moram se dakle i ja varkom oslo-

boditi ove nesretne meduze«, pomisli majmun i reče glasno: »Koja li čast, koja li čast! Nemogu i zamisliti ništa ugodnije, nego da na ovaj način poslužim njenom veličanstvu. Šteta, što mi to nisi prije rekla, jer ja sam svoja jetra ostavio na kestenovom drvetu na kom sam se upravo ljuljao, kad si ti došla. Moja su naime jetra veoma teška, dragi prijatelju, i veoma me smetaju kad skačem, trčim ili se igram, stoga ih svakog jutra izvadim i spremim opet do uvečer. Moramo se odmah vratiti na ostrvo po moja jetra!«

Premda je bilo teško vratiti se istim putem, meduza se okrenula i počela natrag plivati prema ostrvu. Luda meduza svim je silama jurila onamo, odakle je i došla i kako je bila budalasta nije ni opazila, da je majmun sve to izmislio samo da izbjegne očitoj smrti. Razumljivo je, da bi odmah poginuo, čim bi mi izvadili jetra i dali ih Zmajevici kao lijek.

Čim je majmun skočio na kopno, popeo se na vrh kestenovog drveta. »Nevidim nigdje svojih jetara«, poviče majmun, »nemogu ih naći, valjda ih je netko uzeo, ali ću ih odmah potražiti. Međutim ti možeš da otplivaš kući i da ispričaš svom gospodaru, što se je dogodilo; jer tvoj gospodar biti će u brizi, ako se prije mraka ne vratiš!«

I tad se meduza po drugi put vrati s ostrva, ali ovaj put sama. Kad je došla kući ispriča kralju Zmaju sve od reda kako je bilo.

Kralj, saslušavši pažljivo pričanje meduze razljuti se silno i pozove sve činovnike i sluge i zapovijedi im: »Pograbite ovo glupo stvorenje i slomite joj sve kosti. Ne ostavite joj ni jednu kost cijelu u njenom tijelu, neka tako cijeli svoj život misli na glupost, koju je učinila«.

I tako se je i zbilo. Morsku meduzu su prema kraljevoj zapovijedi gazili, prelomili joj sve kosti i bacili je na površinu morsku. Od tog vremena živi meduza bez kosti, bez nogu, a nema ni očiju, ni usta. I tako uvidi Zmajevica, da nemože dobiti jetra majmuna, koja je tražila, iako se je kralj mnogo trudio, da joj želji udovolji. Tada se dosjeti, da joj ništa nepreostaje, nego da i bez tog lijeka — ozdravi.

SIROMAH I BIJEDA

U nekom selu živjela dva domaćina, dva rođena brata. Jedan je bio siromah, a drugi bogat. Bogataš se otselio i živio u gradu, sagradio sebi veliku kuću i postao trgovac. A kod siromaha ponekad nema ni kore hljeba, a djeca, jedno drugome do uha, plaču i traže hljeba. Od jutra do mraka praćaka se seljak kao riba na suhom, pa ipak ništa nema. Kaže on najzad svojoj ženi: »Hajde da pođem u grad da zamolim brata neće li mi čime pomoći?« Dođe bogatašu i veli: »O brate rođeni pomozi me makar nečim u mojoj bijedi, žena i djeca bez hljeba kod kuće po čitave dane gladuju!« A bogataš na to reče: »Radi kod mene jednu nedjelju, i tada ću ti pomoći!« Šta da radi?! Prihvati se siromah posla: dvorište čisti, konja timari, vodu nosi i drva siječe. Nakon nedjelje dana bogataš mu dade komad hljeba: »Evo ti za trud« »Hvala i na tome!« odgovori siromah, pokloni se i već se spremio za put kući. »Stani!« veli bogataš, »dođi mi sutra u goste pa i ženu povedi; znaš, sutra je moja slava!« ... »E, brate, kud bih ja? Sam znaš, tebi će doći trgovci, lijepo obučeni, a ja idem u opancima i u odrpanom kaputu.« — »Ništa, dođi, i za tebe će se naći mjesta!« — »Dobro, brate, doći ću!« Dođe siromah kući, predade ženi komad hljeba i veli: »Slušaj ženo! Sutra nas u goste pozivaju.« — »Kako ću u goste? Ko je zvao?« — »Brat; on sutra slavi.« »No, pa šta! Hajdemo.«

Ujutro su ustali i otišli u grad, došli bogatašu, pozdravili ga i sjeli na klupu. Za stolom je već sjedjelo mnogo odabranih gostiju. Sve njih časti domaćin bogato, a na siromaha i njegovu ženu zaboravio; — ništi njima ne nudi, a oni sjede pa samo gledaju kako drugi piju i jedu. Svršio se ručak. Počeli se gosti dizati od stola pa stadoše domaćinu i domaćici blagoda-

riti. I siromah ustade s klupe: klanja se bratu do crne zemlje. Gosti pođoše kući pijani i veseli; galame, pjesme pjevaju. A siromah se vraćaše sa praznim stomakom. — »Ded«, kaže ženi, »da i mi pjesmu zapjevamo!« »Evo ti budale! — ljudi pjevaju, što su se slatko najeli i mnogo popili; a zbog čega bi ti pjevao?« — »E, pa ipak, bio sam kod brata na slavi, pa me nekako sramota da bez pjesme kući idem. A ako zapjevam svaki će pomisliti da su i mene počastili.« — »Pa, neka, pjevaj, ako ti je volja; a ja neću.« Seljak zapjeva pjesmu i pričini mu se da čuje dva glasa. Prestade pjevati i zapita ženu: »Jesi li ti meni pomagala u pjesmi tankim glasom?« »Šta je s tobom, čovječe?« na to će ona, »ja nisam ni mislila da pjevam.« — »Onda, ko je to?« — »Ne znam!« — odgovori baba. »Ded zapjevaj, a ja ću slušati.« On je opet zapjevao i pjeva sam, a čuju se dva glasa. Stade i zapita: »A ti to, Bijedo, meni pomažeš da pjevam?« Bijeda odgovori: »Da, domaćine, to ja pomažem!« — »Kad je tako, Bijedo, hajde zajedno s nama.« — »Hajdemo, domaćine! Sad ja neću više da te pustim samoga.«

Dođe seljak kući, a Bijeda ga pozove u gostionicu. Na to će on: »Ja nemam para!« — »Oj, ti, seljače, šta će tebi pare? Vidiš na tebi kaput, a šta će ti on? Skoro će ljeto, svejedno, nećeš ga oblačiti! Hajdemo u gostionicu, a kaput do đavola!« Seljak i Bijeda otišli i zapili kaput. Drugi dan zaboli Bijedu glava od mamurluka, ona zastenje i opet pozove domaćina na kapljicu. »Para nema!« — reče seljak. »Pa šta će nam pare? Uzmi saonice i kola — dosta je za nas!« Šta da radi, kad ne može seljak da se otrese Bijede. Uzme saonice i kola, odvuče u krčmu i zapije zajedno sa Bijedom. Sutradan je Bijeda još više zastenjala pa zove domaćina da razbiju mamurluk. Seljak opet zapije i branu i plug.

Nije prošlo ni mjesec dana kako je on sve upropastio pa čak i svoju kuću susjedu založio, a pare odnio u krčmu. Bijeda opet dosađuje njemu: »Hajdemo, pa hajdemo u krčmu!« — »Ne, Bijedo! volja tvoja, ali više

nemam šta da vučem.« — »Kako, nema šta? Eno ti u žene dvije suknje: jednu ostavi, a drugu treba zapiti.« Seljak uzeo suknju zapije je i misli: »Evo, sada sam čist! Ni kolca, ni dvorca, ni na meni ni na ženi!« Ujutro se probudila Bijeda pa kad vidje da više nema šta da oduzme od seljaka reče: »Domaćine!« — »Šta je, Bijedo?« — »A evo šta je: idi susjedu i zamoli ga da ti dade na posudbu par svojih volova i kola, pa makar zato i nedjelju dana kod njega besplatno radio.« Pita ga susjed: »Šta će to tebi?« — »Idem u šumu po drva.« »Pa uzmi, samo nemoj suviše da natovariš kola.« — »O, šta ti pade na pamet, brate!« Doveo siromah par volova; sjeo zajedno sa Bijedom u kola i odvezao se u čisto polje. »Domaćine!« zapita Bijeda, — znaš li ti u ovom polju veliki kamen?« — »Kako da ne!« — »Ako znaš, onda tjeraj pravo k njemu.« Oni su se dovezli do onog mjesta, zaustavili se i sišli s kola. Bijeda zapovjedi seljaku da podigne kamen. Seljak diže, a Bijeda pomaže. Evo, podigli ga, a pod njim jama — puna zlata. »Pa šta si se zagledao?« kaže Bijeda seljaku. »Tovari brže u kola«. Seljak prionuo za posao i za čas napunio kola zlatom. Sve je iz jame pokupio do posljednjeg dukata pa kad vidje da više ništa nije ostalo reče: »Pogledaj, Bijedo, kao da je tamo još nešto para ostalo?« Bijeda se nagnula. — »Gdje? Ja ništa ne vidim!« »Pa eno tamo u kutu se svijetli!« — »Ne, ne vidim.« — »Siđi u jamu, onda ćeš vidjeti.« Bijeda se spusti u jamu, a seljak brže-bolje odmah pokri jamu kamenom. »Tako, sad će biti bolje« reče seljak, »nego kad bih tebe uzeo sa sobom, jer onda bi ti, Bijedo, i ako ne uskoro, ipak sigurno ponijela i ove pare!«

Dovezao se seljak kući, istovario pare u podrum, volove odveo susjedu i onda počeo da misli kako bi život udesio. Kupio je šumu, sagradio veliku kuću i počeo da živi dvostruko bogatije od svoga brata.

Nije prošlo mnogo vremena, a on ode u grad, da pozove svoga brata sa ženom k sebi na slavu. »Hm, šta si izmislio!« odgovorio je njemu bogati brat, »nemaš šta da jedeš, a hoćeš slavu da slaviš!« — »Pa, nekad

nisam imao, a sada, hvala Bogu, imam. Imam bar toliko, koliko i ti. Dođi da vidiš.« — »Dobro, doći ću.« Sutradan se bogati brat spremio sa ženom i otišao na slavu.

Gledaju oni i čude se. U siromaška kuća nova i visoka; nema ni svaki trgovac takvu! Seljak ih počastio, nahranio odabranim jelima, napojio pićem ponajboljim. Pita bogataš brata: »Reci mi kako si došao do toga bogatstva?« Seljak njemu sve po istini kaza: kako ga privezala Bijeda; kako je sa Bijedom propio u krčmi sve svoje dobro do zadnje krpe i kako mu ne ostade ništa do duše u tijelu; pa kako mu Bijeda pokazala blago u širokom polju; kako je on blago uzeo i kako se od Bijede oslobodio. Pozavidi mu bogataš i odluči, da ode u široko polje pa podigne kamen i da pusti Bijedu da do temelja upropasti brata, pa da se pred njim ne hvali svojim bogatstvom. Ženu je poslao kući, a sam pojuri u polje. Prišao je velikom kamenu, pomaknuo ga u stranu i nagnuo se da vidi šta je pod kamenom? Nije uspio kako treba ni glavu sagnuti, a Bijeda već iskoči i sjedne mu za vrat. »A!« — poviče. »Ti si mene htio ovdje umoriti! Ne, sada se od tebe ne odvajam više nikako!« — »Čuješ, Bijedo!« — odgovori trgovac, — »nisam ja strpao tebe pod kamen.« — »A tko je, ako nisi ti?« — »Moj brat te zatvorio, a ja sam naročito došao da te oslobodim.« — »Ne, lažeš! Jedamput si me prevario, a više nećeš!« I Bijeda se čvrsto uhvati za šiju bogatog trgovca, i on je doveze kući i otada mu pošlo sve naopako.

Bijeda se od ranog jutra hvatala svoga posla. Svakog dana zove trgovca u krčmu. Mnogo je imanja tako otišlo! »E, tako nije dobro živjeti«, pomisli trgovac. — Čini mi se da sam dosta Bijedu zabavljao; već je vrijeme da se s njom rastanem, ali kako?« Mislio — mislio i mislio. Izišao u dvorište, istesao dva hrastova klina, uzeo nov točak i dobro zabio klin s jednog kraja u osovinu. Priđe Bijedi: »Što ti, Bijedo, neprestano ležiš?« — »A šta da radim?« — »Šta da radiš! Hajdemo u dvorište da se igramo žmure.« A Bijeda se obradova

i iziđe u dvorište. Najprije se sakri trgovac, a Bijeda ga začas nađe. Poslije je došao red na Bijedu, »O«, reče, »mene nećeš tako brzo naći! Ja se mogu makar u kakvu rupicu zavući.« — »Šta to pričaš!« orgovori trgovac. »Pa ne možeš ni u onaj točak da udješ, a kamo li u rupicu!« — »Zar u točak da se ne uvučem? Samo gledaj, još kako ću se sakriti!« I Bijeda se uvuče u točak, a trgovac sada i s drugog kraja zabije klin, podigne točak i baci ga zajedno sa Bijedom u rijeku. Bijeda potone, a trgovac poče živjeti po starom i po predašnjem.

BRADAVICA I PATULJCI

(Japanska priča)

Živio jednom u nekom selu dobričina čovjek, koji je teško zarađivao svoj hljeb, no usprkos tome bio uvijek veseo i dobre volje. Na desnom obrazu imao je veliku ružnu bradavicu, koja ga je unakažavala. No on nije zato mnogo mario i kad su ga s time ljudi kadikad dražili on bi se s njima smijao i ne bi se uvrijedio.

Ali njegov susjed, koji je slučajno imao isto takvu bradavicu na lijevom obrazu bio je uvijek loše volje, svadljiv, i nitko se ne bi u njegovoj blizini usudio govoriti o ružnoj bradavici. Zato je i imao malo prijatelja dok je onog drugog volilo cijelo selo.

Jednog dana uzme dobričina, kako je to češće činio, svoju sjekiru i pođe u šumu da nasječe drva. Pošao je duboko u šumu, ali kad se uspeo na visoko drvo Tajko, počela je padati jaka kiša i digla se bura, tako, da nije mogao ići dalje nego se morao skloniti pod grane gustog drveća. Dugo je tako čekao da nevrijeme prestane da bi se mogao povratiti kući. No njegova nada bila je uzaludna, kiša nije prestajala, a kako se već počela spuštati noć, morao se je odlučiti da preko noći ostane u šumi. Kad se ogledao za nekim skloništem gdje bi se mogao barem donekle zaštititi od kiše i nevremena — jer nadaleko nije bilo nikakve kućice — opazio je posvema u blizini jedno šuplje drvo. Brzo se je uvukao u šupljinu i tu se dobri starac veselo smijao i zadovoljno se smjestio u svome zakloništu što je bolje mogao.

Već su mu se od umora zaklapale oči i upravo je htio da zaspi kad li začuje u blizini korake. Odmah se sasvim probudi. Oprezno pogleda kroz pukotinu drveta i na svoje najveće čudo opazi mnogo čudnovatih patuljaka, koji su smiješno poskakivali. Mnogi su bili posvema crveni, drugi opet crni, ogrnuti čudnim odijelima, neki opet nisu imali usta, a neki su imali samo jedno oko. Bilo ih je sigurno preko stotinu i stari je čovjek bio napola mrtav od užasa i straha. Bio je zato miran i bez daha čekao što će se dogoditi. Sablasti su imale i poglavicu. Ovoga je naš dobričina vidio posvema jasno, jer je on sakupio svoj narod upravo ispod šupljeg drveta u kome se starac nalazio. Poglavica,

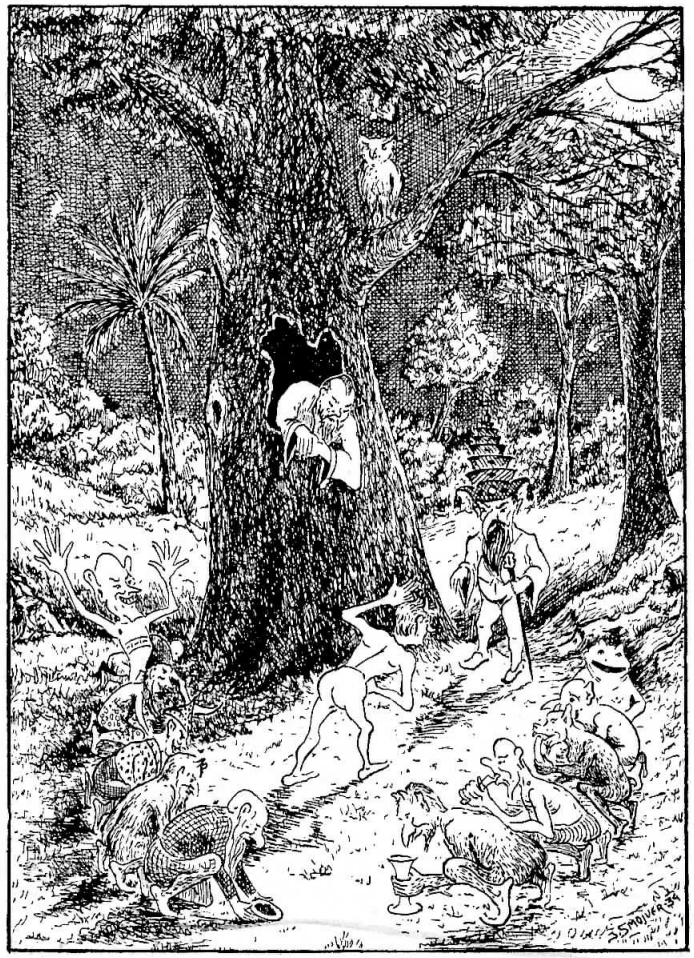

koji je imao kljun mjesto nosa, podnimio se i zapovijedio ostalima da sjednu u dva duga reda s jedne i druge strane. Patuljci su poslušali i počeli se veselo gostiti. Pili su vino kao obrazovani ljudi i gostili se tako propisno da se starac tome vrlo čudio. Ali, kad je posuda s vinom nekoliko puta prešla iz ruke u ruku, činilo se da je poglavica pijan. To se moglo opaziti po njegovim kretnjama. To je starca koji je sve točno promatrao i pomalo se prestao bojati, veselilo, no čekala su ga još veća iznenadjenja. Poslije jela istupi jedan patuljak iz reda, pokloni se dostojanstveno pred poglavicom i zapleše tako smiješno da je to uopće teško zamisliti. Za njim su počeli plesati svi ostali i pri tom pravili takove kretnje, da se starac više nije mogao suzdržati. On je sasvim zaobravio da ne spada u ovo društvo pa je skočio ravno među njih i stao plesati. Patuljci su ga odmah okružili i skupili se sa svih strana, no to njega nije ništa smetalo. On je plesao neprestano, a kad je došao u blizinu poglavice zaplesao je smiješni ples pijanice i pri tom pjevao. Kad su to patuljci vidjeli smijali su se tako da je odzvanjala cijela šuma. Pošto je starac završio svoj smiješni ples patuljci su govorili: »Mi već dugo u ovoj šumi održavamo naše svečanosti, no nikad još nismo vidjeli nešto tako smiješnoga kao što je bio danas ovaj ples veselog starca. On mora i drugi puta doći k nama da sudjeluje na našim svečanostima«. »Vrlo rado« reče starac brzo, jer mu je opet postalo neprijatno. »Drugi puta plesat ću još i bolje«. »Ah, ako nam on danas i obeća da će opet doći« vikali su patuljci, »ipak neće održati svoju riječ. To mi već sada znamo«. »Neka ostavi ovdje jedan zalog« reče poglavica. »Uzmite mu brzo s obraza onu lijepu bradavicu!« »Ne, nikako ne bradavicu« poviče starac, »sve ostalo, samo to ne! Ovu bradavicu imam već mnogo godina, pa neću da se s njom rastanem!« »Eh, baš zato hoćemo bradavicu za zalog, jer smo sigurni da ćeš se onda povratiti«, vikali su patuljci i — skinuli mu bradavicu.

Kad je svitalo otišli su patuljci, a starac je ostao posve sam. Ne vjerujući pipao se za lice, ali bradavice

nije više bilo. Veselo se povratio svojoj kući i pričao svojoj ženi čudnovatu zgodu. Kad su ga ljudi vidjeli čestitali su mu što se je riješio ružne bradavice.

Ali njegovog susjeda razljutilo je ovo i još se više srdio zbog svoje bradavice. On je pošao k sretnom starcu i ovaj mu je potanko ispričao cijeli događaj. Kad je sve zapamtio, pošao je i on u šumu. Prije noći našao je opisano mjesto i sakrio se u šuplje drvo. I upravo onako kako je starac opisao, dogodilo se i ovaj puta. Patuljci su se sakupili, posjedali su, jeli su i pili, a kad je ples počeo vikali su: »Gdje je smiješni starac? Zar još nije došao?« »Tu je«, progovori drhćući od straha zavidni susjed i kad su patuljci kliktali od veselja počeo je uistinu da poskakuje, premda uopće nije umio da pleše. Ovi smiješni skokovi razljutili su poglavicu i on poviče: »Ti plešeš danas mnogo lošije nego prošli put. Prestani! Ne mogu to više da gledam! Povratite mu njegov zalog«, zapovijedi on patuljcima, »i pustite ga neka ode«.

Patuljci mu odmah bace bradavicu na lice, upravo na ono mjesto na kome ju je imao njegov susjed i ona mu ostade na desnom obrazu. Sad je imao dvije velike bradavice — i kad se ojađen povratio u selo, morao je još slušati ruganje ljudi. Žalio je što je uopće išao u šumu k patuljcima. Da, da, pa to mu i nije trebalo.

ČAROBNI KOTLIĆ

(Japanska priča)

U nekom budhističkom hramu u pokrajini Rotsuke stanovao je nekada stari kaluđer koji si je vrlo rado priređivao čaj, a još radije pio. Zvao se taj čaj »čanoju«. Jednog dana opazi on u izlogu nekog trgovca kotlić za čaj, pa jer je vidio da je vrijedan, kupi ga i uze ga sa sobom kući.

Uveče napuni taj kotlić za čaj vodom i pristavi ga na vatru. Bilo je tiho, a večer je pala; kaluđer je sjedio pred kotlićem i veselo ga promatrao, jer mu se sviđao. »Pozvaću sve moje prijatelje da piju čanoju«, — reče sam sebi, — »da se dive mojemu kotliću za čaj pa da prijatno prosjede kraj njega«. Zadovoljstvom se napuni duša staroga kaluđera, a on spusti glavu niže i sve niže i iznenada zaspi.

Kotlić je šumio. Najedamput se počne micati. Iz njegovog kovnog tijela izrastu četiri noge, a iz kljuna pruži se gubica, pa je kotlić u jedan mah bio sličan jazavcu. Skoči s vatre na pod plešući gore — dolje, pa načini takovu buku da su dotrčali učenici staroga kaluđera, koji su isto tako stanovali u hramu, da vide što je to.

»Kotlić za čaj pretvorio se u jazavca«, usklikne jedan.

»Nesmisao«, reče drugi koji je slabo vidio. »Ti bez sumnje sanjaš! Kotlić je sigurno vatra odgurnula«. No tada klekne i opazi kotlić kako skače, pa se tako uplaši da je žurno pobjegao. — »Duh! duh!« poviču ostali i probude svoga učitelja da mu pokažu neugodnu prikazu.

Polako se kaluđer budio i istom je malo pomalo shvaćao što znače dozivanja i prestrašena lica njegovih učenika. Zar da se kotlić za čaj pretvorio u jazavca? Kakove su to priče? Eno tamo stoji nad vatrom upravo onako kako sam ga ja postavio. Manite se takovih šala. Ja sam već koješta doživio i čuo, no da bi

kotlić za čaj šetao, to još nijesu moje oči vidjele ni uši čule. Ajte radije k svojim knjigama i učite, nego da se bavite takovim djetinjarijama!«

Učenici odu, a vatra se međutim ugasila. Kad je noću bio kaluđer sam, postavi kotlić na jasni plamen čekajući dok zavrije voda. No kotlić poviče: »To žeže, o jao, kako to žeže!« i skoči opet s vatre i zapleše po sobi.

»U pomoć! U pomoć!« — poviče prestrašeni kaluđer, a vikao je tako dugo dok mu nijesu došli učenici u pomoć. No kotlić je međutim dobio opet svoj stari oblik.

Jedan učenik uze štap i udari njime po strašnom kotliću za čaj da se uvjeri je li to živo biće; tada će naime od boli kriknuti.

No samo zvonki »ging-gong« zazveči pod udarcima štapa, a kotao ostade nepomičan i tih.

A stari se kaluđer vrlo kajao što je kupio nesretnu posudu i razmišljao kako da je se riješi.

Sutradan dođe u hram siromašan kotlokrpa da se moli. Upravo se vratio s putovanja, pa je htio, da se nastani u svome rodnom mjestu, te je baš pobožno molio za sreću u trgovini koju je namjeravao da otvori.

Stari ga kaluđer opazi i pozove u svoju sobu. »Imam kotlić za čaj koji mi više ne treba, pa ću ga tebi jeftino prodati. Što mi daš za nj?« Brzo se pogode, a na rastanku reče kotlokrpa: »Mislim da je dobar znak što prvi komad koji sam stekao potječe iz tako sveta mjesta«. Tada se udalji silno se zahvaljujući. Stari se kaluđer gotovo pokajao što je objesio nesretni kotlić čestitom mladiću koji nije ništa ni slutio. ali ga ipak ne zovne natrag.

Kotlokrpa pođe veselo u grad, pozdravi svoje roditelje i stupi u svoju sobu. Postavi kotlić na ormar pa ga je prije spavanja milo promatrao misleći: »O, da mi donese sreću!«

O ponoći se prene iz slatkoga sna; čuo je kako netko hoda po sobi. Sjedne, ali ne vidje nikoga. Opet usne, no ponovno ga probudi povik: »Ustaj, mladiću, ustaj!«

Ovaj put ustane pa je bio posve budan. Pred njegovim je ležajem hodao kotlić gore — dolje. Imao je noge, dlaku i rilo jazavčevo.

Kotlokrpa poviče od straha. No kotlić za čaj mu ovako progovori:

»Ne boj se! Ne ću ti učiniti ništa na žao, već ću ti donijeti sreću kako si je sam želiš. Ja sam čarobni kotlić, a zovem se Bumbuku Čagama. Tražim da se sa mnom lijepo postupa, da me se ne šiba i ne žeže kako mi se to dogodilo u onom hramu«.

»Što mogu da učinim za te?« upita kotlokrpa. »Zar da te metnem u ormar i spremim?«

»O, ne«, reče kotlić. »Ja se rado malo sprođem Ako hoćeš da me pridržiš kod sebe pa mi dadeš slatkiša da jedem i vina da pijem, učiniću ti dobrih usluga«.

Sutradan nahrani kotlokrpa Bumbuka, čudotvorni kotlić, svim mogućim poslasticama. No ovaj reče: »Ja mogu i više nego samo jesti i piti. Ajde na vašar pa me pokazuj za novac. Ja ću tako ljude pozabaviti, da će ti donijeti zlata i srebra u izobilju«.

Kotlokrpa učini kako mu je rekao. Ode na prvi vašar i obznani: »Ovdje ćete vidjeti kako kotlić za čaj hoda i čuti kako govori! Pravi pravcati bakreni kotlić za čaj koji pleše, pjeva i igra! Dođite svi i pogledajte svjetsko čudo!«

A ljudi su dolazili u skupinama pa se čudili kotliću. I što je taj sve umio! Umio je da pleše po užetu, da skače po uzduhu, da baci suncobran i da ga uhvati pa ga pritom otvori i zatvori, a na koncu da se općinstvu duboko nakloni i izreče govor ozbiljan i veseo, već prema tome kako bi ljudi zahtijevali.

Kotlokrpa postade bogat čovjek, a na koncu ga pozovu kraljevi i knezovi da dođe u njihovu palaču sa svojim začaranim kotlićem te da ih zabavlja. A svake bi godine išao u hram u Rotsuke i žrtvovao dio blaga koje mu je tako obilno pritjecalo, te stari kaluđer nije žalio što je kotlić dao u tako dobre ruke.

TRI PROSCA

(Staroindijska priča)

U Udžajini živio neki braman, uzorit čovjek, vjeran dvorjanin i prvi ministar kneza Punjazena. Zvao se Harisvamin. Žena mu je rodila sina Devasvamina i jednu kćer čija se ljepota ubrzo razglasila na daleko. S pravom se zvala Somajhrabha — Mjesečina. Kad joj je bilo vrijeme za udaju govorila je ponosito: »Udat ću se samo za junaka ili mudraca ili čarobnjaka i nikoga drugoga, ako vam je moj život mio!«

Zabrinuo se otac njen Harisvamin, hoće li se ikad naći čovjek ovakovih osebina I dogodilo se tako, da ga je kralj Punjazena poslao na pregovore nekom vladaru s juga, koji je provalio u njegovu zemlju i s kojim se trebalo nagoditi. Kad je izvršio svoju zadaću i jednog dana otišao u šetnju u bregove koji su okruživali grad, zaprosi usput neki Braman njegovu kćer, o čijoj je ljepoti mnogo čuo. Harisvamin reče: »Moja kćer hoće da se uda samo za čarobnjaka ili mudraca ili junaka i nikoga drugoga. Što si ti od to troje?« Braman odgovori: »Razumijem se u čaranja.« — »Dokaži!« I ovaj dočara kola, koja mogu da voze zrakom. On podigne Harisvamina u kola, pokaže mu na časak nebo i čitav svijet i odveze začuđenog natrag na dvor vladara s juga. Tada Harisvamin obeća čarobnjaku svoju kćerku i odredi, da se svadba obavi nakon sedam dana.

U isto vrijeme zaprosio je u Udžajini neki braman u njegova sina Devasvamina ruku njegove sestre. Ovaj odvrati: »Ona želi da joj bude muž, ili mudrac, ili čarobnjak, ili junak i nitko drugi!« Braman ustvrdi da je on junak i uistinu je pokazao veliku vještinu u gađanju strijelicom i u mačevanju. Radi toga obeća mu Devasvamin svoju sestru i po savjetu zvjezdoznanaca

odredi, kao i njegov otac, da svadba bude za sedam dana. O tome nije njegova majka ništa znala.

A k majci je došao treći prosac i kad je ona odgovorila kao i ostali: »Moja kćerka hoće da se uda samo za mudraca, ili junaka, ili čarobnjaka!«, uzvrati ovaj: »Majko, ja sam mudrac!« Ona ga je pitala o prošlosti i budućnosti, a on joj je o tome tako govorio da mu je obećala svoju kćerku i odredila da svadba bude za sedam dana.

Kad su se slijedećeg dana sastali otac i sin s majkom bili su svi vrlo zabrinuti, te nisu ni onda znali što bi učinili kad su onog dana, koji je bio odredjen za vjenčanje, sva tri prosca mudrac, čarobnjak i junak, osvanuli u kući. No dogodilo se nešta čudnovatoga. Somajhrabha, nevjesta, iznenada je nestala i nitko je nije mogao naći.

Harisvamin odmah upita mudraca: »Mudri čovječe, reci mi odmah, kuda je nestala moja kćerka?« Mudrac odgovori bez premišljanja: »Ugrabio ju je zmaj Dhumrasika i odveo u svoju kulu u šumi Windhaja!« Otac uplašeno poviče: »Tko će je odande dovesti?« Čarobnjak reče: »Budi miran. Sve ću vas onamo odvesti, samo neka mi mudrac kaže gdje se ona nalazi«. I za čas se stvorila kola koja mogu da voze zrakom. U kola su položili svakojako oružje i čarobnjak se odmah sa Harisvaminom, s junakom i mudracem odvezao u šumu Windhja do zmajeve kule, koju mu je mudrac opisao.

Junak je izazvao zmaja i nastala je ljuta borba, koja je trajala cijeli dan. Konačno pogodi junak zmaja u glavu i ubije ga. Djevojku koju su našli u zmajevoj nastambi nepovrijeđenu odvezli su čarobnjakovim kolima natrag u Harisvaminovu palaču.

No sada su se zavadili mudrac i čarobnjak. Mudrac je govorio: »Da ja nisam otkrio djevojčino skrovište, nikad je ne biste našli. Ona je, dakle, moja. Čarobnjak je opet tvrdio: »Da ja nisam dočarao svoja kola, biste li vi mogli da za časak odletite onamo i doletite ovamo, kao bogovi? Zbog toga je djevojka moja, jer je moja

zasluga da smo doživjeli ovaj sretan čas.« A junak je slušao i smješkao se.

I Harisvamin reče: »Ona treba da pripadne samo junaku. Kad se on borio sa zmajem stavio je svoj život na kocku i tako je djevojku zaslužio svojom junačkom borbom. Mudrac i čarobnjak služili su mu samo kao oruđe. Tako hoće sudbina.«

Ovoj su se odluci svi pokorili i svadba se mogla održati u određeno vrijeme.

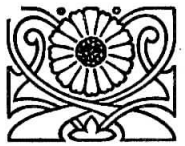

ČUDESNA VRANA

Živjeli nekad otac i sin. Otac je po cijeli dan hodao po šumi, hvatao ptice i prodavao ih. Tako je živio, dok jednog dana naprasno ne umre, a dječak ostade sam. On nije znao kakvim se zanatom bavio njegov otac, ali jednom preturajući po tavanu stare stvari, među stvarima nađe zamku. On je uzme, otide u šumu i objesi na drvo. Uskoro doleti vrana i uhvati se u zamku. Dječak se popne na drvo da je uzme, ali ona stade moliti i preklinjati da je pusti i obeća da će mu mjesto sebe dati mnogo ljepšu i dragocjeniju pticu. Dječak popusti vraninoj molbi i pusti je. Opet objesi zamku o drvo pa sjedeći pod njim na travi stade očekivati. Uskoro opet doleti ptica i odmah se uhvati u zamku. Kad dječak izvadi iz zamke pticu, začudi se njenoj neobičnoj ljepoti i počne je razgledati sa svih strana. Uto doleti vrana i kaže mu: »Odnesi ovu pticu sultanu, on će je kupiti!« Dječak, ne premišljavajući dugo, metne je u kavez i odnese u dvorac. Sultanu se toliko dopade lijepa ptica, da on za nju dade dječaku tako mnogo para, te nije znao šta će s njima. Ali u sultana bješe opak vezir. On pozavidi dječakovoj sreći i odluči da ga pogubi. »Kako bi lijepa bila ova ptica!« reče sultanu, »kad bi ona živjela u kućici od slonove kosti«. »Šta ti govoriš, veziru«, odgovori sultan, — »otkuda da uzmem toliko slonove kosti?« »Ta koji ti je donio pticu«, osmjehne se vezir, »sigurno će biti kadar da pronađe i slonovu kost«. Tada sultan pozove mladog lovca ptica i naredi mu da donese toliko slonove kosti koliko će biti potrebno za ptičju kućicu. »Odakle ću ja da uzmem toliko slonove kosti, sultane!« molećivo zapita dječak. »To je tvoja briga!« odgovori sultan. »Ja ti dajem rok od četrdeset dana. Ako po isteku toga vremena ne ispuniš moju naredbu, onda se oprosti sa svojom glavom«. Dječak otide duboko rastužen ne znajući kako da se pomogne.

Najednom doleti vrana. Na njeno pitanje zašto je žalostan, dječak joj ispriča kakvu mu je nesreću donijela ptica. »Ne tuguj!« reče vrana, »otiđi sultanu i zatraži od njega četrdeset kola sa vinom«. Dječak otide u dvorac i od sultana dobije toliko vina koliko je zatražio. Za to vrijeme dok se vozio kolima, doleti vrana i kaže mu: »Usred šume ima četrdeset valova sa vodom. Otiđi tamo i nalij u njih mjesto vode vina. Tamo se slonovi poje. — Kad se oni opiju i povaljaju tada ćeš ti moći njima izbiti zube i odnijeti ih sultanu«.

Dječak posluša vranu i vrati se u dvorac natovaren slonovim kostima. Sultan se veoma obradovao i zapovjedio da se od slonove kosti napravi kućica, a lovca bogato nagradi i pusti kući. I veselo poče skakutati lijepa ptičica u svojoj kućici, ali nikako ne pjevaše. »Kad bi njen vlasnik bio tu«, reče vezir, »onda bi ptičica sigurno propjevala«. »A otkud mi znamo tko je njen vlasnik i gdje je on?« tužno odgovori sultan. »Taj koji je donio slonovu kost biće kadar da pronađe i vlasnika ove ptičice«, osmjehnu se vezir. Tada sultan zapovjedi da se opet pozove lovac ptica i naredi mu, da dobavi vlasnika ptice. »Zar ja znam tko je njen vlasnik?« reče lovac. »Ja sam nju uhvatio u šumi!« »To se mene ne tiče!« kaže sultan. »Ako ti njega ne pronađeš, bićeš pogubljen. Ja ti dajem rok od četrdeset dana da da pronađeš«.

Dječak otiđe kući i zaplače. Tada mu se opet javi vrana i zapita ga zašto tuguje. »Kako da ne plačem«, odgovori siromašni dječak i ispriča joj svoju nevolju. »Zbog takve sitnice ne vrijedi prolijevati toliko suza«, tješi ga vrana. »Otiđi što brže do sultana i zatraži od njega lijepu i veliku lađu koja bi mogla da primi četrdeset djevojaka, a osim toga na njoj mora da bude bašta i kupatilo«. Dječak otiđe sultanu i reče šta mu treba za put. Lađa je bila udešena po njegovu zahtjevu, a dječak se u nju ukrca. Dok je on premišljavao o tome na koju stranu da krene, doleti vrana i kaže mu: »Plovi uvijek nadesno i ne zaustavljaj se dok ne doploviš do velikog brda. Tamo, na podnožju brda, živi četrdeset čarobnica. Kad one spaze tvoju lađu, sve će poželjeti da je razgledaju. Ali ti nikome ne dopuštaj da uđe, osim njihovoj

kraljici, jer baš njoj pripada ptičica. I dok budeš njoj pokazivao lađu, otplovi od obale i ne zaustavljaj se nigdje dok ne dođeš kući«.

Dječak otplovi lađom držeći se uvijek desno, a ni jedamput se nije zaustavio dok ne stiže do brda. Tamo se na morskoj obali šetalo svih četrdeset čarobnica. Spazivši lađu, one odmah htjedoše da je razgledaju; a njihova kraljica zamoli malog lovca ptica da joj pokaže unutrašnje uređenje lađe, jer ona još nikad nije vidjela lađu. Kraljici se jako sviđe lađa, i ona se po bašti šetala sa služavkama koje su tamo bile. Spazivši kupatilo, ona htjede da se okupa i uđe u nj. I dok je ona još tamo bila, lađa otplovi od obale. Dok se čarobnica kupala, lađa se već davno nalazila na otvorenom moru. Poslije kupanja kraljica se požurila na palubu i opazivši da se lađa udaljila od obale i ne znajući kuda i kamo je vode, ona gorko zaplače. Dječak je počne tješiti govoreći joj da je vodi dobrim ljudima, u kraljev dvorac. Uskoro oni doploviše do grada i obavijestiše sultana o dolasku lađe. Čarobnicu povedoše u dvorac. A kad je ona prolazila kraj ptičice, ova je tako krasno zapjevala, da su je svi sa ushićenjem slušali. Kad je čula svoju pticu da pjeva, čarobnica se malo utješila. Ali je još više utješio sultan koji se zaljubio u krasnu čarobnicu i nikako se nije od nje odvajao.

Uskoro je bila svadba. I sultan je postao najsrećniji čovjek. Samo je vezir, po starome, bio nezadovoljan. Nekako se kraljica razboli i legne. A lijek od njezine bolesti nalazio se u njenom pređašnjem dvorcu. Po savjetu vezirovu poslaše po lijek opet lovca ptica. On ponovo sjede na lađu i kad je već sve bilo spremno za polazak, doleti vrana i upita ga, kuda putuje? Dječak joj ispriča da je kraljica bolesna, a on da putuje u njen dvorac po lijek. »Putuj«, reče vrana, » s one strane brda ti ćeš naći dvorac. Dva strašna čudovišta, nalik na lavove, stoje pred vratima. Uzmi ovo pero pa kad njime namažeš njihove gubice, oni te neće dirati«.

Dječak uze pero. Doploviv do brda, on baci sidro i kad iziđe na obalu, odmah vidje dvorac. Pred vratima stajahu dva čudovišta. Kad se njima približio, namaže im gubice, i oni ga propustiše. Kad ga čarobnice opaziše,

odmah su znale da je njihova kraljica bolesna. Dale su mu lijek, a dječak sjede na lađu i vrati se u kraljev dvorac. Kad se on sa lijekom uputio u kraljičinu sobu, vrana mu sjede na rame, i tako oni zajedno dođoše do bolesničine postelje. Kraljica je već bila na umoru, ali kad je ispila lijek, odmah je oživjela i otvorila oči. Pogledala je na lovca ptica i kad na njegovom ramenu spazi vranu, reče: »Ah, ti gadna ptico! Kako ti nije žao siromašnog dječaka koji je zbog tebe morao tako mnogo da se namuči!«

Sad kraljica ispriča svome mužu da je ova vrana bila prije njena služavka koju je ona zbog nekakve griješke pretvorila u vranu. »Sad ti praštam!« reče ona, »jer vidim da si odana«. Vrana strese svoje perje, i šta bi? Pred lovcem ptica ukaza se krasna djevojka koja svojom ljepotom nije zaostajala ni za samom sultanovom ženom. Ona sa suzama pokajnicama pade pred noge svoje gospodarice. Po želji svoje žene sultan oženi dječaka njenom služavkom; zlobnog vezira istjera iz dvora, a lovca ptica postavi za svog vezira.

I tako su oni svi srećno živjeli do svoje smrti.

MORSKI RAK I MAJMUN

(Japan)

Sprijateljio se jednom morski rak s majmunom. Rak nađe zrno datulje pa ga posadi u zemlju. Iz zemlje izraste paoma i donese mnogo skupocjenih plodova. Rak bi ih rado ubrao i datulje pojeo, ali nije umio da se penje, pa ih nije mogao da dokuči. Zato ode k prijatelju majmunu, pa mu reče: »Hoćeš li da mi učiniš uslugu, a sebi korist?«

»Vrlo ću ti rado pomoći«, odgovori. »Pa i onda, ako kod toga ne ću imati koristi.«

»Imam drvo datulje«, reče rak. »Sam sam ga zasadio i uzgojio, pa je prekrasno izraslo tako da jedva nosi teret ploda. No ja ne mogu s drveta prikučiti datulja, jer ne umijem da se penjem. Ti si naprotiv hitar i okretan, pa je tebi lako da se uspneš i dokučiš plodove. Ako mi uzbereš datulje, ja ću ih pošteno s tobom podijeliti i dati tebi polovicu onoga što je moje drvo rodilo.«

Majmun je bio čedan pa se nećkao govoreći da će rado prijatelju bez nagrade pomoći, no konačno pristane da primi polovicu ploda. Jednoga lijepog jutra pođu zajedno u šumu, gdje je rasla paoma.

Majmun se brzo popne na drvo, a rak je nestrpljivo sjedio i čekao. Dugo je uzalud čekao. Napokon poviče: »Zašto ne bacaš ništa dolje?«

»Prebirem ti najljepše plodove,« reče lukavac majmun koji je punim ustima žvakao. »Odmah će slijediti jedna pošiljka.«

Nato počne bacati loše, nezrele ili zakržljale plodove. Pritom je uvijek tako gađao, da je pogodio raka u usta ili u nos, tako da se on od boli nije mogao maknuti. Nije mu priuštio ni jednoga slatkog, zrelog ploda pa se u svojoj zlobi veselio njegovoj muci dok je on sve dobre datulje pojeo.

Morski rak ode bez pomoći i pun nemoćne srdžbe. Putem nađe kesten pun bodljikava ploda. Pod drvetom je ležao dugačak mač. »Što ti je?« upita ga mač samilosno kad je rak tugujući mimo puzao.

On mu ispriča svoju nevolju..

Mač ga utješi govoreći: »Nemoj tugovati, a ja ću da ti pomognem osvetiti nepravdu lažnog prijatelja. Vrati se k njemu pa mu reci neka dođe amo, da ti pomogne stresti ovaj kesten. On se neka uspne i neka trese drvo, pa će najedamput na njega padati bodlji-

kavo kestenje i izbockati mu lice i tijelo. No kad će on htjeti da pobjegne i da skoči dolje tad ću se ja uspraviti kao svijeća i probosti njegovo lažno srce.«

Rak je neko vrijeme razmišljao, a onda se sabere i umiri pa ode k svojoj paomi, na kojoj je još sjedio podmuklica majmun i častio se. »Ostavi loše i nezrele datulje!« poviče mu. »Imam nešto bolje za tebe. Siđi da mi još pomogneš pobrati kestenje s onog drveta kraj kojega sam netom prošao, i koje je tako puno zamamljiva ploda.«

Pohlepni majmun skoči žurno s drveta smijući se potajno rakovoj bezazlenosti pa ode s njim do drveta. Začas je bio gore. No jedva se smjestio na jednoj grani kad se spusti na njega kiša bodljikavoga kestenja, a kad je urličući htio da skoči na tle, postavi se mač kao svijeća uspravno, tako da je pao na nj i jadno zaglavio.

KANU OD BIJELOG KAMENA

(Indijanska priča)

Prije mnogo, mnogo godina živjela je na Michigan jezeru neka mila djevojka, koja je bila zaručena za jednog hrabrog mladića, dobrog lovca. Ali, kad se dan njihove svadbe, koji je bio unaprijed određen, približio, djevojka je naglo umrla. Zaručnik je bio žalostan, po cijele dane buljio bi preda se i nije htio ni da jede ni da pije. Njegovi drugovi često su k njemu dolazili, tješili ga i nagovarali da se opet pozabavi lovom i ratom. Ali, njegovo srce bilo je mrtvo; nevoljko je odbacio kijaču, luk i strijelice, jer mu one nikako nisu mogle da nadomjeste ono što je izgubio. Jednom je čuo stare ljude kako pričaju, da ima neka tajna staza, koja vodi u zemlju duša. Odlučio je da potraži tu stazu. Pripravio se, dakle, za taj put i pošao prema jugu, gdje se, prema pričanju, morao nalaziti pravi put u zemlju duša.

Dugo mu se nije dogodilo ništa naročita. Brda, doline i drveće, bili su isto takvi kao i u njegovoj domovini, a životinje i ptice nisu bile drugačije. No doskora se priroda promijenila. Kad je ostavljao svoj vigvam, svuda je ležao debeo snijeg i led. Sad su se ovi znaci zime pomalo gubili. Snijeg je kopnio pod zrakama sve jačeg sunca, drveće je pomalo zelenilo. I ne znajući kako našao se mladić najednom u divnom proljeću. Cvijeće je sjalo u prekrasnim bojama, a ptice su cvrkutale svoje proljetne pjesme. Putnik je, dakle, bio na pravome putu. Doskora je naišao na dobro ugaženu stazu, koja ga je jednom lijepom šumicom dovela na brežuljak na kome se nalazila brižno sagrađena koliba. Neki starac, bijele kose i upalih očiju — iz kojih je još uvijek sijevao mladenački žar — pošao mu je usu-

*) Kanu je mali čamac.

sret i nazvao dobrodošlicu. Oko njegovih ramena visio je široki ogrtač od najfinijeg krzna, a u ruci je nosio srebrni štap. Mladi se čovjek približio s poštovanjem i čedno saopćio svoju namjeru.

»Znam što želiš«, reče starac. »Dugo sam te već očekivao i upravo sada sam pošao da vidim da li dolaziš. Djevojka koju tražiš juče se kod mene odmorila da bi skupila snage za daljnji put u zemlju duša, a to isto moraš i ti da učiniš«. Zatim su sjeli pred vrata vigvama i starac je nastavio: »Gledaj tamo gdje se velika plava nizina pruža do neizmjernosti, tamo je nebo, njena domovina. Ovdje je granica, a moja kuća ulaz. Svoje tijelo ne možeš da poneseš onamo, a ni svoga oružja ni psa. Ja ću sve to čuvati dok se ne povratiš«.

Zatim se je starac povukao u svoju kuću, a mladić je pošao dalje. Hod mu je postao lagan kao da je dobio krila i što je dalje išao sve je bivalo svjetlije oko njega. Životinje su mu prilazile pitomo, a ptice su ga oblijetale kao da ga i ne vide. Ni brda ni drveće nisu mu smetali put. On je prolazio kroz njih, jer su to bili sami dusi drveća i brda.

Poslije pola dana puta došao je na obalu nekog širokog jezera, koje je u sredini imalo prekrasan otok. On sjedne u jedan kanu od bijelog kamena o kome mu je pričao starac kod rastanka i prihvati vesla, da odvesla prijeko. Kad se okrenuo opazio je svoju vjerenicu u drugom čamcu pored sebe. Jezero se uzbibalo i valovi su postajali sve veći i veći, no nisu prelazili bijeli rub čamaca. Susreli su još mnogo duša i nekoje od njih progutali su zapjenjeni valovi. Samo su čamci malene djece ostali potpuno pošteđeni od bure.

I naš je par prošao sretno sve opasnosti i veselo stupio na nebeski otok, gdje nije bilo ni bura ni kiša, gdje nitko nije zebao, ni gladovao, gdje se nitko nije trebao tužiti na smrt. Tamo nije bilo grobova, a za ratove se nije ni znalo. Niko nije lovio životinje, jer je sve zasitio nebeski zrak. Mladi bi ratnik rado ovdje ostao, ali ga gospodar života iznenada pozove k sebi: »Povrati se u zemlju iz koje si došao, jer tamo nisi još

MALI JUNAK KOMBE

(Afrička priča)

Jednog dana ostavi Kombe Alhasu svoju domovinu i pođe na putovanje. Htio je da pogleda svijet i da ga upozna. Kad je tako neko vrijeme hodao, susretne neku ogromnu ženu i pozdravi je. Ona mu uzvrati pozdrav i upita ga: »Što ti radiš?« »Putujem i gledam svijet, a konačno hoću da postanem i kralj«. Div-žena se nasmije i reče: »Ne ostaj preko dana ovdje, jer je to vrlo opasno!« A Kombe joj uzvrati: »Baš zato ću ovdje i ostati, jer ja putujem da nešto vidim!«

Žena je imala tri sina, koji su također bili divovi. Svaki od njih ubio bi svakog dana po tri slona i dopremio ih kući za ručak. Kad je bilo podne došla su sva tri sina kući. Svaki je imao svoja tri ubijena slona, po jednog na svakom ramenu, a jednoga na glavi. Žena reče: »Došao je k nama jedan novajlija. Moramo paziti, da ga iz neopreznosti ne pregazimo«. Jedan div se sagne, podigne Kombea, postavi ga na dlan i počne promatrati njega i njegovo oružje. A onda se sagne i pusti ga vrlo oprezno opet na zemlju. Kombe Alhasu se prestraši i reče div-ženi: »Ja bih radije pošao dalje!« Ali žena mu odgovori: »Sad je već kasno, večeraj radije prije s nama!«

Tri mlada diva donesla su veliku zdjelu, izrezala slonove na komadiće i bacila ih u zdjelu. Onda su zapalili vatru i počeli kuhati meso. Kad se jelo skuhalo, uzeli su ogromne žlice, velike kao balvani i počeli jesti. Jedan od njih reče: »Ovaj mali čovjek mora također da dobije nešta za jelo«. I postaviše Kombea na rub ogromne zdjele. Ali se Kombe oskliznu i padne u zdjelu, pa kad je jedan od divova opet uzimao jelo, zagrabio je i Kombea i metnuo ga u usta. Nitko to nije opazio premda je Kombe glasno vikao. Kad su se divovi najeli, ogledali su se za pridošlicom. Majka je

pitala: »Ta gdje je? Malo prije sam ga vidjela kako sjedi na rubu zdjele«. Pretražili su sve kuteve, no nigdje ga nisu mogli naći. Malo zatim reče jedan div: »Upravo čutim nešta pod zubima. Mora da je neka slonovska žila«. On posegne u usta i izvadi Kombea Alhasu, koji je eto pomutnjom došao u divovska usta. Div-žena reče Kombeu: »Nisam li ti rekla da je kod nas opasno za ovakvog malog čovjeka? Dođi ovamo i legni na moj prostirač i ispavaj se. Tako ti se ne može ništa dogoditi, a sutra možeš putovati dalje«. Dobroćudna žena razastre prostirač i uzme Kombea k sebi. Ali, noću htio je Kombe ipak pobjeći. Lutao je u tami ovamo i onamo, dok nije došao do neke špilje u kojoj se sakrio.

Ali, ova špilja nije bila ništa drugo nego ogromno uho div-žene. Prema jutru čutila je div žena da je nešto škaklja u nosu i morala je tako glasno kihnuti da joj je poletila struja zraka iz usta, nosa i ušiju. Ova struja ponesla je i Kombea tako da je odletio kroz prozor daleko u šumu.

Mati je ujutro pitala sinove: »Gdje je naš čovječuljak?« Svi su ga tražili, ali ga nisu mogli naći. Žena reče žalosno: »Vjerojatno ga nisam zdrobila«. Kombe Alhasu, kome se nije ništa dogodilo, putovao je međutim junački dalje i došao do jednog ogromnog drveta. Ovo je drvo imalo iznad korijenja veliku rupu u koju se Kombe sakrio da se ispava. Na drvetu je sjedio jedan lešinar. Poslije nekog vremena dođe slon, koji reče lešinaru: »Dobar dan, prastari! Danas je Nova Godina i želim ti mnogo sreće. Ti si stariji od svih drugih i znaš najviše, pa te molim da mi danas nešto pripovijedaš«.

Prastari lešinar reče: »Da, danas je Nova Godina, pa i ja tebi želim mnogo sreće. Ima mnogo toga da se priča i pričat ću ti koješta što je vrijedno znati. Tako su na primjer listovi ovog drveta osušeni i drobljeni izvrstan lijek protiv mnogih bolesti. Kora onog drveta ondje sprječava druge boli. No danas je osobit dan, pa ću i ja nešto osobita da ti kažem. U Masini, odmah do Dije, ima jedno selo koje se zove Majtaka. U Majtaki se nalazi u zemlji jedna udubina; ako netko dugo

gleda u zemlju, opazit će velik lonac. Taj je do vrha napunjen suhim zlatom. Ali kad se taj lonac izvadi na onom će mjestu odmah poteći rijeka«.

Tako je pričao stari lešinar, a Kombe je prisluškivao. Poslije duga putovanja došao je jednog jutra u Majtaku, podigao lonac sa zlatom i rijeka je odmah potekla.

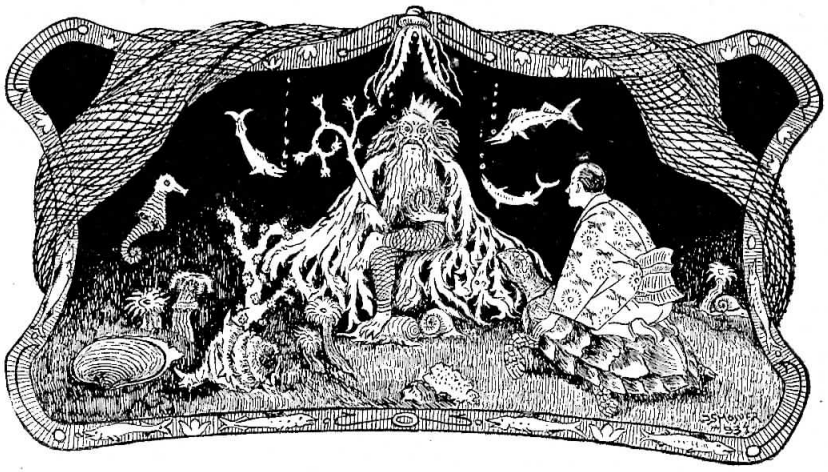

URAŠIMA I KORNJAČA

(Japanska priča)

Na obali morskoj koja oplakuje suncem obasjani Nipon*), živio je nekoć čestit i mlad ribar po imenu Urašima. Roditelji mu bijahu siromašni, pa je morao da zaslužuje svoj svagdanji hljebac. Svakog bi jutra odlazio u lov na ribe, pa bi se svakog dana živo mučio da uzmogne uveče kupiti svojim milima siromašnu večericu. More je volio nada sve. Modrikasti valovi, u kojima se odrazivalo modro nebo, tjerali su ga na to, da je sate i sate sjedio na obali, vozio se u čamcu i neprestano nastojao da zaroni oči u hladnu, divnu modrinu i da misli na lijepe stvari. No on je imao malo vremena da motri i da se bavi mislima, jer je morao da hvata ribe. Činio je to nerado, jer je to tištalo njegovu dušu da je morao ljubljenom moru otimati njegove sretne stvorove koji su se tako veselo dizali i spuštali s valovima, a bili su baš tako hladni i modri kao i more.

*) Nipon je velik otok u Japanu.

Kad se jednog dana upravo vratio s ribolova, žalostan i umoran, opazi na obali kako se raspuštena djeca s nečim sigraju, kako nešto amo i tamo nabacuju i gađaju kamenjem. Dođe bliže i opazi, da je to kornjača koju su ogavna, okrutna djeca tako mučila. Razgnjevljen prigovori zlostavljačima. No oni mu objasne da je kornjača njihova, pa smiju da rade s njom što ih je volja.

Urašima ih je nagovarao da puste životinju u miru, molio ih je, grozio im se, no sve je bilo uzalud. Kad su ta ružna djeca vidjela da ga njihovo postupanje boli, još su bila gora. Tada im ponudi Urašima sve ribe što ih je toga dana ulovio, ako mu prepuste kornjaču. Djeca su naravno na to pristala, pa uzmu njegovu muku i otrče slavodobitno.

A mladi ribar odnese kornjaču na obalu vode i reče: »Raduj se slobodi! Volim večeras da legnem gladan na počinak, nego da mi slika tvoga mučenja ne da usnuti«. I pođe kući.

Izgrdili su ga, što se vratio praznih ruku, no kad je svojim roditeljima sve ispripovijedao, ipak su se ponosili sa svojim čestitim sinom.

Nekoliko je dana iza toga Urašima opet išao praznih ruku kući s ribolova, jer nije čitavog dana ništa drugo ulovio, osim nekoliko klobučnica. Bio je vrlo potišten, pa je zurio u zemlju, a ne kao obično u nebo. Najednom opazi pred sobom kornjaču koju je spasio. Ona prva progovori pa ga pozove da se smjesti na njezina leđa, a ona će ga odvesti na neko mjesto gdje će nešto bolje uloviti nego li su ribe.

On se odazove njezinu pozivu pa sjedne na njezina leđa. A ona ga odnese daleko u more. Kad već nisu vidjeli kopna, otvori ona usred vode neki put, i oni se otkližu dolje. Bilo je već posve tamno, jer je sunce zašlo, no dolje je postajalo sve svjetlije, a na dnu mora zasja sjajno bijelo svjetlo koje je označivalo pravac njihova puta. I oni dođu do nekog bajoslovnog hrama.

Tada reče kornjača: »To je Ringo, stan moga oca. Dođi da ga pozdravimo, pa da ti zahvali što si me spasio«.

Cio hram bio je sazdan od mramora žuta kao mjesečevo svjetlo. Prozori su bili okićeni biserjem, sjajni su dragulji okrunjivali krov, a rubini su bili pismena što su resila zidove. U prostorijama Ringa bilo je nagomilano sve zemaljsko blago.

Otac prijazne voditeljice ležao je na počivaljci od morske trave, koju su podupirali koraljni stupovi. Pozdravi gosta pa mu predloži da si uzme od njihova bogatstva što mu srce zaželi.

»Meni ne treba nagrade za djelo koje mi čovječanska dužnost nalaže«, reče Urašima. »No ako mi hoćeš da daruješ nešto za moje roditelje da ih zaštitim od gladi, pa da ne budem trebao više vući iz mora ribe i ubijati ih — to ću rado primiti«.

Tada mu vladar Ringa dade školjku, pa mu reče: »Ta će ti školjka dati jedno zrno bisera kad god učiniš dobro djelo, a da pri tom ne misliš na nagradu. No uzmi i ovo zrcalo: to će ti svakiput, kad pogledaš u nj, pokazati slike iz mora i sliku iz Ringa i lijepih stvari koje će obradovati tvoje oko i tvoje srce. Čuvaj to dvoje dobro, pa ćeš biti sretan«.

Nato sjajno pogoste Urašima, a onda ga odnese zahvalna prijateljica opet na gornji svijet.

Dobri ribar postade naskoro bogatim čovjekom, jer ne prođe dan a da ne učini dobro djelo bez pomisli na bisernu školjku ili na što drugo, nego li na to da mu je to dužnost učiniti. A u čudnovato je zrcalo gledao kad god bi imao vremena. Bio veseo ili žalostan, uvijek ga je radovalo i usrećivalo kad bi u njem gledao prekrasne slike iz mora i sjećao se sjaja hrama u Ringu. Tako ga je ispunilo veselje nad tim slikama, te je odlučio da ih naslika kako bi se i drugi ljudi njima radovali. Tako postade velikim umjetnikom; postade ponos i veselje svoje zemlje i svoga vremena.

PAUK I PAMET

(Afrika)

Sjedili tako ljudi, a među njima nije bilo nijednog pametnog. Dođe k njima pauk i upita ih: »Koji je od Vas pametan?«. Ljudi odgovore: »Nijedan!« Pauk je pitao sve ljude: »Nema li nijednog pametnog među vama?«, a svi su odgovarali: »Nema nijednog pametnog na zemlji!«

Pođe pauk na put i uspne se do Boga. »Dragi Bože«, reče pauk, »nema nijenog pametnog na zemlji; učini mene pametnim, da bude barem jedan«. Bog pristan i dade pauku pamet. On je, naime, napunio jednu tikvu pameću i dao je pauku. Pauk se povrati svojim darom na zemlju.

Šetao se on poslije toga ponosno zemljom i pitao sve ljude: »Ko je pametan?« Ljudi su govorili: »Niko od nas nije pametan«. A pauk: »Ali, ja imam sada mnogo pameti«.

Pauk uzme tikvu s pameću, objesi je na uzici oko vrata i počne da se penje na drvo da tikvu sakrije u lišću. No put je bio težak, jer ga je tikva smetala pri penjanju. U blizini je letio jedan golub i zapitao: »Što to radiš?« Pauk odgovori: »Hoću da se uspnem na drvo s tikvom, no ona me smeta pri penjanju«. Tada reče golub: »Pa to je vrlo jednostavno. Objesi tikvu na leđa, a ne na prsa«.

Pauk je mislio: »Bio sam kod dragog Boga po pamet i sad eto moram da doživim da je golub pametniji od mene«. »Od kuda tebi toliko pameti?« upita ražalošćeni pauk. Golub odvrati: »Moja pamet? Pa tu imam od samog sebe«. Pauk se rasrdi, siđe s drveta i razbije tikvu. Pamet se raziđe po cijelom svijetu i razdijeli se među ljude. I od tada su svi ljudi pametni.

LAV I ČOVJEK

(Arapska priča)

Stara lavica othranila je nasred pustinje sina, mlada lava, a lila mu je u grudi mržnju na čovjeka koji mu je ubio oca i dva brata.

Kad je mladi lav dorasao i osjetio da mu je snaga golema, oprosti se s materom obećavši da do onda neće imati mira dok ne nađe i ne uništi svoga najvećeg neprijatelja, čovjeka.

Dugo je putovao neprestano tražeći ono za čim je pošao. Jednom na pučini pješčanog mora susretne veliku životinju duga savijena vrata, obrasla mrkom dlakom, a sa dvije grbe na leđima. Odmah je srdito zapita:

»Ti si čovjek, je li?«

Deva uzdahne i mirno mu odgovori:

»Ne ja, čovjek je drukčiji. Ti nalaziš da sam ja snažan stvor. I jesam. Nitko ne može tako dugo izdržati glad i žeđu kao ja. Nitko me ne može stići kad se požurim po ovoj pješčanoj pustinji. Pa ja sam ipak čovječji rob, ja pred njih kleknem kad hoće da me uzjaše; on upravlja svom svojom snagom na svoju korist, a zato mi dopušta da se mogu hraniti bodljikavim čkaljem. A poslije moje smrti, čovjek mi odere kožu da od nje napravi sebi šator da se zakloni od vrućeg sunca i od zla vremena«.

Lavić se zamisli pa ode dalje. Sad naiđe na neku čudnovatu životinju. Na čelu je imala dva roga. Vrat joj je bio debeo i jak. Kad joj se lav približi, ona snažno lupi nogom o zemlju.

»To će biti čovjek« — pomisli lav. Pa odmah zapita:

»Jesi li ti čovjek?«

»Ja čovjek? Ljuto se varaš, dragi moj. Ja sam sluga izmećar njegov; a on gospodari nad svima nama.

Natakne mi jaram na vrat, pa moram da mu orem i najveće terete da vučem. Meso mi pojede, a od kože pravi sebi opanke«.

Lav se namršti, pa ode dalje.

Idući tako začuje neki topot, zemlja kao da se potresla, i evo, dotrča stasita, ponosita, plemenita životinja. Sve joj otskakuje duga griva na vratu, a ostrag joj se previja dugi rep.

»Ha, ti si čovjek!« — reče lav.

Konj hržući zastade pa tužno odgovori:

»Nijesam, ja sam sluga čovjekov«.

»Zar ti njegov sluga?! — a gle, kako si gord i ponosit!«

»Takav sam kad sam sâm. Al' kad sam u blizini čovjeka onda mi se ponos pokunji. On mi turi žvale u usta, zauzda me pak me uzjaše, a ja moram da ga nosim kad god je njemu drago. U čovjeka je moć, a mi smo svi ništavi prema njemu«.

Sad se lav otšulja u neku šumu. Čuo je neke udarce kao da netko drva cijepa. Približi se tamo da vidi šta je. Tu vidi neki omanji, prema sebi neznatan stvor. Sad je baš oborio gorostasnu jelu, samo je još ostao donji dio stabla, panj, dva pedlja visok nad zemljom. Lav zapita toga neznanca da li je gdje vidio čovjeka.

»Ti čovjeka tražiš?« — odgovori čovjek — »šta bi s njim?«

»Ubio mi je oca i dva brata — pa hoću da mu se osvetim«.

»Pa to je lijepo od tebe, — zaista lijepo. Alah neka ti pomogne!«

Ta je pohvala lavu godila. I on ispriča sve što je čuo o svome ocu i o svojoj braći. Još zamoli čovjeka neka samo produži svoj rad.

Čovjek je baš zasjekao u panj pa zamoli lava da mu pomogne. A lav upita kako će mu pomoći.

»Nemam klina da ga metnem u ovaj rascjep, nego budi dobar pa turi svoju nogu unutra«.

»Hoću, drage volje«.

Čim lav turi nogu u procjep, čovjek izvuče sjekiru, a lavova noga se ukliještila u pukotini. Lav je bio uhvaćen.

Tad mu tek čovjek reče da je on čovjek.

»Vidim ja već šta je« — uzdahne lav. »Da je to po snazi, ti ne bi bio tako strašan, al' to čini tvoja vještina. — A sad ćeš me ubiti, je li?«

»Ne ću, — pustiću te da odeš pa da pričaš da je čovjekova vještina jača od najjačih sila; al' da katkada ima i milostivo srce. Jer inače ne bi bio čovjek«.

KAKO SE ŽIVOTINJE OTUĐIŠE OD ČOVJEKA

(Kitajska priča)

Prije mnogo, mnogo više od stotinu godina živio je na rijeci Nju-Nju u Žutoj zemlji mudri mandarin Kao-Saba. Imao je kratak perčin koji mu je već posijedio od mnogih godina što ih je proživio, no starac još nije mislio na smrt. Živio je u kolibi sagrađenoj od drveta veoma čudnog imena, i oko te kolibe rasla je svakojaka trava i šuma u kojoj su se skrivale mnoge čudnovate životinje... One su bile jedini prijatelji samotnog čovjeka. Bilo ih je svakojakih, malih i velikih. Nekoje su bile upravo goleme, veće od grmova i veće od same kolibe mandarinove, ali kako su ove živjele duboko u šumi, među drvećem sa širokim lišćem koje ih je ugodno štitilo od sunca. Kao-Saba ih je često čuo kako zadovoljno trube kroz svoje surle i polaze na kupanje u rijeku... Nekad su dolazile i do njegove kolibe, njušile njen krov sa surlama i zadovoljno šmrkale uzduh...

Svaka životinja u onom kraju poznavala je mudrog starca. Još prije mnogo godina došao je Kao-Saba odnekale s Istoka. Bio je tada bosonog, u trošnim haljinama i svu svoju imovinu nosio je u malom zavežljaju na štapu bambusovine... Životinje u tim pustim krajevima nisu nikad vidjele čovjeka, pa se nisu ni bojale njega.

On sagradi kolibu na rijeci i stade živjeti u njoj. Hranio se ribama i plodovima divljeg voća... S vremenom se još više sprijateljio sa životinjama, vadio im trnje iz nogu, liječio ih kad su bile bolesne i milovao ih. Prolazio je šumama, osluškivao njihove govore i kitio ih cvijećem, a one su ga sve vjerno slušale. Pratile su ga kao što ovdje — u našoj zemlji — prati pas

dobroga gospodara i bile su svagdje pri ruci. Tako je sretno živio mudri mandarin na rijeci Nju-Nju u Žutoj zemlji...

No onda jednoga dana dođoše neki zlobni ljudi s puškama. Nalikovali su na Kao-Sabu, no nisu dolazili njegovoj kolibi. Otišli su u šume među drveće, iskopali tamo duboke rupe u zemlji, postavili nekakove zamke i mreže i lovili životinje... Kad su ih žive ulovili, zatvarali su ih bez milosrđa u sanduke s rešetkama i odvažali nekamo u tuđe zemlje... Nekoje od njih su i ubijali iz svojih pušaka, a od nekih su uzimali kost i pravili ukrase za sebe...

Tada se počeše životinje plašiti čovjeka. Sve rjeđe su dolazile do kolibe mandarinove i sve rjeđe ih je čuo on kako zadovoljno trube u šumama. Ražalosti se Kao-Saba, pođe do ljudi s puškama, no kad im htjede reći što je htio, opazi da je zaboravio ljudski govor, a kako je zarastao bradom i bio ogrnut samo pojasom od rogožine, mišljahu lovci da je to majmun i potjeraše ga batinama...

Onda Kao-Saba neizmjerno tužan ode u šume, pozove životinje i poče im propovijedati strah prema čovjeku... A kad su lovci i dalje haračili po onome kraju, jednoga dana uze on svoj štap od bambusovine i krene na jug, a životinje za njim... No bio je mandarin već vrlo star čovjek i ne dospije doći ni do izvora rijeke. Umrije na putu pod stablom koje i danas u Žutoj zemlji nosi ime mudroga starca. Životinje se pak razidoše po cijelome svijetu ispunjene strahom prema čovjeku. I tako to ostade i danas.

TIN-ČINOVO OGLEDALO

(Kitaj)

U dalekoj Kini, tamo gdje su svi ljudi žuti, sa očima kosim i perčinima dugim, živio je bogati gospodin Čang-Vung. Bio je liječnik, ali se nije bavio liječenjem, već je živio u svom velikom dvoru, opkoljenim mirisnim vrtom, čitajući knjige i pušeći na dugu tanku lulu. Bio bi bogati Čang Vung potpuno zadovoljan, ali nije imao djece. A želio je, više svega želio da dobije sina kako bi imao kome da ostavi sve svoje imanje, sve zlato i drago kamenje i sav novac u velikim škrinjama u podzemnim odajama.

Sve dvorkinje i svi šutljivi sluge znali su dobro želju gospodara Čang-Vunga, pa su molili po hramovima da mu se ispuni. A Čang-Vung je išao po svetištima i zavjetovao hramovima zlatna kubeta samo da izmoli od žutog boga malog sinčića.

I nije sve to činio uzalud; jednoga dana kad je sjedio na debelom sagu, na podu svoje odaje pušeći lulu i slušao kako mu jedan od dvorana čita neku starinsku knjigu, dođe naglo radosna dvorkinja njegove žene i sva uplakana od prekomjerne sreće javi mu da je najzad dobio sina.

Mnogo se obradovao bogati gospodin Čang-Vung. Priredio je narodno veselje u svom vrtu i toga je dana nahranio sve siromahe punim zdjelama kuhanoga pirinča. Osim toga platio je devet svetištima da za deset godina iz dana u dan čitaju molitve za zdravlje i sreću njegovog sina.

A mali Tin-Čin bio je okrugla vesela beba i valjuškao se nasmijan u svilenim jastucima svoje kolijevke.

Prošlo je devet godina. Svećenici su očitali devet hiljada molitava po devet puta za to vrijeme, pa su i prestali sa njima, a mali Tin-Čin je porastao, postao

velik i pametan dječak, sa bistrim očima i razboritim čelom.

Dobri gospodin Čang-Vung već nije znao kako da ga sačuva od svakoga zla i od svake bolesti. Nije mu stoga dopustio da se igra sa drugom djecom, pa tako Tin-Čin nije djece ni vidio. Imao je za čuvara nekog mudraca i provodio je vrijeme u velikim dvoranama ili na ograđenoj verandi. Čuvar Tin-Činov bio je šutljiv i jedva je odgovarao na pitanja dječakova. Šetao je stalno po verandi sa rukama uvučenim u široke rukave svoga kimona i vječito nešto mislio. Tako mali Tin-Čin nije znao za društvo i bilo mu je dosadno i pored mnogobrojnih raznovrsnih igračaka.

Počeo je mali Tin-Čin da tuguje. Nedostojalo mu je nešto, a ni sam nije znao što je to. Prestao je dobro da jede, satima je sjedio na podu terase i gledao oblake i let ptica.

Zabrinuo se dobri gospodin Čang-Vung, ali iako je bio liječnik, nije mogao da nađe uzrok Tin-Činove tuge. Nabavio mu čitav bazen zlatnih ribica, bezbrojne kaveze najšarenijih ptica, sa najumilnijim glasovima što ih je ikad čula šuma. Dobivao je knjige sa raznobojnim slikama i igračke čak iz Evrope. Ali to ništa nije pomoglo. Tin-Čin je bivao sve slabiji i bljeđi i jedva se vukao kroz prostrane odaje ukrašene zlatom i svilenim zastorima.

Čang-Vung se mnogo uplašio. Preturajući tako po pameti što bi mogao da bude uzrok neraspoloženju njegova sina, pomisli da je možda krivo žutome bogu što su svećenici prestali da čitaju molitve. Zato on ovog puta uzme devedeset devet svećenika i razašilje ih u devedeset i devet hramova da izmole od boga milost za njegovog sina.

Čitali su dugobradi svećenici po devet molitava dnevno, ali ništa nije pomoglo. Tin-Čin je bio bez volje i čudio se ocu što se toliko brine za njega.

— Kako da se ne brinem, sine moj, — rekao je otac. — Ti si oslabio kao trska kraj jezera u vrtu, a lice ti je bijelo kao kraljevski pergamenat.

— Baš bih volio da vidim kakvo mi je lice, — rekao je Tin-Čin.

— Pa pokazaću ti, — odgovorio je Čang-Vung, — zar ti još nisi vidio ogledalo?

Zatim je naredio da donesu malome Tin-Činu najljepše malo ručno ogledalo što ga budu našli u ženskim odajama velikoga dvora. Nabrzo je ušao čuvar Tin-Činov i pružio dječaku ogledalo.

— Gle! — uzviknuo je Tin-Čin, — ta to je dječak kao ja! Kako je to lijepo! Je l' oče, ti ćeš mi ostaviti ovo ogledalo da više ne budem sam?

Otac je naravno pristao, ali nije razumio radost svoga sina i još više se zabrinuo.

Međutim Tin-Čin se od toga dana nije odvajao od ogledala. Smijao se ogledalu, pričao mu i bio je zadovoljan. Njegovo se zdravlje dosta popravilo.

Ali Čang-Vung nije bio srećan. On se uplašio da njegov sin nije pomjerio pameću. Pročitao je stoga sve stare medicinske i vračarske knjige i savjetovao se sa

mnogim čuvenim mudracima. Ali nitko nije našao lijeka Tin-Činu. Pokušavali su i da mu oduzmu ogledalo, ali bi on, tada, tako plakao, da otac nije mogao da odoli srcu, i morao je uvijek da naredi da mu se vrati.

Čitav dvor Čang-Vungov obuzela je tuga. Već su se gotovo svi pomirili sa zlom sudbinom kad Čang-Vung dočuje da daleko u Indiji živi veliki mudrac koji svakoj boljci nađe uzrok i lijek.

Pošalje odmah Čang-Vung po njega veliku zapregu od dvanaest vatrenih bijelaca, postavljenu najmekšom kadifom i veliko pismo sa molbom da odmah dođe.

Veliki indijski mudrac nije odugovlačio, došao je odmah čim je saznao za nevolju dobrog Čang-Vunga i naredio da ga ostave samog sa Tin-Činom.

Proveo je tako u dječakoj odaji sedam dana. To su bili sedam dana čekanja za Tin-Činove roditelje. Ali poslije sedam dana izašao je raspoložen sijedi mudrac i rekao zabrinutom Čang-Vungu:

— Budi srećan, dobri prijatelju, tvoj sin ne boluje ni od kakove boljke. Tin-Čin je željan djece, željan društva. On je, nemajući drugoga živoga dječaka, našao svoj lik u ogledalu i sa njime drugovao. Čim mu budeš nabavio drugove, djecu, on će ostaviti ogledalo.

Čang-Vung je bio preko mjere radostan. Počastio je indijskog mudraca, a svome sinu doveo mnogu djecu da sa njima druguje.

Danas Tin-Čin ide u školu kao i sva druga djeca, veseo je, pametan i voli svoje drugove, a Čang-Vung kaže za sebe da je najsretniji otac, ne u žutome carstvu, već na cijeloj zemaljskoj kugli.

MEDVJED, MAJMUN I ZMIJA

(Rusija)

Jednom šetao neki aga po šumi i slučajno padne u vučju jamu. Obazre se, a tamo osim njega još medvjed, majmun i zmija. Jama je bila velika tako da je svaka zvijer sjedjela u svome budžaku. Kad aga ugleda svoje drugove u nesreći, obuzme ga smrtni strah i stade zvati u pomoć. Baš u to vrijeme mimo jamu prolazio jedan od njegovih kmetova: »Tko je tamo?« »Ja sam, tvoj aga, pomozi mi, a ja ću te zato nagraditi«. Ovaj čovjek imao je kod sebe konopac, pa ga zabaci na drvo, povije ga, otsiječe grane, a deblo spusti iz jame, gle, za njega se medvjed uhvatio. Siromah se hvatio za deblo pa povuče k sebi. A kad deblo izvadi iz jame, gle za njega se medvjed uhvatio. Siromah se uplaši. Došlo mu na pamet da ga to đavo iskušava govoreći mu aginim glasom: mislio, mislio, pa odluči da otide iz šume. Kad opet začu agin glas: »Nemoj me ovdje ostaviti. Ti hoćeš da se ženiš, a ja ću ti na moj račun svadbu spremiti«. Kmet je bio siromah čovjek, pa za svadbu nije imao para i odluči: »Deder da još jedamput pokušam; možda ću izvući agu iz jame«. On spusti deblo u jamu, a hitri majmun skoči i čvrsto se za njega uhvati. Čovjek osjeti da netko sjedi na deblu i, ma da mu se učinio teret lak, ipak se riješi da deblo izvuče iz jame. Zaviriti u nju nije mogao. On izvuče deblo na svjetlost božju, kad s njega skoči majmun i pobježe u šumu. »E«, pomisli kmet, »pa ja ću tako sve šumske zvijeri povaditi« i odluči da ide kući. Aga opet stade moliti: »Nemoj me ovdje ostaviti. Ako me izvučeš, ja ću ti pokloniti kuću u kojoj živiš, a osim toga daću ti još mnogo novaca«. Onda kmet odluči da još jedamput pokuša sreću. »Samo se ja bojim da to nije bio đavo koji aginim glasom govori«. Opet spusti deblo u jamu, izvuče ga, a sa debla sklizne zmija i sikčući

brzo otpuzi u šumu. »Eto, vidim, ovo nije nitko drugi nego nečastivi. Ništa drugo, nego on pravi od mene budalu«, pomisli kmet i pođe kući. Kad ponovo začu agin glas: »Još jedamput spusti deblo, pa ako me spaseš, daću ti sve svoje imanje i sve svoje pare«. Žao mu bilo čovjeka koji je tako tužno molio pa pomisli: »No, zbog moje zaručnice: pokušaću još jedamput. Pa ako se i sada prevarim, onda ću da otidem i neću se više vratiti, pa makar me ne znam kako molio«. Spusti deblo u jamu i izvuče agu.

Aga je tri dana bio u jami, pa je tako iznemogao od gladi da ga je kmet morao voditi. Kmet je u svom džepu imao komad hljeba pa ga dade agi. On ga pojede, okrijepi se pa onda reče kmetu: »Sad mi više ne trebaš«. A o nagradi ni pomena.

Sutradan otide kmet u agin dvor, ne bi li dobio bar nešto od onih para što mu aga obećao. Stigne u dvor pa potraži agu. A sluge ga počeše ispitivati što će mu aga. On im ispriča sve kako je bilo i kako je agu izvukao iz jame. Kad je aga saznao da je kmet ispričao slugama o svemu što se dogodilo, silno se naljuti, jer nije htio da saznaju ljudi da je tako silan aga sjedio u jami. Zato on poviče da kmet laže i zapovjedi da ga kao lažljivca kandžijama išibaju.

Vrlo ožalošćen siromah otiđe kući. Uđe u kuću, a kad tamo, na podu sjedi medvjed, a na peći zmija. Čovjek se uplaši, a medvjed mu se približi i prijatno reče: »Eno, u hambaru leži za tebe zaklani bik, veliki — preveliki; ja sam ti gao donio za svadbu«. A majmun mu donio toliko veliki naramak ogranaka, koliko je samo mogla da ponese tako mala zvijerka. On dotrči k njemu skakućući i reče: »Ja sam u dvorištu za tebe pripremio toliko drva da imaš čim da ugriješ kuću na dan svadbe«. I čim je to rekao, otrči opet po drva. A zmija mu u ustima donijela dragi kamen. Siromah mu nije znao cijene, ali budući da je bio svijetao i sjajan, on pomisli da onda mora nešto vrijediti. Naumi da ga proda i otiđe u agin dvor. Tamo ga upitaše: »Koliko tražiš za nj?« »Sto dinara«, odgovori on. Bio je siromah čovjek, i zato svi držali da je on taj kamen ukrao, i počeše ga raspitkivati otkud mu on. Iako je kmet bio

siromah, ne htjede da laže, pa ispriča sve istinito. Naravno, nitko mu nije povjerovao. Siromaha strpali u zatvor, a zatim odveli u sud. Na sudu je izjavio istinu: kako je agi pomogao da se izvuče iz jame; koliko mu je aga za to obećao, i kako su ga mjesto nagrade istukli. Zatim ispriča kakve su mu poklone donijeli medvjed, majmun i zmija. »Ja tebi vjerujem, brate«, kaže sudija, »ali sudu treba svjedoka«. »Da«, odgovori kmet, »medvjeda, majmuna i zmiju, ali oni su svi u šumi«. Sudija htjede već da ga osudi, kad se odjednom otvoriše vrata i mumljajući upade medvjed: na leđima mu sjedi majmun, a za njima puzi zmija. Oni potvrdiše da kmet govori istinu i rekoše: ako samo netko uvrijedi kmeta, da će ga medvjed rastrgati na komade. Protiv toga se nije moglo ići, i sud kmeta oslobodi optužbe, a agu prisili da mu da što je obećao. I tako je siromah postao aga, a aga siromašan kmet. Bivši siromah dovede sebi u kuću svoju zaručnicu i proslavi bogatu svadbu, zatim mladenci počeše živjeti u miru i sreći.

ZAČARANI VODOPAD

(Japanska priča)

U staro vrijeme živio mladi drvosječa s ocem i majkom u nekom osamljenom kraju. Čitav dan je marljivo radio na obronku nekog brežuljka ili u sjenovitoj šumi. Unatoč silne marljivosti ostao je siromašan i zasluživao je malo novaca. To ga je veoma žalostilo, jer je bio dobar i poslušan sin.

Mladi drvosječa bio je s malim zadovoljan, a i majka mu bijaše uvijek vesela i dobre volje. — No otac mu bijaše čudan čovjek, često se tužio, osobito kad mu je večera bila od malo riže i čaja, — a bilo je i takovih vremena kad bi bila dobra i sama vruća — voda.

»Kad bi imao bar malo sake*« — običavao je govoriti stari otac, »rakija bi me ogrijala, a srce mi bilo veselije.« I predbacivao sinu nemarnost i govorio, da je on u svojim mladim danima uvijek mogao kupiti čašicu sake i počastiti njome svoje prijatelje.

Mladić bijaše zbog očevih riječi tužan i radio je još marljivije, misleći vazda o tom- kako bi mogao zaslužiti više novaca, da oca počasti sakom.

Radio on tako jednom na šumovitom brežuljku, kad začuje žubor potočića.

Često je prije toga radio u ovom kraju, ali se nije sjećao, da je ikada u blizini vidio kakav potok ili vodopad. — Veoma iznenađen pođe u pravcu, odakle je dolazio žubor i što se više približavao, žubor je bio sve jači, dok se najednom našao pred vodopadom. — Voda je bila bistra i hladna i on se prigne pruži ruku i napije se vode kao iz vrča.

No kako je bio iznenađen, kad je opazio, da to nije voda, nego sake najbolje vrsti.

---

* Saké, je žestoko japansko piće pečeno od riže, slično našoj rakiji.

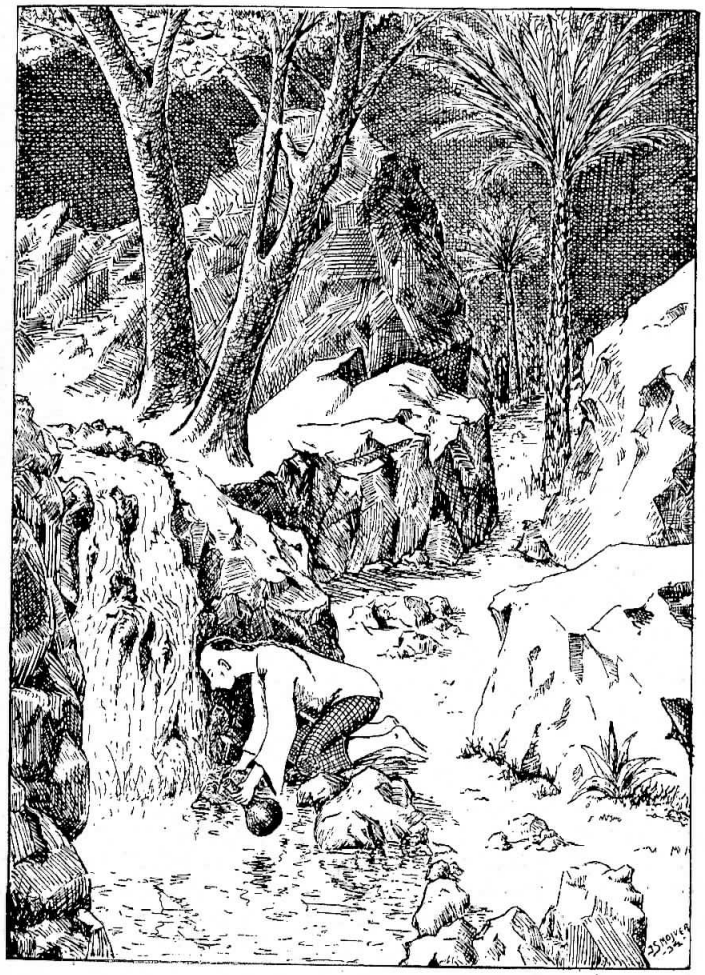

Lud od sreće, napuni svoju tikvicu, koju je imao po običaju za pojasom i požuri se kući, da ponudi oca ovim vanrednim pićem. Staroga oca je to toliko razveselilo, da je iskapio nekoliko vrčeva jedan za drugim.

Slučajno ih pohodi jedan susjed. Ispripovijede mu, što se je dogodilo i ponude i njega čašicom saké.

Ubrzo se novost proširila po selu, i prije nego što se spustila noć, u okolici nije bilo čovjeka, komu nisu pričali o čudesnom vodopadu. Svaki je pomirisao tikvicu, koja je ali nažalost bila prazna.

Sjutradan je mladi drvosječa pošao ranije i ponio sobom veliku tikvicu i naravno mislio poći na čarobni vodopad.

Međutim se veoma iznenadio, kad je došavši onamo, našao nekoliko susjeda s vedrima, kablovima i svakakovim posudama, kojima bi se moglo zahvatiti čim više žuđene saké.

Svaki je od njih došao tajno, misleći, da samo on zna put do začaranog vodopada.

Mladi je drvosječa s velikim veseljem promatrao razočaranost, koja se je jasno održavala na licima svih onih ljudi, jer nisu ništa našli osim čiste vode. Svi su bili posramljeni jedni pred drugima. Najzad jedan od smjelijih prekine šutnju nasmijaviš se glasno: »Pošto smo svi amo došli s jednim i istim ciljem, napunimo posude i boce i vratimo se kući. — Ali prije okusimo ovu čudesnu vodu, možda će nam se u bocama pretoriti u saké.«

Sagnuo se, napunio bocu i malo otpio. Tek što je okusio opazio je da je voda i onda ostavio.

»Nije to ništa drugo nego čista voda«, viknuo je ljutito, »prevarili su nas. Gdje je onaj klipan? Utopit ćemo ga u njegovom lijepom vodopadu!«

Ali mladić koji je sve to vidio, sakrio se za jednu pećinu i izgubio se netragom. Svi odreda kušali su jednom vodu iz vodopada. — Bila je istina: nije to bila saké, nego obična hladna voda. — Zlovoljni vratiše se svojim kućama. Kad su bili već podaleko, izađe mladi drvosječa iz svoga zaklona.

»Je li to istina?« mislio je on, «ili je to samo san? U svakom slučaju okusit ću sam.«

Napuni svoju tikvicu primakne ju k ustima. — Tekućina je bila prava pravcata saké kao i sinoć.

I tako je bilo i nadalje. — Vodopad je dobrom i pobožnom sinu davao saké, dok je drugima davao samo vodu.

Kad je car čuo za ovaj čudan događaj, poslao je po mladog drvosječu, nagradio ga za njegovu veliku sinovsku ljubav i nazvao jednu godinu njegovim imenom, želeći tako potaknuti sadašnju i buduću djecu na poštovanje prema roditeljima.

ZAČARANO VRELO

(Japan)

U davno, davno vrijeme živio je u planini siromašan drvosječa sa svojom ženom. Bili su već stari, a bez djece. Po danu bi muž išao sam u šumu po drva. Njegova bi žena međutim sjedjela kod kuće za tkalačkim stanom i radila za sebe i za njega.

Jedamput je taj čovjek tražeći neku osobitu vrst drva zašao dublje u šumu, nego li je to bio njegov običaj, pa se nađe najedamput na rubu malenog izvora što ga nije nikad prije vidio. Voda je bila vanredno bistra i hladna, a on je bio vrlo žedan; sagne se i dobrano gutne vode. Bila je to rijetkost da nekoga voda tako okrijepi. A tada — on se zaprepasti kad opazi svoju sliku u izvor-vodi. To je bio njegov lik, ali ne onakav kakav je kod kuće gledao u starom zrcalu od kovine — bio je to lik posve mlada čovjeka. Povuče obje ruke preko glave koja je već bila posve ćelava, pa osjeti tamo gustu, rudastu kosu. Lice mu je bilo glatko kao u dječaka, svaki nabor je iščeznuo, a u udovima, koji su također bili omlitavjeli od starosti, osjeti čvrste mišice i mladenačku snagu.

U mladenačkom zanosu skoči uvis i otrči kući kako nije nikad u životu trčao. Kad je unišao, prestraši se njegova žena, jer ga je držala strancem, pa kad je ispripovijedao to čudo, jedva mu je vjerovala. Teškom ju je mukom uvjerio da je taj mladi, svježi čovjek doista njezin muž. Nato će ona:

»Ti si postao tako lijep i mlad, da ne možeš više voljeti staru ženu kao što sam ja. Moram odmah da i ja pijem te vode« — i odmah otrči u šumu, nađe izvor, sagne se i počne da pije — o! kako je divno bila voda hladna i slatka. Pila je i pila i samo odahnula pa opet stala da pije iznova.

Muž ju je nestrpljivo očekivao kod kuće. Već kao da je gleda kako dolazi kao vitka, lijepa djevojka. — No ona se ne vrati. — Bude mu teško, pa ode da je traži, ali je kod izvora ne nađe. Već je htio da se žalostan vrati, kad začuje iz visoke trave kraj izvora tiho jecanje, a gle, tamo leže haljine njegove žene i uz njih posve maleno djetešce.

Stara je bakica u želji da bude svome mladom mužu što ljepša i mlađa, malo previše gucnula iz čarobnog izvora, pa je zapila vrijeme mladosti i napila se do ranog djetinjstva.

Muž uze djetešce u ruke. Gledalo ga je turobno začuđenih očiju. Tako ga je nosio kući, tepao mu slatke riječi, a glavom mu se vrzle turobne misli.

ŠKRTAC I GOSTIONIČAR

(Japan)

Bio jednom bogataš koji je bio tako škrt da nije ni svome bližnjemu ni samome sebi dobra priuštio. Vrlo je rado jeo pečene ribe, ali nije nikada kupio takovih poslastica. Dan na dan jeo bi za ručak svoj lončić riže. A da mu riža bolje prija, običavao bi sa svojim lončićem posjetiti svoga susjeda koji je bio gostioničar. Tamo bi pojeo suhu rižu pak bi uza to srkao miris pečenih riba koji je dolazio iz kuhinje.

Gostioničar se naravno ljutio zbog tvrdice koji je uvijek k njemu dolazio, a nikad mu nije dao da što zaradi, pa mu jednog dana napiše pošten račun i sam mu ga donese.

»Dobar dan, gospodine. Vaš je nos kroz više mjeseci kod mene na hrani. Platite mi što ste mi za to dužni«.

»Dobro«, nasmiješi se škrtac, »dobit će te odmah plaću. Hej, ženo, donesi moju kesu s novcem!«

Gostioničar se obraduje, što je taj toliko uviđavan. Nije se ni nadao da će proći tako bez opiranja, pa se već počeo prekoravati što mu je toliko računao.

Žena donese kesu, škrtac je uze u ruke pa ju je neko vrijeme žestoko tresao, a onda reče:

»Čuješ li, kako novac zveči?«

»Čujem«, odgovori gostioničar smiješeći se prijazno.

»No dakle, onda smo namireni! Miris tvojih pečenih riba obilno je naplaćen zveketom moga novca«.

KAKO SU POSTALE RIBE

(Indijanska legenda)

Jednog dana stajao je jedan ždral na jednoj stijeni, koja je virila iz jezera, kad začuje gdje ga neko zove:

»Ždrale, dobri ždrale, molim te dođi i prenesi nas preko jezera.« —

To je bio dječji glas; i kad ždral priđe obali, opazi dva mala djeteta kako se drže za ruke i gorko plaču.

»Zašto plačete?« upita ih ždral. »Zašto hoćete da vas prenesem preko jezera, daleko od vaše kuće i prijatelja?«

»Mi nemamo prijatelja«, rekoše mališani, plačući gorko. Mi smo sirote, i neka zla vještica nas jednako goni. Gleda uvijek da nam učini kakovo zlo i zato hoćemo da pobjegnemo daleko, gdje nas nikada ne može naći.« —

»Prenijeti ću vas preko jezera«, reče ždral. »Držite se samo dobro i pazite da mi ne dotaknete glavu, jer ćete pasti u vodu i potonut ćete na dno jezera, ako to učinite. Hoćete li me poslušati?«

»Hoćemo, hoćemo, poslušaćemo te!« rekoše djeca. — »Nećemo ti dotaći glavu. Molimo te samo hodi brzo i prenesi nas što možeš prije. Evo već čujemo glas vještice iz šume.«

Dobri ždral prenese djecu lijepo na drugu obalu, a kad se vrati natrag, na obali je već stajala vještica.

»Plemeniti, ljubazni ždrale«, reče ona, »ti si tako dobar prema svakome! Moje dvoje djece se izgubilo u šumi i cijelog sam dana lila gorke suze za njima.«

Ždral je morao prenijeti preko jezera svakoga tko je to tražio stoga reče:

»Prenijet ću te. Drži se samo dobro i nemoj mi dotaći glavu, jer ćeš pasti u vodu i potonut ćeš na dno jezera, ako to učiniš. Hoćeš li me poslušati?«

»Hoću, hoću«, reče vještica, ali u sebi pomisli: »Ni brige te za to što ću ti ja dodirnuti glavu, ako se ti ne bojiš mojih čarolija. Ja ću mu staviti ruku na glavu i on će biti uvijek u mojoj vlasti.«

Kad su bili na sred jezera, ona metne ruku ždralu na glavu, ali prije nego što je mogla izustiti: »Jao!«, nađe se na dnu jezera.

»Nikada više nećeš živjeti na svjetlosti,« reče ždral, »jer nisi nikakvo dobro činila na zemlji. Pretvorit ćeš se u ribu i bit ćeš hrana ljudima, dokle god budu jeli ribu.« —

DOBRI I ZLOČESTI PAŠA

(Istočnjačka priča)

Jedan paša, čuven i bogat, imao je divnog arapskog konja, kakvog više nije bilo na svijetu. Po izgledu, po brzini, po izdržljivosti, taj konj nije imao premca. Mnogi i mnogi, pa i sam sultan, pokušavali su da dođu do tog konja. Njegovom vlasniku nudili su basnoslovne sume, čitava blaga, tražeći da im ga proda, ali on nije htio ni po koju cijenu da se odijeli od svoga konja.

Naročito je jedan drugi paša, isto tako bogat kao i on, sve moguće pokušavao da dođe do toga konja; davao mu sve svoje blago, sve konje i još svoju divnu kćerku za ženu, ali uzalud, jer sve to i još tolike druge molbe nisu ga mogle privoljeti da mu učini po želji.

Jednog dana kad je gospodar tog rijetkog konja pojahao u jedan dalek grad, putem naiđe na jednog prosjaka, koji je, zamotane glave, sav u krpama, sjedio u prašini i prosio. Paša se sažali na njega, zaustavi konja, izvuče kesu s novcima, izvadi dukat i baci ga prosjaku.

»O, milostivi gospodaru, neka ti Alah plati za tvoje dobročinstvo«, reče prosjak plačući. — Kad si tako milostiva srca, učini mi još jednu dobrotu. Nemoćan sam i slab, ne mogu da se pomaknem s mjesta, pomozi mi da se dignem, da put do prvog sela produžim. Bog će te nagraditi. —

Paša se sažali na tog nesrećnog čovjeka koji nije imao snage ni da se sa zemlje digne, pa siđe s konja kako bi mu pomogao da se uspravi i da produži put. Ali tada se desi nešto neočekivano. Kako je on prišao prosjaku, obuhvatajući ga oko pasa da mu pomogne, u isti mah prosjak se snažno izmakne iz njegovih ruku i udari ga pesnicom po licu, da je paša od toga udarca

pao na zemlju. Prosjak se onda u dva skoka stvori na konju i okrenu se prema paši koji u njemu prepoznade onog drugog pašu koji mu je nudio sve svoje blago za konja. —

»Kad nisi htio da mi ga za blago prodaš,« reče otmičar«, onda sam se morao poslužiti ovim sredstvom da do konja dođem.« —

I on obode konja. —

»Stani!« viknu opljačkani paša. »Stani samo da ti nešto kažem.«

Otmičar zaustavi konja na priličnoj udaljenosti i okrenu se da sasluša šta će mu ovaj reći. —

»Oteo si mi konja na prevaru«, govorio mu je on, »i neka ti je Bogom prosto. Ali te kunem i preklinjem da ne govoriš ljudima na koji si način došao do moga konja. Jer ako ljudi čuju da si se prerušio u prosjaka da bi prevario, niko više prosiacima neće vjerovati i niko im više milostinje neće udijeliti. A šteta je da toliki nevini ljudi stradaju zbog tebe.«

Posramljen tim riječima, velikodušnošću i plemenitošću, otmičar vrati konja i kajući se zamoli prevarenoga pašu za oprošćenje.

INABSKI ZEC

(Starojapanska priča)

U nekoj dalekoj zemlji živio osamdeset i jedan brat, a svi su bili prinčevi. — Svaki pojedini bio je drugome nenavidan, jer je svaki od njih htio biti kralj, i htio vladati s kraljevinom i sa svim ostalim prinčevima. — Osim toga — a to je bilo najzgodnije — svi su htjeli oženiti jednu te istu djevojku: Princezu Yakami iz Inabe.

Konačno se složiše, da će svi otputovati k princezi u Inabu i da će svaki na svoj način pokušati da ju osvoji.

Bezdvojbeno je bilo, da je najmlađi princ bio najbolji i prema svakome prijazan i uslužan, a nije poput druge svoje braće ulazio u kavge i tučnjave. — Zbog toga nije bio voljen od svoje braće, što više čini se, da su ga upravo mrzili i sad kad je trebalo na put pustiše ga jadnog, da ide iza njih, a osim toga naprtiše mu da vuče i sav njihov teret, što su ga sobom imali. — Izgledalo je kao da ga smatraju za svog slugu, a ne princa kao što su i oni bili.

Putovali prinčevi, putovali i konačno stigoše njih osamdeset do rta Keta. — Tamo nađoše nekog jadnog zeca, koji je ležao teško bolestan i nije se prosto mogao smjesta maknuti jer mu sve krzno s njega bilo oderano, a boli su bile upravo strašne. — Tada reče osamdeset prinčeva zecu: »Mi ćemo te savjetovati, što da činiš, da opet ozdraviš. Okupaj se odmah u moru, a onda se legni na obronak brijega tamo, gdje vjetar ima najjači zamah. To će ti brzo pomoći, a koža će ti naskoro zacijeliti. Možeš nam to pod sigurno vjerovati«.

I učini tako jadan zec; odvuče se nekako do mora, okupa se i legne, kako mu rekoše, na mjesto, gdje je sunce najjače pripicalo, a vjetar ponajbolje pirio, da se čim prije osuši. — Ali kad se morska voda na nje-

govom tijelu osušila, počne mu pucati koža od upliva zraka i sunca, da je upravo strahovito trpio, plakao i jaukao, da ga je bilo teško slušati, a njegovo stanje bilo daleko gore nego li prije.

Kako najmlađem princu natovariše sav teret, to je mnogo zaostao u putu. Konačno stigne i on na rt. Išao je polako i stenjao pod teškim teretom, koji su mu naprtili. Kad opazi zeca, baci teret s leđa i upita ga: »Zašto tu ležiš i jaučeš tako bolno?«

»Ah, dragi prijatelju«, odgovori mu zec, »ostani čas kod mene, pa ću ti pričati svoje jade. Bio sam na ostrvu Oki i morao sam poći preko mora, da stignem na ovo kopno, ali nisam znao na koj način da to izvedem. Tada mi pade napamet jedna misao. Obratim se ja morskim krokodilima: »Hajde da jednom pobrojimo, koliko ima krokodila u moru, a koliko zečeva na kopnu. Počnimo s krokodilima. Skupite se svi na okup i legnite u red jedan nad drugog tako, da pravite most od ostrva do rta Keta. Ja ću preko vaših leđa prolaziti i vas brojiti, a kad s vama svršim, onda će doći na red zečevi, — ja ću i nje pobrojati, a onda ćemo konačno vidjeti, imali na zemlji više krokodila ili zečeva!«

Krokodili se zbilja skupe legnu se u red, ja stupim na leđa prvoga i počnem na glas brojiti i tako sam brojio i skakao s jednog na drugog. Kad sam htio s posljednjeg krokodila skočiti na kopno, nasmijem se i viknem u sav glas: »Ej, vi glupi krokodili, — nisam ja uopće imao nakanu da vas brojim, trebao sam samo most, da s ostrva Oki dođem na rt Keta«. O, zašto sam se tako ludo narugao prije nego li sam bio na sigurnom? Posljednji krokodil, onaj zadnji u redu, pograbi me i sadere mi skoro svu kožu«.

»To je sasvim u redu!, reče osamdeset i prvi princ, »zašto si bio tako neiskren! Ali pričaj mi kako je bilo dalje?«

»Kako sam ovdje ležao i jaukao«, nastavi sirotni zec, »dođu osamdeset prinčeva, koji su prije tebe prošli i savjetovali me, da se okupam u morskoj vodi, a onda osušim na jakom vjetru jer da ću tako uskoro ozdraviti. Ali, nažalost, sad mi je deset puta gore nego prije, — cijelo tijelo mi je jedna rana!«

Tad reče osamdesetprvi princ zecu: »Otiđi čim brže do rijeke, koja se tu u blizini nalazi; operi se valjano u svježoj i čistoj vodi, uzmi tad pelud s rogoza, koji na obali rijeke raste, pospi taj pelud po zemlji i čestito se po njemu provaljaj. Kad to učiniš, tvoja će koža ubrzo zacijeliti, a krzno će ti naskoro izrasti«. — Tad učini zec sve onako, kako mu je princ savjetovao — on uskoro ozdravi — koža je bila cijela, a krzno punije nego li ikad! — Onda će zec osamdesetprvom princu: »Ah, ti osamdeset prinčeva, tvoje braće! Nijedan od njih neće dobiti princezu inabsku za ženu! Ma da si ti bio kao njihov sluga, koji si im morao prtljag nositi, ipak ćeš ti biti kraljevsko visočanstvo, koji ćeš dobiti oboje: i princezu i kraljevstvo!«

I zbilja zbude se tako kako je zec prorekao. Princeza inabska nije htjela ni da čuje o osamdeset prinčeva, koji su bili zlobni i sebični, nego se odluči za osamdesetprvog, koji bijaše ljubazan i plemenit.

Onda ga izaberu i za kralja te zemlje u kojoj je vladao sretno sve do smrti!

CAREV KONJ

(Kitaj)

Nekada je u Kini bio car Ming, dobar i pravedan. Ali jednoga dana car se jako rasrdio. Njegov najmlađi konj lipsao je. Zbog toga morao je da strada konjušar Vaj.

Uzvišeni sin neba, car Ming, osudio je na smrt konjušara. I Vaj, ni kriv ni dužan, čekao je izvršenje kazne.

Ali mandarin Čeng zamoli cara da ga primi i sasluša, i kad naiđe pred cara, reče mu:

— Molim, sine sjajnoga neba, oprosti tvome ništavome mandarinu, što se usudio da te uznemiri povodom na smrt osuđenoga roba Vaja. I ako mi carsko veličanstvo dopusti, rekao bih nešto o presudi.

— Govori! — reče mu car.

A mandarin nastavi:

— Gospodaru nad gospodarima, tvoj ponizni sluga htio bi da te potsjeti da po našem svetom zakonu ne smije niko biti pogubljen dok mu se ne objasni krivica. Zato dopusti to pravo i zločincu Vaju. Naredi da ga dovedu da čuje svoju krivicu.

— Neka bude! — milostivo odgovori car.

I malo zatim već je stajao pred carem skrušeni konjušar Vaj.

Mandarin Čeng duboko se pokloni caru i reče:

— Saopćiću krivcu zašto će biti pogubljen! — a zatim okrenuvši se Vaju, nastavi strogo:

— Slušaj, ništavilo!

— Slušam- mandarinu... promuca bijedni konjušar.

Mandarin produži još strožije:

— Tebi je kucnuo posljednji čas. Odrubit će ti glavu zbog tri krivice. Prva je: što je lipsao konj koji ti je carevom milošću bio povjeren na čuvanje. Druga je krivica: što si našeg uzvišenog cara doveo u jarost

nedostojnu velikoga gospodara koja mu je oduzela prisebnost i hladno rasuđivanje. I treća najveća krivica, što se htio našega pravednoga cara da okaljaš pred historijom i potomstvom jer si ga nagnao da ubije čovjeka zbog konja!

Car se podiže sa svoga pročelja, priđe mandarinu, zagrli ga i reče mu:

— Hvala ti, Čeng, što si imao hrabrosti da me na tako lijep način uščuvaš od velike nepravde.

Zatim reče konjušaru:

— Slobodan si! Idi kuda ti je drago! Ako želiš da ostaneš u mojoj službi, ostani i dobićeš veći položaj...

Eto, to vam je stara priča o carevom konju Ho, pravednome caru i mudrome mandarinu.

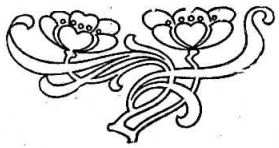

CVIJETNE VILE

(Kitajska priča)

Bio je jednom jedan učenjak, koji se povukao od svijeta proučavajući stare knjige. Živio je sam, daleko od gradske vreve. Oko svoje kućice posadio je razno cvijeće, drveće i bambus. Sakriven tako živio je u svome cvjetnom raju. Služio ga je samo jedan dječak koji je stanovao u susjednoj kolibi. Nepozvan nije smio da uđe u kuću. Učenjak je volio cvijeće kao svoj život. Nikad nogom nije kročio izvan svoga vrta.

Jednog lijepog proljetnog večera, kada je sve cvijeće i drveće bilo u potpunom sjaju, a svježi povjetarac duvao i sjajni mjesec sijao, sjedio je stari učenjak u svom vrtu, pa uživao u tihom životu.

Odjednom na mjesečini pojavi se djevojka u crnoj opravi. Priđe mu, nakloni se skromno, pozdravi ga i reče:

»Ja sam tvoja susjeda. Ima ovdje dosta djevojaka, koje su pošle da posjete svojih osamnaest tetaka. Htjele bi da se malo u tvome vrtu odmore, pa me šalju da molim za dozvolu.

Učenjak opazi da se događa nešto neobično te zato radosno dade pristanak. Djevojka se zahvali i ode.

Poslije kratkog vremena pojavi se gomila djevojaka. Sve su nosile cvijeće i grančice. Uljudno pozdraviše učenjaka. Lica su im bila krasna, a u stasu su bile nježne i vitke, Kad bi samo manule rukom širio se oko njih divni miris. Nitko im nije bio ravan na zemlji.

Učenjak pozva djevojke da sjednu, pa ih onda upita:

»S kim zaista imam čast? Dolazite li iz dvorca Mjesečeve Vile ili sa Zelenoga Izvora Kraljice Majke na Zapadu?«

»Ne možemo se pohvaliti tako visokim poreklom«, odgovorila je smiješeći se djevojka u zelenoj haljini. »Ja se zovem Saliks«.

A onda je prikazala jednu u bijeloj haljini:

»Ovo je gospođica Prunofora«. —

Za djevojku u ružičastoj haljini kazala je:

»Ovo je Persika.«

Za djevojku u zagasito-crvenoj haljini rekla je opet:

»Ovo je Punika... Uostalom, sve smo mi sestre i pošle smo da se nađemo sa svojih osamnaest zefirskih tetaka. Večeras mjesec tako lijepo sija i tako je divno ovdje kod tebe u vrtu. Veoma smo ti zahvalne što si nas primio.«

»Da, da«, kazao je učenjak dosta zbunjeno.

Iznenada, javi služavka koja je bila obučena u crnu haljinu:

»Već su stigle zefirske tetke.«

Odmah ustadoše djevojke i pohrliše vratima.

»A mi smo htjele da tetke posjetimo,« kazale su one smiješeći se. »Gospodin nas je pozvao da malo posjedimo. Kako se to lijepo dogodilo, što su tetke same došle ovamo! Večeras je tako lijepa noć! Moramo se pogostiti zajedno u zdravlje naših tetaka.«

Naložiše odmah služavci da donese jelo i pilo.

»Može li se ovdje posjediti?« upitaše tetke.

»Domaćina je vrlo dobar,« odgovoriše djevojke, »a mjesto je tiho i sakriveno.«

Prikazaše onda učenjaka svojim tetkama. On je sa svakom od osamnaest tetaka progovorio po nekoliko ljubaznih riječi. Bilo je u njihovoj prirodi nečeg nestalnog i nemirnog. Kad bi govorile, osjećao se oko njih neki hladni dah.

Dotle je služavka počela već da donosi večeru. Postavila je sto, stolice namjestila okolo, pa je osamnaest tetaka sjelo gore, za njima djevojke, a učenjak je zauzeo mjesto u dnu stola. Za tili čas cijeli stol bio je prekriven divnim jelima, najkrasnijim voćem i mirisavim pićem. Bila je to čast koju obični ljudi ne poznaju. Mjesec je sijao divno, cvijeće je opojno mirisalo, uzduh bio svjež i ugodan.

Kada se čast približila kraju, ustadoše razdragane djevojke, pa stadoše plesati i pjevati. Odjekivali su njihovi glasovi kroz tihu noć, a njihova igra ličila na let lepira oko cvijeća. Očarani učenjak nije znao da li je na nebu ili zemlji.

Kada se ples završio, sjedoše djevojke opet za sto, pa se obrediše peharom pijući u zdravlje svojih tetaka. I učenjaku napiše jednu zdravicu, a on im odgovori biranim riječima.

Osamnaest tetaka ponašale su se nekako lakomisleno.

Kada je jedna podigla pehar, ruka joj je malo zadrhtala, pa prije nego što je i vidjela šta radi, prolila malo vina na Punikine haljine. Punika, mlada i vatrena, skočila je ljutito, čim je spazila da joj je vino isprljalo haljinu.

»Baš ste lude svih osamnaest koliko vas ima!« kazala je ona bijesno. »Druge sestre boje se od vas, ali mene baš nimalo nije strah.«

Naljutiše se tada tetke i rekoše:

»Kako se ova nevaljica usuđuje da nas vrijeđa!«

Pokupiše se onda i htjedoše da idu.

Sve djevojke navališe oko njih govoreći:

»Punika je mlada i neiskusna. Popila je, izgleda, malo više vina, pa ne zna šta radi. Ne treba da joj za zlo uzmete. Sutra neka sa štapom dođe do vas, pa ćete je kazniti.«

Ali osamnaest tetaka nije htjelo ni da čuje. Uzalud su ih djevojke molile. One odoše bez oproštaja. I djevojke se razbježaše po gredicama cvijeća i nestadoše kao da su u zemlju propale.

Još dugo je sjedio učenjak zamišljen, više u snu nego na javi.

Sutradan uveče dođoše opet sve djevojke.

»Mi stanujemo u tvome vrtu«, rekle su mu one. »Svake godine napadnu nas zli vjetrovi, pa smo zato uvijek molile svojih osamnaest tetaka da nas od zime štite. Juče ih je Punika uvrijedila te se bojimo da nam u buduće neće pomagati. Mi znamo da si ti uvijek pre-

ma nama svima bio dobar prijatelj, da si nas pazio i njegovao, i i smo ti zato od sveg srca zahvalne. Imamo sada jednu veliku molbu: »Svake Nove godine treba da napraviš malu crvenu zastavicu, da naslikaš na njoj sunce, mjesec i pet zvijezda, pa da postaviš na istoku svoga vrta. Ta će nas zastava štititi od zlih vjetrova, a mi ćemo ti biti zahvalne. Ali pošto je sada Nova godina već prošla, molimo te da dvadesetiprvog ovog mjeseca podigneš tu zastavu. Kad dođe istočni vjetar, pa zastavu vidi, obići će tvoj vrt.«

Učenjak obeća drage volje, a djevojke rekoše sve u glas:

»Hvala ti na tvojoj velikoj dobroti. Mi ćemo ti se odužiti zato. Svi ljudi koji vole cvijeće dobri su ljudi i njima se cvijeće odužuje svojim plesom i svojim mirisom.

I zaista, čim djevojaka nestade, zapleše cvijeće na povjetarcu, a sladak miris ispuni vrt. Učenjak napravi onakvu crvenu zastavu kao što je cvijeće molilo i onoga dana kad je trebalo, još u rano jutro, podiže je na ogradu istočne strane. Vjetar je već počeo da puše, a malo zatim digla se strašna oluja, koja je šume savijala, a inokosno drveće čupala iz korijena. Stradao bi učenjak, jer bi mu vihor odnio kuću, da ga cvijeće nije naučilo kako će i sebe i svoj vrt da sačuva. Jer je sada svud bjesnila oluja, samo je u vrtu bilo tiho. Nijedan se cvijet nije pokrenuo.

Primjeti tada učenjak da je Saliks vrba, Prunofora šljiva, Persika breskva, a Punika nar. A osamnaest tetaka, koje su djevojke nazivale zefirskim, bile su duhovi dobrih vjetrova.

To veče, kada je oluja prohujala, došle su sve vile cvijeća, pa donijele učenjaku kao dar najljepše cvijetove.

»Ti si nas spasio«, kazale su one, »a mi nemamo drugog čime bismo te mogle obdariti. Uzmi pehar ovoga odabranoga cvijeća i popij ga u cvjetnome soku. Živićeš onda dugo i starost će bježati od tebe.

I doista, čim učenjak iskapi pehar ovoga čarobnog napitka, pretvori se u dvadesegodišnjeg mladića. Volio je cvijeće uvijek i uvijek je bio mlad.

SADRŽAJ:

	Strana
O zecu u mjesecu	3
Libelica	5
Maćeha	7
Kako je mali Hito-No spasio svoga oca i postao bogat čovjek	10
Nestašluk San-Yemona	15
Bog Šihemun	19
Razmažena mačka	21
Otkuda neprijateljstvo psa i mačke	26
Lakoma baba	28
Arapin i zmija	30
Miš se uvijek vraća u svoju rupu	32
Jacu-mama	35
Čarobna svirala	38
Kako je malabarski bivolčić pobjedio javanskog bika	42
Vodeni anđeo	45
Slavulj ga utješio	48
Opći potop	51
Kasarin	55
Okamenjeni majmun	58
Dvije žabe	61
Bibon i Sigvan	63
Ibrahim	65
Lovac na lisice	68
Momotaro ili princ Breskvica	70
Učenjak i mravi	73
Priča o glupoj meduzi	76

Strana

Siromah i bijeda 79
Bradavica i patuljci . . . . . 8[illegible]
Čarobni kotlić . . . . . 8[illegible]
Tri prosca . . . . . 9[illegible]
Čudesna vrana 94
Morski rak i majmun 98
Kanu od bijelog kamena 101
Vrabac sa odrezanim jezikom 104
Mali junak Kombe 107
Urašima i kornjača 110
Pauk i pamet 113
Lav i čovjek 114
Kako se životinje otuđiše od čovjeka 117
Tin-Činovo ogledalo 119
Medvjed, majmun i zmija 123
Začarani vodopad 126
Začarano vrelo 130
Škrtac i gostioničar 132
Kako su postale ribe 133
Dobri i zločesti paša 135
Inabski zec 137
Carev konj 140
Cvijetne vile 143